teatrul

3

martie 1962 (anul VII)

PII
0584

În acest număr :

ÎNDRĂZNEALA

Piesă în trei acte
de GHEORGHE VLAD

teatrul

Nr. 3 (anul VII) martie 1962

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ
DE MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI ŞI CULTURII
ŞI DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P.R

S U M A R

Pag.

SCRISOAREA CONFERINŢEI PE ŢARĂ A SCRIITORILOR DIN R.P.R. CĂTRE COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN 1

Lucia Demetrius
CU ARIPILE LARG DESFĂCUTE 3

Paul Everac
DIALOG CU PRINCIPIUL 4

Horia Lovinescu
. . . ŞI DESPRE MODESTIE 5

Valentin Silvestru
RESPONSABILITATEA CRITICII 6

Mihnea Gheorghiu
O NOUĂ STRĂLUCIRE COMORILOR LIMBII NOASTRE 9

Radu Beligan
ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI 11

ÎNDRĂZNEALA
Piesă în trei acte de GHEORGHE VLAD . 13

Acad. Mihail Ralea
ALEXANDRU DAVILA 45

Angela Ioan
De vorbă cu . . . PAUL BORTNOVSKI DESPRE SCENOGRAFIA ÎN SPECTACOL 50

Mircea Alexandrescu
MAREA FORŢĂ SCENICĂ A PAMFLETULUI BRECHTIAN 56

VALORIFICAREA CONTEMPARANĂ A DRAMATURGIEI CLASICE
În jurul spectacolului „Cum vă place" (II) 63

CRONICA SPECTACOLELOR 83

MERIDIANE

Emil Riman
PRIN TEATRELE DIN R. P. BULGARIA . . 91

Coperta I: *Al. Giugaru (Argan) şi Carmen Stănescu (Toinette) în „Bolnavul închipuit" de Molière (Teatrul Naţional „I. L. Caragiale").*

Coperta IV: *Scenă din spectacolul festiv cu „Vlaicu Vodă", care a avut loc pe scena Teatrului „C. I. Nottara", cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naşterea lui Alexandru Davila. În centru: artistul poporului George Vraca în rolul titular.*

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 — Bucureşti — Tel. 14.35.58
Abonamentele se fac prin factorii poştali şi oficiile poştale din întreaga ţară
PREŢUL UNUI ABONAMENT
15 lei pe trei luni, 30 lei pe şase luni, 60 lei pe un an

PII 0584

COMITETULUI CENTRAL
AL
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN,

TOVARĂŞULUI
GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Scriitorii din Republica Populară Romînă, întruniţi în Conferinţă pe ţară, trimit salutul lor fierbinte şi îşi exprimă dragostea neţărmurită faţă de conducătorul încercat al poporului nostru, Partidul Muncitoresc Romîn şi Comitetul său Central, profunda lor recunoştinţă pentru grija şi ajutorul pe care le acordă în permanenţă dezvoltării literaturii.

Mulţumim din toată inima partidului, care ne-a călăuzit pe calea literaturii profund legate de năzuinţele poporului, care ne-a îndreptat spre izvorul viu al actualităţii socialiste, oferind creaţiei scriitoriceşti posibilităţi şi perspective de o neasemuită bogăţie.

Mulţumim din toată inima partidului, Comitetului său Central şi personal tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej, pentru înalta apreciere acordată rolului scriitorului în construcţia socialistă.

„Partidul Muncitoresc Romîn, — **a spus tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la Conferinţa pe ţară a scriitorilor,** — dă o înaltă preţuire scriitorilor patriei noastre, considerîndu-i drept ajutoare ale sale de nădejde în opera măreaţă pe care o durează poporul nostru".

Această apreciere ne umple de bucurie, ne întăreşte şi mai mult convingerea că numai urmînd cu consecvenţă politica partidului, numai însuşindu-ne şi valorificînd pe deplin luminatul tezaur al învăţăturii sale vom putea scrie acele opere literare care să-şi croiască drum spre inima constructorilor socialismului.

Patria noastră socialistă a străbătut într-un răstimp istoric scurt, sub conducerea înţeleaptă şi clarvăzătoare a partidului, imensa distanţă care desparte vechea Romînie a exploatării şi asupririi, de ţara pe care astăzi oamenii muncii, făuritorii tuturor bunurilor şi frumuseţilor, au transformat-o, cu puterea lor de uriaşi, într-o adevărată grădină înfloritoare. Noua viaţă a poporului nostru atît de harnic şi talentat, descătuşarea nesecatelor sale energii creatoare, realizările care umplu de legitimă mîndrie inima fiecărui constructor al socialismului, toate zilnicele fapte de o grandoare fără seamăn stîrnesc entuziasmul, dau aripi cutezătoare inspiraţiei.

Noi ştim că aici, în acest tumult al transformărilor revoluţionare, îşi au izvorul succesele obţinute de întregul nostru front literar, de scriitorii din toate generaţiile. Partidul ne-a deschis drumul larg spre cunoaşterea vieţii poporului, spre adevărul şi frumuseţea celei mai înaintate şi înnoitoare arte — arta realismului socialist. Realizările scrisului nostru apar cu atît mai semnificative cu cît ele au fost dobîndite într-o perioadă de înfruntare adeseori aspră a ideologiei burgheze, de respingere hotărîtă a oricăror influenţe străine în creaţia literară. Nici nu putea să fie altfel, deoarece inimile, conştiinţele noastre sînt înflăcărate de idealurile de luptă ale comuniştilor, de devotamentul profund faţă de cauza măreaţă a socialismului, a apărării democraţiei şi păcii în lumea întreagă.

Trăim, împreună cu întregul nostru popor, aceste zile memorabile în care prind viaţă luminoasele obiective stabilite de cel de al III-lea Congres al P.M.R.,

I 39947/3

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIA ARTEI

zile pe care istoria le va înscrie cu litere nepieritoare în paginile sale și care ne cheamă să le fim vrednici cronicari și rapsozi. Raportînd roadele activității noastre artistice la înălțimea faptelor pe care realitățile socialismului ni le pun în față, ne dăm seama că numai contopindu-ne în și mai mare măsură cu truda eroică a oamenilor muncii vom putea crea opere la un înalt nivel artistic, pentru a putea răspunde exigenței firești a partidului și poporului.

Ce fericire mai mare ne putem dori noi, scriitorii, decît aceea de a ne ști purtători de cuvînt ai celor mai înaintate și umane idealuri de viață, idealurile comunismului, de a participa cu meșteșugul nostru la această larg cuprinzătoare muncă pe care partidul o desfășoară pentru formarea unei conștiințe noi, pentru educarea oamenilor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar !

Știm că vremea noastră este a bucuriei de a lupta, de a construi, de a înfrînge pas cu pas greutățile, o epocă a elanului colectiv, a creației conștiente la care au fost ridicate masele largi populare prin socialism, prin revoluția culturală. Scriitorii din patria noastră sînt conștienți de marile îndatoriri ce le revin, de rolul de seamă pe care îl au de îndeplinit în viața socială, ei știu că datorează partidului faptul că au dobîndit pentru întiia oară demnitatea și prestigiul cuvenit muncii lor.

Pesimismului care confundă sfîrșitul clasei exploatatorilor cu sfîrșitul universului, noi îi opunem astfel credința în Om, în capacitatea lui de a schimba realitatea înconjurătoare, îi opunem forța de nestăvilit a primăverii omenirii.

Concepția marxist-leninistă, cu care ne-a înarmat partidul clasei muncitoare, ne-a ferit de bîjbîielile sterile și adeseori tragice pe care le-au cunoscut atîția scriitori talentați din trecut, pe care le cunosc încă atîția scriitori înzestrați din țările capitaliste.

Continuînd filonul popular din seva căruia s-au hrănit operele nemuritoare ale clasicilor noștri, vom lupta cu hotărîre și mai departe pentru o artă legată prin toate fibrele ei de aspirațiile constructorilor socialismului, o artă a inovației autentice, bogată în idei noi, exprimate într-o formă artistică superioară, într-o limbă literară aleasă.

Ne vom strădui ca prin munca noastră, prin opere literare, să răspundem îndemnului înțelept pe care ni-l adresează partidul, „...de a reflecta puternicul avînt al economiei și culturii socialiste, schimbările în modul de viață al poporului, de a zugrăvi chipul luminos al muncitorului, al țăranului colectivist, al intelectualului, de-a cultiva în inimile oamenilor mîndria patriotică, îndemnîndu-i la noi fapte eroice pentru triumful celor mai înaintate idei ale timpului nostru, ideile comunismului".

Ne vom strădui să ne aducem o contribuție cît mai substanțială la formarea și educarea tineretului în spiritul moralei comuniste, al dragostei de patrie, de muncă, prin scrierea de opere care să întruchipeze idealurile mărețe ale contemporaneității, tradițiile glorioase de luptă ale poporului muncitor.

Vom milita cu hotărîre pentru ridicarea continuă a nivelului criticii literare, pentru întărirea partinității, principialității, a combativității ei, pentru îndepărtarea tendințelor de ocolire a problemelor arzătoare ale creației literare, a subiectivismului, a tonului apologetic, cît și a pozițiilor neconstructive, negativiste, a spiritului de grup. Eforturile criticii literare vor fi îndreptate înspre promovarea a tot ce este valoros, înspre sprijinirea operelor care abordează temele actualității. Criticii și istoricii literari își vor înteți activitatea în vederea întocmirii tratatului de Istorie a literaturii romîne, lucrare menită să întreprindă o analiză temeinică, profund științifică a bogatului tezaur al literaturii noastre și a etapelor ei de dezvoltare.

Dezbaterile Conferinței au arătat hotărîrea noastră de a nu ne drămui eforturile, pentru a face ca scrisul nostru să vibreze cît mai intens și cît mai apropiat de exigențele mereu sporite ale cititorilor, astfel încît aceștia să se poată regăsi în operele literare cu întreg entuziasmul și spiritul lor de abnegație față de cauza desăvîrșirii construcției socialiste, cu eroismul și înțelepciunea lor, cu toate visurile lor.

Asigurăm Partidul Muncitoresc Romîn, încercata sa conducere leninistă, personal pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, că ne vom strădui să răspundem prin întreaga noastră activitate de creație și obștească înaltelor cerințe ale partidului și poporului.

CU ARIPILE LARG DESFĂCUTE

Conferința pe țară a scriitorilor — bilanț al activității noastre din ultimii ani pînă în clipa de față și analiză amănunțită a unei munci fierbinți, nu lipsite de slăbiciuni sau de întîrzieri în clipe în care s-ar fi cuvenit să răspundă cu o mai mare promptitudine la uluitoarea creștere care se desfășoară, în toate domeniile, în jurul nostru — a fost pentru noi mult mai mult decît o înregistrare de succese mai mari sau mai mici pe ogorul literaturii, o recapitulare de mustrări pe care fiecare și le face sieși în clipele în care își cercetează cu seriozitate activitatea; a fost, asemenea unei piste de decolare, un fel de platformă de pe care voința noastră încordată, de constructori ai socialismului, năzuințele noastre aprinse de a scrie mai mult, mai bine, mai veridic, își iau zborul cu aripi larg desfăcute.

Salutul adus Conferinței de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în numele Comitetului Central al P.M.R. și al Consiliului de Stat, ne-a umplut sufletele nu numai de marea mulțumire a creatorului care vede munca lui prețuită, dar și de un îndemn puternic de a o merita din plin, de a o merita și mai mult în viitor. Popas și destindere molcomă într-o acțiune de construcție, de construire a conștiinței socialiste de data asta, nu sînt cu putință și nici nu le dorim. Din cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, scriitorul desprinde limpede frumusețea și demnitatea sarcinii sale de luptător cu arma ideii, a întregii lui sensibilități, a imaginii pline de sevă, inspirate din viața pe care trebuie s-o cunoască bine și nemijlocit, a cuvîntului greu de mult înțeles și trecut prin toate filtrele minții; frumusețea și demnitatea sarcinii sale de a pune în fața cititorului, făuritor al tuturor împlinirilor din jurul nostru, opere în care acesta „să recunoască propria sa viață, gîndurile și năzuințele sale".

Dramaturgii, care, în ultima vreme, s-au străduit să dea acele piese care să exprime cele mai noi, mai caracteristice, mai expresive fenomene și caractere ale momentului pe care îl trăim — mai proaspăt, mai viguros, mai definit decît cel de ieri și prevestitor pentru frumusețea celui de mîine —, au simțit răsunînd adînc în ei această chemare, acest îndemn. A ridica în picioare, pe scenă, în fața eroilor din sală, eroi care să-i reprezinte e o sarcină care implică, așa cum a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej: „a înfățișa cu pasiune realitatea în procesul complex al dezvoltării ei, al luptei dintre vechi și nou, al afirmării a ceea ce este nou și înaintat".

Dramaturgii, asemenea tuturor scriitorilor din R.P.R., sînt hotărîți ca, luminați de principiile realismului socialist și înarmați cu o adevărată și amplă cunoaștere a vieții, să nu întîrzie în zugrăvirea ei și în scrierea acelor piese care să îmbogățească literatura noastră și să contribuie, cu viața lor vie, cu adevărul, cu dinamismul, cu actualitatea lor, cu forma lor din ce în ce mai artistică, la triumful socialismului.

Lucia Demetrius

DIALOG CU PRINCIPIUL

Cînd tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej vorbea la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, îmi treceau prin minte o sumă de împrejurări concrete, de străduinţe, de căutări, de înfăptuiri, o sumă de elemente de viaţă din viaţa scriitoricească şi din cealaltă, mai largă, a oamenilor care desăvîrşesc construcţia socialistă a ţării ; şi fiecare vorbă, chemînd aceste reprezentări concrete, era o sinteză sobră a lor. Din cîteva cuvinte am înţeles şi ce am făcut mai bine, şi ce am făcut mai puţin bine ; unde trebuie să dublez efortul şi ce am de evitat ; ce îmbunătăţiri sînt dator să urmăresc şi ce îmbunătăţiri sînt în drept să pretind de la critica literară. Principiul calităţii, slăbit uneori de practica scriitoricească, a fost reafirmat şi întărit ; duşmanul, ameţit şi edulcorat uneori, răbdat uneori cu complezenţă, fie că se numea apologetism, negativism sau subiectivism, a fost din nou reperat cu claritate. Dindărătul cuvîntului ţîşneau unele practici concrete ce erau stigmatizate, şi fiecare din scriitorii aflaţi în sală îşi adjudeca acea cîtime care simţea că-l priveşte pe el, efectiv.

Era un dialog cu principiul. Primul secretar al partidului spunea, tare, ce este de făcut, iar tu îţi spuneai încet ce n-ai făcut încă, ce ai de gînd să faci, îţi clarificai angajamentele în perspectiva solidă a viitorului.

Se întrupa din cuvînt certitudinea acestui viitor spre care ne străduim cu toţii.

E tulburător să te gîndeşti, ca scriitor, că dacă pentru 1965 se cunoaşte de pe acum cifra de control a puterii electrice instalate, a încălţămintei sau a locuinţelor, în schimb nu se cunosc operele literare ce se vor naşte în această perioadă şi care incontestabil vor trebui să urmeze *în calitate* curba ascendentă a bunăstării generale. E tulburător ca răspundere să ştii că ai în faţa ta, *deschisă*, această zonă, pe care va trebui s-o populezi cu fructul celor mai bune strădanii ale tale, în aşa fel încît 1965 să nu te găsească înapoia sporului semenilor tăi. În aşa fel încît ei să se *recunoască.*

„Nu poate fi mulţumire mai mare pentru un scriitor al timpurilor noastre decît ca în opera lui cititorul, făurar al noii orînduiri, să recunoască propria sa viaţă, gîndurile şi năzuinţele sale."

Criteriu mare, de nedezminţit ! Bucurie supremă pentru un creator !

Mi-au trecut prin minte, ca un fulger, două sau trei din ratificările cele mai mari pe care le-am primit pînă acum : „cîte zile ai stat la N în casa inginerului X ?", sau „nu-i aşa că inginerul X e cutare ?" sau : „cînd ai vorbit cu soţul meu şi ţi-a spus povestea aceea? Cum, n-ai vorbit? Doar e povestea noastră!".

Apoi, mi-au venit în gînd cei de la I.O.R. Acum vreun an, la iniţiativa Comitetului orăşenesc de partid şi a Uniunii Scriitorilor, fiind puşi în legătură unii scriitori cu unele fabrici din Bucureşti, am cunoscut mai bine I.O.R., fabrică de înaltă tehnicitate. Cînd, peste o vreme, echipa de teatru nou înfiinţată căuta o piesă pentru concurs, am încercat să scriu una pe datele interpreţilor şi pe specificul fabricii, folosind experienţa cîştigată pînă atunci. Am scris-o. Am citit împreună această piesă a noastră, dar la distribuirea ei am lipsit. Ducîndu-mă din nou, am constatat că interpreţii se aşezaseră singuri în rolurile lor, *recunoscîndu-se* în ele (nu ca istorie, fireşte, ci ca asemănare tipologică).

Mi-am spus că lucrul e pornit bine; mi-am dat seamă şi cît mai lipsea pînă la desăvîrşirea artistică cu care sîntem datori, dar totuşi, cîtă mulţumire să simţi că eşti pe aproape, că omul timpului tău se recunoaşte în trăsăturile şi gesturile pe care i le-ai surprins, sau şi le însuşeşte pe cele cu care l-ai împodobit, în spiritul evoluţiei generale!

Cum vom face ca oamenii din 1965 să se recunoască în operele pe care le vom scrie? Trăind în mijlocul lor, trăind viaţa lor, amestecînd viaţa lor cu a noastră.

Atenţie la viaţă, atenţie la tineret, atenţie la modul de reflectare a acestei vieţi, la perspectiva realist-socialistă a faptelor din jurul nostru; atenţie la măiestrie şi la limba literară! Îndemnul e limpede şi simplu. Principiul, exprimat cu fermitate, e acelaşi.

Dar dincolo de această confruntare intimă cu linia teoretică, pe care am făcut-o fiecare din noi, dincolo de enunţurile clare din care unele au mai fost formulate — ceea ce dovedeşte permanenţa lor —, dincolo de dialogul cu principiul, am simţit pe umăr o mînă caldă, puternică şi tovărăşească, acea mînă sigură care ne însoţeşte în căutările noastre, ne îmbărbătează şi nu ne lasă să rătăcim.

Mîna făuritoare de istorie, mîna de prieten.

Vom face totul să-i merităm şi aplauzele.

Paul Everac

...ŞI DESPRE MODESTIE

Despre emoţia pe care a trezit-o, în rîndurile scriitorilor, cuvîntul partidului, rostit de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferinţa lor pe ţară, e greu să te exprimi în cuvinte.

Pudoarea sentimentelor mi se pare a fi mai mult decît un semn de măsură şi ţinută. Entuziasmul nu trebuie lăsat să irumpă şi să se irosească în imnuri în care se cîntă pe el însuşi, ci, prin supape chibzuit deschise, el trebuie îndreptat spre masa de lucru pentru a se transforma în faptă.

Cum, pe de altă parte, cuvîntarea cuprinde o bogăţie de principii şi un program complet de muncă ce nu pot fi epuizate în comentariul unui scurt articol, aş vrea să mă opresc aici doar asupra unuia din îndemnurile-îndreptar adresate scriitorilor, de conducerea partidului.

Este vorba de necesitatea *modestiei* în munca noastră. De fapt, alineatul din care am extras acest deziderat poate fi socotit drept o definiţie a operei artistice, considerate prin prisma relaţiilor dialectice dintre fond şi formă, dintre cunoaştere şi măiestrie: „Opere care să-şi croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sînt rezultatul cunoaşterii adînci, al studiului îndelungat al realităţilor, al unui susţinut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie şi exigenţă faţă de roadele trudei sale".

Or, a include modestia ca un principiu şi ca un element al unei astfel de definiţii mi se pare deosebit de interesant. Asta înseamnă a investi o atitudine morală, recomandabilă „în general", cu o funcție particulară, precisă și necesară în travaliul artistic.

Căci, dacă nu mă înșel, modestia nu e privită aici doar ca o simplă obligație de bună-cuviință, ci, aș spune, ca o virtute creatoare.

Modestia artistului în raporturile cu semenii îl face suportabil colegilor săi de breaslă și publicului. Dar modestia față de munca sa îl califică, dacă are și celelalte haruri, ca artist adevărat, nu obligatoriu *mare*, însă autentic. Ceea ce nu e deloc puțin.

Orgoliul cu susceptibilități de mimoză, suficiența pontifiantă și agresivă, beatitudinea extatică în fața cuvîntului pe care l-ai scris, sentimentul de a fi alfa și omega literaturii sînt nu numai penibile și inestetice, ci și funciar negative, anticreatoare. Atitudinile demiurgice oscilează între ridicol și neant.

Cînd cocoșul cîntă, închide ochii și anulează universul ; scriitorul trebuie să-i păstreze larg deschiși asupra vieții, atunci cînd ține condeiul în mînă, dacă nu vrea să strige doar cucurigu.

Iar a vedea lumea, și nu numai pe tine, înseamnă a măsura, a raporta, a cîntări. Operația aceasta obligă la modestie.

A *ști* că munca ta reprezintă doar o infimă parte din splendidul și neodihnitul efort făcut de spiritul uman pentru a cunoaște, a asimila, a organiza, într-un cuvînt a umaniza universul, e bine din toate punctele de vedere. E bine, pentru că lucrul ăsta ne învață să înțelegem, între altele, nemăsurata demnitate a acestei munci.

Căci, cele două noțiuni se împerechează obligatoriu.

Mai mult decît oricînd, în epoca comunismului, adică în epoca celor mai generale și solidare strădanii și biruințe umane, corelația modestie-demnitate apare ca un dat fundamental al vieții noastre spirituale. Demnitatea mea ca individ se hrănește nu atît din propria mea substanță, cît din demnitatea poporului eliberat, din pîinea albă pe toate mesele, din cartea în toate mîinile, din planurile de prefacere a țării. Și ea se justifică prin participarea mea, inevitabil modestă, dar utilă și necesară, la această operă colectivă.

„Eul" anarhic, umflat de vînturile individualismului, dospind hipertrofic, n-are ce căuta nici în viața de toate zilele, nici în munca artistică. Nu numai pentru că ar fi foarte nociv, ci pentru că e absurd. Sîntem împotriva inutilului pe toate planurile.

Horia Lovinescu

RESPONSABILITATEA CRITICII

În cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor, se face o caldă apreciere a realizărilor literaturii noastre noi, se definesc în mod științific locul și rolul creației literare în ansamblul operei de construcție socialistă, se expun sarcinile esențiale ale literaturii și criticii literare. Acest însemnat document demonstrează, încă o dată, cu cîtă atenție urmărește conducerea partidului dezvoltarea creației și la ce înalt nivel de principialitate se exercită îndrumarea de partid. Rezultate ale unui studiu profund și multilateral, observațiile și îndemnurile cuprinse aici inspiră la reflecție activă și muncă stăruitoare în sensul unei mereu crescînde și mereu mai eficiente participări a literaturii și artei la viața poporului.

În acest sens îi sînt indicate și criticii literare și artistice criteriile partinice ale judecății de valoare și căile cele mai potrivite în exercitarea rodnică a misiunii sale. Aprecierea substanțială că, în perioada celor cinci ani trecuți de la primul Congres al scriitorilor, literatura noastră s-a îmbogățit cu valoroase opere de proză, poezie, dramaturgie, situînd la loc de frunte tematica nouă, inspirată din actualitate, exprimă totodată sarcina criticii, istoriei și teoriei de specialitate, de a studia în amănunțime acest progres și de a-l sintetiza în generalizări științifice. După cum este cunoscut, progresul e evident și în domeniul teatrului ; fiecare stagiune consacră noi dramaturgi, fiecare colectiv teatral din Capitală și multe altele din regiuni reprezintă cel puțin una-două piese originale pe an, înscrise în contemporaneitate. Calitatea ideologică și artistică a dramaturgiei crește, modalitățile estetice se multiplică și se diversifică, multe spectacole sînt caracterizate printr-o observație pătrunzătoare asupra vieții, expresie bogată a ideilor, tehnică artistică modernă. Scriitori și artiști tineri se adaugă necontenit maeștrilor încercați din generațiile mai vechi. Toate aceste fenomene pozitive, văzute în perspectiva luptei necurmate prin care noul înfruntă și învinge vechiul, reclamă studii istorice și teoretice care să fixeze concret trăsăturile esențiale ale acestei etape și principiile dezvoltării ulterioare. Aici este nevoie atît de efortul personal al celor ce se consacră acestui domeniu, cît și de preocuparea sporită a revistelor de specialitate, mai cu seamă a publicațiilor lunare, precum și a editurilor.

Criteriul principal, primordial în aprecierea fenomenului literar și artistic de către critică, îl furnizează raportarea permanentă a creației la responsabilitatea ei socială. „În această etapă istorică de dezvoltare a societății noastre — a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — literaturii îi revine misiunea de mare răspundere de a contribui prin toată forța ei de înrîurire la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la făurirea omului nou, a moralei socialiste, a atitudinii noi față de muncă și societate, la înlăturarea din conștiința oamenilor a influențelor ideologiei și educației burgheze". Sîntem datori să judecăm totdeauna, și în primul rînd, opera de artă din punctul de vedere al eficienței ei în mase. Aici, critica are, de altfel, cel mai larg și mai pasionant domeniu de cercetare. Acesta este terenul pe care criticii teatrali, de pildă, pot depune cele mai rodnice eforturi de a cunoaște ei înșiși realitățile oglindite în dramaturgie și pe scenă, aici se ridică în chipul cel mai acut necesitatea sondării necontenite a opiniei publice, a maselor de spectatori, aici se poate acorda sprijinul cel mai important omului de artă și realiza cea mai bună legătură între critic și artist. Documentul citat apreciază că succesele celor mai buni scriitori se datorează străduinței de cunoaștere aprofundată a realității, de pătrundere mai adîncită în viața interioară a oamenilor muncii. Criticul nu poate să nu urmeze aceeași cale și să nu fie alături de scriitor și artist în această permanentă străduință a sa. Cercetătorul de cabinet prezumțios și solitar este astăzi un nonsens. Criticul abstras din viața teatrală nu va putea niciodată să sprijine și să îndrumeze creația, nu se va bucura de nici un prestigiu. Practica teatrală, complexă și multilaterală, impune participarea, în forme felurite, a criticului la procesul atît de complicat și interesant al zămislirii noii piese, la confruntarea ei cu spectatorii, la viața ei scenică, mai mult sau mai puțin îndelungată, la recrearea ei în viziunea a diferite colective. Avem îndatorirea să studiem, cu cele mai eficace mijloace, cum și la ce grad de intensitate sînt străbătute piesa și spectacolul de cele mai înaintate idei ale timpului nostru, ideile comunismului, și cu cîtă pregnanță influențează publicul, care e aportul particular al unei piese, al unui spectacol la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste.

Din păcate, nu s-ar putea afirma că critica teatrală își îndeplinește temeinic și consecvent această îndatorire. De multe ori, publicăm sub titlul de cronică teatrală considerații vagi sau șovăielnice care excelează mai ales prin pedanterie livrescă sau întortochieri stilistice, în timp ce încadrările esențiale sînt sau eludate sau rezolvate superficial. Critica își dorește, pe drept cuvînt, să fie în egală măsură de folos orientării creatorilor și educării spectatorilor. Pentru a fi astfel, în spirit de partid, ea are de întreprins cu precădere și cu certitudine ideologică raportarea artei la realitatea inspiratoare.

Această sarcină hotărîtoare nu poate fi privită ca referindu-se exclusiv la conținutul lucrării artistice. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a vorbit despre faptul că „literatura epocii noastre trebuie să însemne și ca măiestrie un mare pas înainte în dezvoltarea și îmbogățirea literaturii romîne“, dînd un cald și înțelept îndemn tinerilor scriitori să urmeze pilda fruntașilor scrisului nostru și să-și perfecționeze necontenit măiestria. „Criteriul de apreciere al unei opere de artă nu este numărul de pagini, ci mesajul și fondul ei de idei, strălucirea ei artistică“. Operînd deci cu acest criteriu, critica are de judecat ideea în expresie, sporul de măiestrie cu care se transmite cît mai pătrunzător mesajul piesei. Trebuie observat că, în esență și în ansamblul ei, critica teatrală se situează pe această poziție și că tocmai de aceea ea își are partea ei în realizările obținute în ultimii ani, în lupta pentru o literatură bogată în idei, pentru o măiestrie înaltă a operelor literare, despre care se vorbește în cuvîntarea amintită. Totodată, e de remarcat că din articolele critice este încă greu să se definească personalitatea fiecărui autor și — aș zice — personalitatea fiecărei piese noi, de valoare. De multe ori, analiza fondului de idei al piesei este făcută la un mod prea general și prea abstract, fiind urmată nu atît de considerații asupra măiestriei în formularea artistică a ideilor, cît de aprecieri asupra tehnicii artistice folosite de scriitor, foarte arareori asupra limbii, calității literare a dialogului, mai niciodată asupra strălucirii sau lipsei de strălucire a exprimării problemelor, în conflict, subiect, caractere. Astăzi, nu mai poți confunda la teatru o piesă de Horia Lovinescu cu una de Paul Everac, compoziția unei lucrări de Al Mirodan cu a alteia de Dorel Dorian. Dar la lectura unor cronici și articole de-ale noastre, o asemenea confuzie devine posibilă, în detrimentul criticii și al dramaturgiei. Este necesar, neapărat, un efort temeinic de ridicare a măiestriei critice, prin aprofundarea analizelor și lărgirea sintezelor, prin aprecierea operei de artă, de pe pozițiile esteticii marxist-leniniste, care cere ca această operă să fie privită ca un întreg în condiționarea sa social-politică și educativ-estetică.

În cuvîntarea rostită la Conferința scriitorilor, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej adresează criticii prețiosul îndemn partinic de a manifesta *combativitate* în tratarea problemelor creației. Combativitatea — se arată în cuvîntare — nu se poate realiza acolo unde se manifestă tendințele de ocolire a problemelor arzătoare ale dezvoltării literaturii, subiectivismul, tonul apologetic, cît și pozițiile neconstructive, negativiste, spiritul de grup. „Literatura noastră are nevoie de o critică principială, pătrunsă de spiritul de partid, receptivă față de tot ce este valoros și merită sprijinit și promovat, față de operele care abordează temele realității noastre contemporane“. Numai astfel se va situa criticul în linia întîi a frontului literaturii și artei, dovedind spirit militant, obiectivitate, interes neslăbit față de ceea ce e nou și valoros, prezență activă în dezbaterea celor mai ascuțite probleme ale creației. Cerințele atît de îndreptățite formulate de partid față de critică privesc mărirea contribuției ei la progresul continuu al creației, ridicarea ei în stima creatorului și cititorului ori spectatorului, definind totodată profilul etic al criticului comunist, în funcție de înalta sa responsabilitate cetățenească. Marea majoritate a criticilor activează în presă ; creșterea combativității, obiectivitatea și seriozitatea, prezența efectivă în problematica de actualitate a criticii măresc valoarea publicistică a articolelor și înrîurirea lor pozitivă în rîndurile celor ce le citesc. Este sarcina fiecărui critic în parte să-și analizeze munca în lumina acestor mari și legitime exigențe. E, în același timp, sarcina tuturor criticilor să rezolve în colectiv problemele cardinale ale profesiunii lor : orientarea criticii într-o etapă sau alta, formarea tinerelor cadre. Acest examen colectiv poate și trebuie să-l prilejuiască secțiile de resort ale Uniunii Scriitorilor, Asociației oamenilor de artă, antrenînd în același timp pe toți criticii în „dezbaterea problemelor fundamentale ale creației literare, continua consolidare a coeziunii tuturor forțelor literaturii pe temelia ideologiei marxist-leniniste, creșterea cu dragoste și atenție a tineretului scriitoricesc".

Trebuie să mulțumim din suflet partidului, tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, că ne ajută încă o dată să ne analizăm profund munca și să vedem limpede drumul de urmat.

Valentin Silvestru

O NOUĂ STRĂLUCIRE COMORILOR LIMBII NOASTRE

Delegații la Conferința pe țară a scriitorilor de la începutul anului 1962 au avut privilegiul de a participa la momentele neuitate în care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a adresat mînuitorilor de seamă ai limbii romînești, salutul și îndemnul călduros al partidului și al guvernului țării noastre. Mesajul transmis oamenilor de litere, de către fiul cel mai iubit al poporului, ne atrage luarea-aminte asupra faptului că obiectivele tuturor genurilor scrisului, ale întregii activități a scriitorului, nu pot fi atinse decît în măsura în care, în opera lui, cititorul, făurar al noii orînduiri, recunoaște propria sa viață, gîndurile și năzuințele sale, redate cu strălucire.

Unul dintre obiectivele însemnate ale literaturii noastre, ale pasiunii scriitorilor pentru chemarea lor de a da *„opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul"*, este lupta pentru o măiestrie înaltă, pentru un *„efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale"*, este lupta pentru calitate.

În activitatea pe care mulți dintre noi o desfășoară, atît pe terenul creației, cît și în arena criticii literare, trebuie să înțelegem ca o sarcină importantă sublinierea rolului educativ al literaturii, menirea ei *„de a cultiva în* *inimile oamenilor mîndria patriotică*“ pentru trecutul și prezentul glorios al luptelor poporului, pentru idealurile pline de măreție ale epocii noastre. Cred că progresul literelor romînești cuprinde, în marele ansamblu cultural al avîntului său, și răspunsul pe care avem să-l dăm acelei recomandări din cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, care ne arată că *„scriitorii sînt chemați să creeze opere care vor da o nouă strălucire comorilor limbii noastre“*.

Mîndria patriotică față de „dulcea și frumoasa“ limbă romînească, de bogăția ei, aptă să cuprindă exprimarea celor mai subtile simțiri și gînduri ale omului modern, se traduce în grija creatorului de valori literare (și a criticului său contemporan) de a înfățișa aceste noi valori într-un veșmînt curat și frumos, vrednic de tradițiile marilor înaintași, de exemplul înalt al lui Sadoveanu și Arghezi, pilde de dragoste pentru chemarea lor de scriitori legați de popor. Cred că, de-acum înainte, e necesar să sporim exigența noastră față de limbajul pe care prozatorii și autorii noștri dramatici îl folosesc în lucrările lor.

De cîteva ori, în anii din urmă și chiar în stagiunea prezentă, publicul a ascultat piese de teatru scrise fie într-o limbă literară aproximativă, fie într-alta adăpată din detestabilul jargon „bulevardist“, ori într-un fel de vorbire simplificată și simplistă, pe care unii autori, rupți de realitate, o pun pe seama „ruralismului“. Nu mai puțin jignitoare la adresa limbii romîne este suita de termeni pedanți, improprii, și de formulări întortochiate, cu care unii recenzenți se înghesuie să dea lecții și să pună note artei și culturii noastre, din colțul rubricii ce le-a fost încredințată în scopuri desigur mai vrednice de menirea criticii noastre noi. Am citit cronici și am auzit remarce în care scriitori contemporani deprinși cu *munca grea asupra paginii* — cum o denumește, cu emoționantă stimă, mesajul partidului — erau etichetați, fără drept de apel, ca „pășuniști“, sau „neaoșiști“, într-un context ce nu exprima decît sărăcia ideilor și a limbii respectivului recenzent.

La Conferința pe țară, un scriitor a citat cîteva din asemenea mostre de limbaj al unor publiciști care au uitat, pesemne, îndrumarea lui Lenin, că *arta aparține poporului, trebuind să pătrundă prin rădăcinile ei cele mai adînci în masele largi ale oamenilor muncii, să fie pe înțelesul lor, iubită și apreciată de ele.*

În întreaga mea activitate viitoare, de scriitor și critic de artă, voi promova, din toate puterile și cu toată atenția pe care o merită, efortul nostru unanim pentru o nouă strălucire a comorilor limbii romîne, minunata unealtă a literaturii epocii noastre.

Mihnea Gheorghiu

ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI

În iunie anul trecut, la cel de-al IX-lea Congres al Institutului Internaţional de Teatru, într-o atmosferă de entuziasm, s-a luat iniţiativa de a consacra ziua de 27 martie teatrului mondial. Îmi amintesc foarte bine şi elanul din care s-a născut acest gînd şi bucuria cu care el a fost îmbrăţişat.

Cultura pătrunsă de idealul comunismului este un fapt de solidaritate a popoarelor, este o comuniune în gîndire şi sensibilitate, care are virtutea magică de a reuni fiinţe foarte deosebite unele de celelalte într-o emoţionantă familie. Există totdeauna în marile creaţii ale umanităţii un curent de pasiune şi de inteligenţă, un suflu fierbinte care ne cuprinde în cercul lui fermecat şi ne poartă la întîlnirea cu ceea ce e mai bun în noi. Adevărurile acestea le-am verificat în repetate rînduri la noi în ţară sau peste hotare, constatînd că arta poate constitui un cîmp fertil de apropiere între naţiuni şi de meditaţie cu privire la responsabilitatea omului. Iată şi de ce aplaudăm din toată inima manifestările de cultură în care se aud armonios vocile cele mai diferite în slujba umanismului şi a poporului. Întîlnirile internaţionale, vizitele reciproce, turneele colectivelor artistice favorizează şi sprijină această necesitate adîncă de cunoaştere şi de expresie.

Trăim cu toţii, în lupta împotriva fascismului şi a războiului, în lupta pentru o societate dreaptă, un înalt moment spiritual şi dezbaterile noastre de conştiinţă, experienţa noastră de viaţă, valorificate în piese, în spectacole de artă, trebuie să treacă graniţele şi să devină un punct de fuziune.

Nu voi ascunde că pentru aceasta se impune o selecţie riguroasă. Are dreptate Jean Vilar atunci cînd socoate că pentru un teatru a constitui azi un repertoriu de piese fără contact real cu gîndirea şi sensibilitatea epocii noastre, înseamnă nu numai un act de demisie artistică, dar şi o penibilă dezertare. Dorim să ne întîlnim nu în săli în care se joacă piese fără culoare, fără atitudine, fără probleme, ci să avem un punct de contact şi un prilej de discuţie prin intermediul lucrărilor în care ideile înaintate ale contemporaneităţii au puterea lor întreagă şi activă. Să lăsăm, aşa cum zice Jean Vilar, *Capriciile dragostei* pentru mai tîrziu, să montăm astăzi *Pacea* lui Aristofan.

Din punctul de vedere al felului cum realizăm spectacolul, problema se pune în acelaşi chip. Aparent, vom obţine pretutindeni o audienţă mai largă, creînd cu piese „neutre“ spectacole tradiționale, comode; în fapt însă, această audiență va rămîne superficială și fără consecințe. Căci, un teatru contemporan prin tendință nu se poate realiza decît cu mijloace reînnoite, actuale, de expresie. Există astăzi un univers de gînduri și un registru de simțăminte care se exprimă scenic în gesturi, în inflexiuni, în tăceri care își au timbrul lor unic și absolut nou. Numai vorbind în acest limbaj contemporan, vom merge cu adevărat la inima spectatorului de pe toate meridianele. De aceea consider că se înșeală grav omul de teatru care-și socoate îndeplinită misiunea dacă spectacolul pe care l-a pus în scenă funcționează fără accident și fără deficit. Un spectacol viu, eficace, nu este acela care-și întemeiază succesul pe respectul locurilor comune și pe măgulirea vechilor mijloace de expresie, ci acela care încheie un acord cu publicul, punînd la pămînt prejudecăți artistice ce au de partea lor teribila forță de a fi fost pînă atunci acceptate; un spectacol viu, eficace, este acela care sporește conștiința noastră despre lume și ne apropie de înțelegerea timpului pe care-l trăim.

Pentru a face din teatru, în ansamblul universal al vieții culturale, un mijloc de comunicație și o punte de înțelegere, avem datoria ca în piesele pe care le alegem și în spectacolele pe care le realizăm, să afirmăm marile idei ale epocii, să negăm tot ce e împotriva omului și a vieții, să stabilim raporturi, căutînd, împreună cu oamenii de teatru din toate țările, drumul cel mai scurt spre soluționarea problemelor comune.

De altminteri, nu este oare teatrul, prin excelență, dialog, iar scena, prin destin, un sediu autorizat al dezbaterilor?

Radu Beligan

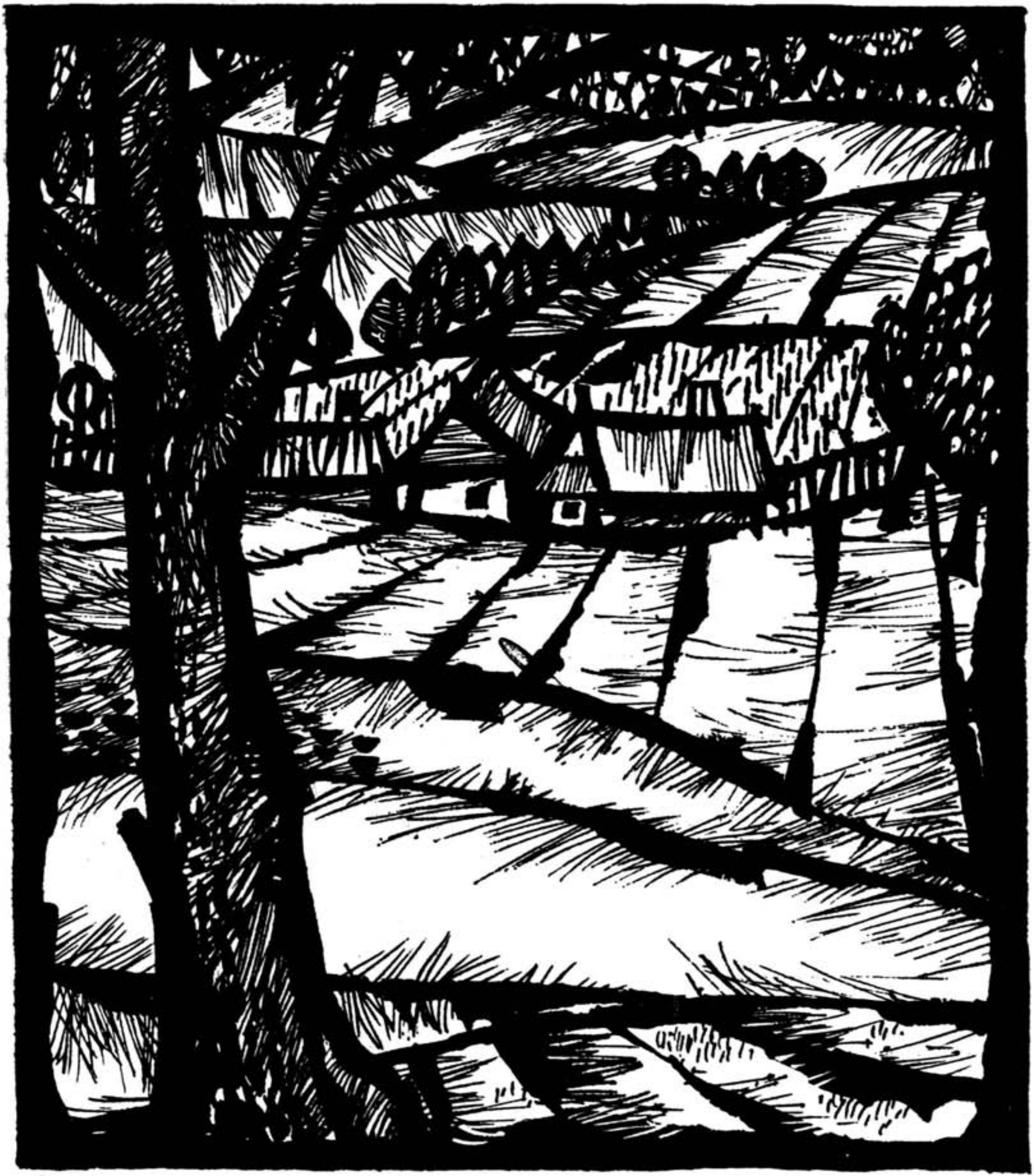

ÎNDRĂZNEALA

Piesă în trei acte (cinci tablouri) de GHEORGHE VLAD

PERSONAJELE:

Marin Hodină (55 de ani)
Paraschiva, *soția sa* (50 de ani)
Lisandru, *fiul său* (25 de ani)
Pavel, *fratele său* (53 de ani)
Ilie Chirițoiu (55 de ani)
Veta, *soția sa* (52 de ani)
Zoica, *fata lor* (17 ani)
Mitu (40 de ani)
Nate (41 de ani) } *frații Vetei*
Păun Ceocîlteu (45 de ani)
Petria Fieraru (45 de ani)
Lina, *fiica sa* (22 de ani)
Buzdurică (48 de ani)
Ion Pîrvu (37—38 de ani)
Caterina (40 de ani)
Vasile Băjan (42 de ani)
Gîju (35—37 de ani)
Bătrîna
Colectiviști
Colectiviste

Acțiunea se petrece în satul Lăcusteni, în zilele noastre.

Ilustrația de VAL MUNTEANU

ACTUL I

Tabloul 1

Incrucişare de uliţe la capătul satului Lăcusteni. In prim-plan, dreapta, se vede latura casei lui Marin Hodină, cu prispă înaltă spre uliţă şi o fereastră. In prim-plan, stînga, o fîntînă cu lanţ sau cumpănă. In planul doi, stînga, se vede casa lui Ilie Chiriţoiu.

Spre sfîrşitul lui februarie. Zi însorită, primăvăratică. Satul pare pustiu.

Deodată, dinspre casa lui Ilie se aud voci, ţipete.

GLASUL ZOICĂI: Au, au, mamă, nu da, n-ai dreptul...

GLASUL VETEI: N-am dreptul, ai? Îți arăt eu drept!

GLASUL LUI ILIE: Las-o, Veto, c-o omori!

GLASUL VETEI: Asta și vreau, s-o omor. Eu am făcut-o, eu îi iau zilele, încai să știu că nu mai am fată.

(Pe ulița din stînga ce vine de la gară, se aude Lisandru cîntînd: „Pe vale mă duc și pe deal mă-ntorc".

Din cauza țipetelor, cîntecul se întrerupe o clipă, apoi, sărind peste un vers: „Daolică Leano, draga mea...")

(Apare Lisandru Hodină, un flăcău potrivit de statură, îmbrăcat în haine jumătate de oraș, jumătate de țară. Poartă o pălărie dată pe ceafă, în panglica căreia a înfipt cîteva viorele și tămîioare culese în drum.

Pe spate, agățat de o frîntură de arac, ține un cufăr de lemn. E nădu-

şit de drumul făcut în pas soldăţesc de la gară pînă aici.

De aceea, ajuns în dreptul fîntînii, parcă vrea să scoată o ciutură de apă, din care să soarbă cîteva înghiţituri zdravene şi să-şi răcorească faţa.

Dinspre casa cu zgomotele, Zoica vine-n fugă şi se ciocneşte de el, maimai să-l răstoarne.)

LISANDRU *(recăpătîndu-şi echilibrul):* Hei, pune frîna, nu vezi că dai peste oameni? Ori ai orbul găinilor? *(Lasă cufărul jos. Zoica, fără să se uite la Lisandru, se aşază pe cufăr şi începe să plîngă ca un copil. Una din cozi i s-a desfăcut. Bluza cusută cu arnici i s-a rupt la un umăr.)* Altă comedie acum: da' ce-i cufărul meu, bancă în grădină publică? *(O apucă de bărbie şi-i ridică faţa către el.)* Măi, măi! Ce-i cu tine, Zoica?

ZOICA *(recunoscîndu-l, se ridică în picioare ruşinată, dar tot plîngînd):* Ce să fie? Mă snopi în bătăi mai rău ca pe un copil vitreg. *(Îşi şterge nasul şi ochii cu mîneca bluzei.)*

LISANDRU: E-te, comedie! Or fi vrînd să te mărite cu forţa, sau ce?

ZOICA: Poate cu moartea să mă mărite. *(Vrînd să schimbe discuţia.)* Da' dumneata, nene Lisandre, te-ntorci de la şcoala de brigadieri?

LISANDRU: Da, de la şcoală. Nu se cunoaşte?

ZOICA: Cum să se cunoască?

LISANDRU *(îşi cuprinde capul cu mîinile):* Păi, mi se pare mai umflat. Mă şi plănuisem, cum ajung acasă, zic, îl pun în nişte cercuri de fier să nu plesnească. Ai primit scrisorile?

ZOICA: Îhî! Va să zică, terminaşi. *(Arătînd cu capul către casa din planul întîi.)* Ai dumitale sînt sănătoşi? *(Plîngînd, se aşază pe cufăr.)* Numai eu n-am noroc pe lumea asta...

LISANDRU *(făcînd pe supăratul):* Apăi, în loc să te smiorcăi, mai bine te-ai apuca să-mi spui ce ţi se-întîmplă. Că nici doctorul nu te poate ajuta pînă nu-i arăţi ce te doare. *(Se aşază lîngă ea, pe cufăr. Tandru.)* Zoică, hai, zău, doar sîntem prieteni din copilărie. *(Izbucneşte.)* Ce mama dracului!

ZOICA *(scîncind):* Alaltăieri, avuserăm o şedinţă de utemeu. Şi secretarul se ridică şi zice: dragi tovarăşi utemişti şi utemiste, avem şi noi zece vaci mari şi late. Mai mare păcatul de ele. Dacă-şi aduce cineva aminte, le aruncă un braţ de fîn sau o găleată cu apă, dacă nu, nu. Mugesc toată ziua, zice, şi nimeni n-are urechi să le audă. Care dintre voi vreţi să vă faceţi pomană cu ele? N-a zis unu' pîs. Parc-aveau apă-n gură. Dac-am văzut aşa, mi s-a făcut milă. M-am ridicat şi-am cerut să mi le dea mie, să am grijă de ele. Să fi văzut cum mă aplaudau! Pesemne, de bucurie că scăpaseră ei.

LISANDRU *(entuziasmat):* Zoica, da' tu eşti o adevărată eroină... D-alea pozitive, aşa cum li se spune-n cărţi.

ZOICA *(scîncind):* Eu îţi vorbesc serios şi dumneatale mă iei peste picior... Da' ce, mie mi s-a făcut milă de vaci... Şi mama... Uite cum îmi dogoresc obrajii. *(Îi ia mîinile şi i le pune pe obraji. Se ridică.)* Zîsă că mă ţine-ntr-o bătaie pînă mi-oi băga minţile-n cap... De-aia mai bine măăă duc cît m-or ţine pă mine picioarele, doar mi-oi pierde de urmă. Rămîi cu bine. *(Se îndepărtează.)*

LISANDRU *(cu o căldură neaşteptată în glas):* Nu vrei să vezi ce-ţi adusei? *(Scoate din buzunar un şir de mărgele. Zoica se întoarce fără să se apropie.)* Uite, nişte mărgele. Ce zici, îţi plac, ai? De, atîta vecinică am şi eu.

ZOICA *(zîmbeşte. Îi tremură buzele. Dă din cap în semn că nu):* Îţi mulţumesc, da' nu de podoabe-mi arde mie acuma. *(Se îndepărtează.)*

LISANDRU *(cu puţină disperare în glas):* Şi-ncotro, măi, Zoică?

ZOICA *(din mers):* Oi vedea. Lumea-i mare.

LISANDRU: Hmm, aprigă fată. Şi... drăguţă! Ca un piersic dat în floare... Hai, fii serios... Da-i trece ei. Cînd i s-o face foame, se-ntoarce, ca popa. Auzi la ea: „Lumea-i mare!“ Ce ştie ea despre lume? *(Vrea să se ducă la fîntînă, dar se răzgîndeşte. Ia cufărul şi fără să mai intre pe poartă, face un pas larg peste gardul scund ce desparte casa de uliţă şi sare drept pe prispă.)* Măi, ai lui Hodină, nu e nimeni acasă-m? Linişte. *(Încearcă uşa şi vede că-i încuiată. Îşi scoate haina şi pălăria, pe care le pune pe cufăr, apoi sare din nou gardul, se duce la fîntînă, scoate apă şi se spală pe faţă, pufăind ca o focă. Cînd să treacă drumul, din fund vine Pavel Hodină, fratele lui taică-său. Preşedintele gospodăriei.)*

PAVEL *(dînd cu ochii de el)*: Iote-te ce-mi văd ochii, lume nouă ! S-au întors învăţaţii noştri. Bine venişi, nepoate ! *(Îşi string mîinile.)*

LISANDRU : Bine te găsii, neică Pavel.

PAVEL : Acu' căzuşi ?

LISANDRU : Chiar acu'. Cît apucai să mă răcoresc niţel.

PAVEL : Ia să te văd. *(Îl apucă de mînă, cercetîndu-l.)* Mă, da' te-ai mai împlinit la trup, arăţi altfel-m ! Credeam că dup-atîta carte o să-mi vii subţire ca o aţă. Ai dus-o bine, ai ?

LISANDRU : N-am avut de ce mă plînge, neică. Programu', program ; odihna, odihnă. Dar pe la noi ce mai este ? A mai mişcat ceva ?

PAVEL : Eh, aşa cîte puţin. Ca la-nceput, de, cîrpeşti ici, plesneşte dincolo...

LISANDRU : Mătuşa-i sănătoasă ?

PAVEL : Cum o ştii, da' s-a cam coconit. Tare mi-e frică să nu mătur odată bătătura cu ea. *(Se aşază amîndoi pe marginea prispei. Pavel scoate pachetul de ţigări.)* Fumezi ?

LISANDRU : Mai rar, da' fumez. *(Ia o ţigară. Le aprind.)*

PAVEL : Bine că venişi, abia aştept să intrăm cu plugurile-n brazdă. Azi-mîine trebuie să ne vină şi tractoarele.

LISANDRU : Da' gunoi de grajd n-aţi cărat ?

PAVEL : Cărăm mereu. Numai că la gospodărie nu prea avem. Am vorbit cu oamenii să dea dintr-al lor.

(Intră pe planul din dreapta Ceocîlteu, cu o oală mare în mînă, legată peste gură cu o cîrpă. Scund, cu faţa slabă, nerasă. Poartă haină de dimie, sub care se vede o cămaşă cam murdară. Pantaloni groşi, de asemenea de dimie, strînşi pe picior. Pe cap, o căciulă ţuguiată.)

CEOCÎLTEU : Să trăieşti, tovarăşe preşedinte. Bine venişi sănătos, Lisandre.

PAVEL : Şi tu să trăieşti, Ceocîlteu.

LISANDRU : Bine te găsii, nene Păune.

PAVEL : Da' unde plecaşi, mă ?

CEOCÎLTEU : Iacă, mă reped pîn-la gară. Mă rugă şeful să-i fac rost dă niscai lapte bătut. Nevastă-sa are copil în burtă şi pofteşte.

PAVEL *(în glumă)* : Vezi, poate-ţi dă un bilet gratis pîn-la Bucureşti. Te mai plimbi şi tu.

CEOCÎLTEU *(îndepărtîndu-se)* : Că bine zîci. Nu ştiam ce-mi lipsa mie, taman acuma, în clipa asta : plimbarea-mi lipsa...

PAVEL *(către Lisandru)* : Ş-ăsta, vai de capu' lui.

LISANDRU : De ce ?

PAVEL : Mi-a făcut un pocinog cu varul... Da' las' că-ţi povestesc eu altă dată. Vorba e, cum ne descurcăm cu tine ! Făcuşi tu şcoală de brigadieri, da' pînă una alta, n-ai nici o brigadă de condus.

LISANDRU : Eu mă mulţumesc să conduc şi un atelaj cu boi sau cu cai.

PAVEL : Ce vorbeşti, nepoate ? Păi, treaba asta o poate face oricine. *(Mică pauză.)* Ştii ce ? Dacă te-aş pune contabil ? Muncă uşoară. Nu te arde soarele, nu te bate vîntul, nu te udă ploaia... Ce zici ?

LISANDRU *(zîmbind)* : Nu cred eu să ducem lipsă de aşa ceva.

PAVEL : Ce-i drept, e drept, avem doi. Da' nu strică nici al treilea. Iar peste cîteva luni, te fac şef peste ei.

LISANDRU *(începe să rîdă)* : Şi zi, mă şi văzuşi contabil-şef, ai ?

PAVEL *(chipurile contrariat)* : Şi de ce-i fi rîzînd ca proasta-n bîlci ? Dacă nu-ţi place la contabilitate, poftim, te fac ajutorul lui Buzdurică la magazie.

LISANDRU : Nu, unchiule. Dă-mi ceva care să simt eu că-mi îndoaie umerii. Pune-mă acolo unde-ţi crapă buza după un om.

PAVEL *(rîde)* : Bravo, nepoate ! Înseamnă că s-a lipit ceva de tine p-acolo pe unde-ai fost. Vrusăi să te pun la-ncercare.

LISANDRU *(puţin supărat)* : Grozav te mai pricepi la oameni, n-am ce zice.

PAVEL *(împăciuitor)* : Ho, şi tu acuma. Vezi că te aşteaptă brigada. Parc-am scăpat d-ăi din consiliu pînă nu te-am pus şef ? Da' să nu mă dai de ruşine, că te zvîntez. *(Ridicîndu-se.)* Acum mă duc. Poate trec diseară cu mătuş-ta pe la voi, să mai stăm de vorbă. S-auzim de bine.

LISANDRU : Noroc bun, neică Pavele. *(Îşi string mîinile. Pavel iese prin planul din dreapta. Lisandru rămîne dus pe gînduri, cu bărbia sprijinită-n pumni. Mică pauză. Ceocîlteu apare pe drumul dinspre gară. Se opreşte la fîntînă şi toarnă apă din ciutură în oală, clătind-o.*

Întoarce capul și-l vede pe Lisandru. Discuția se va duce cu pauze și întreruperi, așa cum fac țăranii cînd vorbesc despre lucruri deosebit de serioase.)

CEOCÎLTEU: Mă Lisandre, nu ț-o fi rămas cumva fo țigară-m?

LISANDRU: Cum nu, nene Păune. Hai încoa' să fumăm. *(Aprind. Ceocîlteu trage adînc în piept cu vădită mulțumire.)*

CEOCÎLTEU: Uu, că bun e! Parcă te unge la inimă. De-azi dă dimineață nu pusăi țigară-n gură. Rămăsăi fără fir dă tutun în casă. Da', tu, Lisandre! Va să zică, te școliși? Și-acuma ce-ai de gînd, rămîi la noi?

LISANDRU: D-apăi cum, un' să mă duc?

CEOCÎLTEU: Așa-i, un' să te duci! Că doar nu de-aia te-am trimes să-nveți.

LISANDRU: După cîte văd, nu prea țî-s boii acasă, nea Păune, ai?

CEOCÎLTEU: Nu prea, bă! Ce vrei? Mă dărui dumnezău cu șasă copii. Doar doi sînt mai răsăriți, unul într-a șasea, celălalt p-a șaptea. Că-i știi și tu... Muierea abia să ține pă picioare. Are boală fără leac, dă nu-i dă nici un doctor dă căpătîi. *(Mică pauză.)* Și-uite-așa, descurcă-te, Ceocîlteu.

LISANDRU: Asta-i tot?

(Pauză, pe gînduri.)

CEOCÎLTEU: Ba-mi mai căzu o năpastă pă cap, dă umblu toată ziua ca o curcă beată.

LISANDRU: Ce fel de năpastă?

CEOCÎLTEU: Mai dă-mi o țigară. O să cumpăr și eu acuma di la cooperativă. *(Își scoate căciula și o pune alături pe prispă. Îl privește lung pe Lisandru.)* Nu știu dă ce, da', parcă mi-e și frică să vorbesc, așa mi-a intrat o spaimă-n oase.

LISANDRU: Fiindcă tot ne-apucarăm, fă-ți curaj. Poate-o fi ceva din care să trag învățătură.

CEOCÎLTEU *(ia căciula, se uită-n ea și și-o pune-n cap)*: Eeee, mă băiete, cînd e să te pască nenorocu', te paște. Stăi să vezi. Cînd ne-am inaugurat, acum cîteva luni, credeam că eu, Ceocîlteu, l-am apucat pă dumnezău nu d-un picior, d-amîndouă picioarele. Că-mi zîceam așa: dacă-ntovărășirea, că e — vorba ăluia — doar o juma' dă pas și tot ne-a săltat un pic traiu', d-apăi colectiva? D'aia, mă năpădisă atîta îndrăzneală, că de m-ar fi-ntrebat cineva: Mă Păune, poț' tu să te sui pînă la cer fără scară, fără nimic? — aș fi zîs: pot! Și ce dracu', doar nu sînt copil; am început să-ncărunțesc d-a binelea. Mi-am zîs așa, mă Ceocîlteu, mă Păune, ce dai tu în schimbul bucuriei ăsteia? Pentru că eu așa socotesc: într-o gospodărie colectivă nu-i d-ajuns s-aduci pămîntu', caru' cu boi și plugu', ci să dai tot ce ai tu mai bun în inima, în sufletu' și mintea ta. Spune tu, n-am dreptate?

LISANDRU: Ai, nene Păune, cum să n-ai! Numai că, așa o iei pe ocolite de mă amețești.

CEOCÎLTEU: Păi, ca să-nțelegi cum devine cazu'! Tu știi ce năcazuri avem noi cu varu'. Pînă nu vin ăia di la munte cu căruțele lor cu coviltir, poț' să tot stai cu casa nevăruită. Da' ce, gospodăria o să poată aștepta? O să începem atîtea construcții. O să pornească oamenii, peste un an-doi, să-și ridice case noi. O s-avem nevoie de var cu vagoanele. Păi, tu-ți dai seama cît o să ne coste, ai? Îți dai seama?

LISANDRU: Mult al dracului, mă, nea Păune.

CEOCÎLTEU: Păi vezi? Și dacă pentru orce fleac o să dăsfacem punga, unde-ajungem? Ce mi-am zîs, hai să trîntim noi colea un cuptor dă ars piatra dă var, că avem atîta în Vîlceaua Roșului dă să să sature tot raionu'. Cum la noi în sat nu să pricepe nimeni la treaba asta, mă hotărîi ca mai întîi să mă docomentez și dup-aia să pui problema pă tapet. Așa că, făr' să spui nimănui, mă pui în tren și nimeresc într-o comună pi la poalele munților. Cuptoare, cîte vrei. Aflai tot ce-mi trebuia; făcui însemnări, niște desemne. Însă hopu' ăl mare abia la întoarcere mă aștepta. Cînd le-am dezvălit planu' meu, au sărit dă parcă eram gata să pui foc satului. Încaltea, Buzdurică să mă înghiță dă viu, cu bocanci cu tot. Ce era el zgîrcit dă felul lui înainte, da' dă cînd l-am pus să răspunză dă magazie, parcă s-a îmbolnăvit d-a binelea. Noroc că pînă la urmă mi-au sărit într-ajutor Petria Fieraru și Ilie Chirițoiu. Ei l-au convins pă neică-tu Pavel, să mă lase. Așa că, mi-a dat zece oameni care să mă ajute, am ciupit și ceva materiale de la Buzdurică — parcă și le-ar fi rupt din suflet — ș-am pornit la treabă. Cuptoru' l-am dat repede gata. Bă, Lisandre, știi, mă, cum duduia ? Ca o locomotivă gata s-o ia din loc. *(Abătut.)* Sara, pă cînd să-ntunecasă, aud o dată buum, și să prăbușește, Lisandre, ca nimica... Cu ce-oi fi greșit, ce-oi fi uitat, nu știu. Atîta mă mistui și mă frămînt, dă mă doare mintea. Acuma, unii să uită la mine dă parcă m-ar fi prins noaptea la cotețu' lor dă găini. Buzdurică mi-a și făgăduit c-o să plătesc eu, să n-am nici o grijă. *(Oftează.)* Aia e, vrusăi să fac un bine și ieșii pă dos.

LISANDRU : Eu să fiu în locu' dumitale, nu m-aș lăsa.

CEOCÎLTEU : Mi-e frică, Lisandre. Nu știu. Mi-a intrat o spaimă-n oase ! Eh, da-ți împuiai dăstul capu' cu de-ale mele. Bă, da' ia stai ! Ce faci cu candidatura dă partid ? Cînd îți împlinești stagiu' ?

LISANDRU : Mai am puțin, și gata.

CEOCÎLTEU *(cu fața luminată)* : Nici eu nu mai am mult ; acu' aștept să mă puie-n discuție. Cînd mă gîndesc la asta, parcă-mi ia cineva năcazurile cu mîna. Că ce-ar fi Ceocîlteu fără partid ? Un fir dă nisip.

(Pe ulița din dreapta vin Paraschiva și Marin Hodină, amîndoi cu cazmale și greble pe umeri. Agățată de coada cazmalei, Marin Hodină poartă o legătură în care-au avut mîncarea de prînz și un urcior pentru apă. Cînd îl văd pe Lisandru, rămîn pentru o clipă surprinși. Paraschiva aruncă grebla în mijlocul drumului, deschide portița și se repede spre tînăr.)

PARASCHIVA : Lisandre ! Te-ntorsăși, dragul mamii ? *(Îl îmbrățișează și-ncepe să plîngă.)* De ce nu ne-ai trimes măcar un rînd că vii ?

LISANDRU : Fiindcă n-am știut precis ziua. Și pe de altă parte, îmi ziceam să vă iau așa, pe neașteptate. *(În acest timp, Marin, stăpînindu-și emoția, culege grebla din drum, intră fără grabă în curte și, abia după ce așază lucrurile pe prispă, se îndreaptă spre fecior. Își strîng mîinile.)*

MARIN : Bine veniși sănătos, Lisandre.

LISANDRU : Bine vă găsii sănătoși, tată.

MARIN *(arătînd cu capul spre Paraschiva)* : Muierile astea abia așteaptă prilejul să stoarcă o țîră dă lacrimă. *(Către Ceocîlteu.)* Noroc, Păune. Muierea ta, tot beteagă ? *(Îi întinde mîna.)*

CEOCÎLTEU : Tot beteagă. Am arătat-o la nu știu cîți doctori și nu-i dau dă leac. Să usucă d-a-n picioarelea.

MARIN : Hai, Paraschivo, gata cu smiorcăiala. Prinde o găină s-o tăiem, că ne ia noaptea.

PARASCHIVA : Uite-acușica. *(Lumina scade. Intră în casă pe ușa care se vede în fată și care dă în tindă și iese cu niște boabe în poală. Începe să le arunce prin curte.)* Puii mamii, pui, pui !

CEOCÎLTEU : Ei, acum mă duc și eu acasă. Lisandre, știi ce bine că vorbii cu tine, c-apucai să-mi descarc sufletu'. Parcă mă simt mai ușurat.

LISANDRU : Nu rămîi cu noi la masă ?

CEOCÎLTEU : Nu pot, Lisandre, mă așteaptă batalionul. Le făgăduii ălor mici niște bomboane și li s-or fi strîmbat cefele uitîndu-se pă uliță după mine. Ee, s-auzim dă bine !

LISANDRU : Cu bine, nene Păune !

MARIN : Să fii sănătos, Ceocîlteu.

PARASCHIVA : Puii mamii, pui ! Da' unde vă pitularăți, mînca-v-ar ciuia !

(Lumina se stinge treptat, apoi se aprinde o lampă cu petrol, așezată pe pervazul ferestrei, care luminează o parte din prispă. Sub lumina lămpii, în jurul unei mese rotunde, joase, pe niște scăunele, stau Lisandru, părinții săi și Pavel Hodină. Mănîncă.)

LISANDRU : ...Ne ducem noi să vizităm un gostat. Măiculiță, ce mi-a fost dat să văd ! Mă vîram peste tot ș-atîtea întrebări puneam că zece guri să fi avut inginerul-șef și n-ar fi făcut față. Cînd să plecăm, mă ia de-o parte, și-mi zice : Tinere, n-ai vrea să rămîi la noi ? Te văd dezghețat. Zic : Vă mulțumesc, da' nu pot, tovarășe inginer ; mă trage ața îndărăt, către colectiva noastră.

MARIN *(pe gînduri)* : Mă-ntreb dacă nu era mai bine să-l fi ascultat !

PARASCHIVA : Da' mai tacă-ți gura ! Ce, să-mi rămînă copilu-nstrăinat ! Șef d-ăla mare să-l fi făcut, și tot nu-l lăsam. *(Către Lisandru.)* Mătușa ta putea să-și fi dat nițică osteneală, să vie să te vadă ; atîta nepot are.

PAVEL : Da-ți spusei, femeia lui dumnezeu, că nu se simte-n apele ei. Să mai bem. *(Ridică paharul și ciocnește cu ceilalți.)* Noroc !

PARASCHIVA : Zi-i mai bine că nu-i e la-ndemînă să dea ochii cu mine.

Eu nu ştiu multe şi i-o zîc de la obraz. Dă cînd să făcu preşedintesă, nici cu cinci prăjini nu-i dai de nas. Cu ce şi-o fi omorînd vremea? La lucru iese cînd şi cînd, copii n-are... Mare ţi-i grădina, doamne.

PAVEL: Of, aveţi o inimă, c-o vadră de venin încape-n ea...

(Din fund apare un colectivist.)

GÎJU: Bună seara!

MARIN şi LISANDRU: Bună seara!

GÎJU: Poftă mare!

PARASCHIVA: Mulţumim dumneavoastră. Poftim la masă!

GÎJU: Sînt poftit mai dinainte la mine-acasă. Tovarăşe preşedinte, îmi spusă muierea că eşti aici şi venii să te-ntreb: eu încotro o apuc mîine?

PAVEL: Da' n-ai şef de echipă, mă, Gîjule?

GÎJU: L-am întrebat, da' nu ştie nici el.

PAVEL: Păi tot unde-aţi fost şi azi. Pînă nu isprăvim cu gunoiu', nu ne-apucăm de altceva.

GÎJU: Cam tot aşa mă gîndeam şi eu. *(Dă să plece, apoi se-ntoarce.)* Tovarăşe preşedinte, la toamnă-mi cunun fata.

PAVEL *(mîncînd)*: Să fie-ntr-un ceas bun. O să jucăm de-o să rupem pămîntul.

GÎJU: Şi vreau să-i cumpăr mobilă.

PAVEL: Se cuvine. Că doar ginerilor nu le mai sticlesc ochii după pămînt.

GÎJU: Şi mobila costă bani.

PAVEL: Tu să fii ăla, mă, Gîjule, ai da-o pă gratis?

GÎJU: Păi d-aia zîc... Dă-mi nişte bani din ce-o să mi să cuvină, pă ce am lucrat.

PAVEL *(rămîne cîteva clipe cu lingura-n aer)*: Mîine să ţine obor la Drăgăşani. Mă duc să mă vînd. Numai d-o cumpăra cineva o gloabă bătrînă ca mine. *(Trînteşte lingura de masă.)* Dă ce să nu mă lăsaţi, mă, să-mi ticnească şi mie o-mbucătură, ai? Că uite-aici îmi stă, în gît. Ştii tu că ne-au venit bani şi-i ţin ascunşi?

GÎJU: Dă un' să ştiu!

PAVEL: Poftim, am în casa de bani cîteva mii de lei rămaşi de la întovărăşire. Îi păstram pentru saivan. Îi împart, măcar să ştiu c-am scăpat de o grijă.

LISANDRU *(repede)*: Glumeşte, nene, nu-l crede!

PAVEL *(către colectivist)*: Aşa am să fac.

GÎJU: N-ar fi rău! Că ce-i în mînă... Care va să zică, aşa, mîine dimineaţă tot acolo.

PAVEL: Tot. Nu bei, mă, Gîjule, un pahar de vin?

GÎJU *(din mers)*: Nu beau, că nu mîncai. Bună seara. *(Se îndepărtează.)*

PARASCHIVA: Bună seara.

MARIN: Umblă sănătos.

LISANDRU *(către Pavel)*: Şi chiar, ai de gînd să împarţi alea cîteva mii de lei?

PAVEL: De ce nu? Ăştia sînt în stare să-mi scoaţă vorbe cum că-i păstrez pentru mine. *(Mică pauză.)* Toată ziua, dă-mi şi dă-mi. Le-a intrat fudulia-n cap.

PARASCHIVA *(îi ia vorba din gură)*: Adică, ce-ai vrea, mă, să umblăm desculţe, cu călcîile crăpate, sau cum?

MARIN: După mine, puneţi-vă şi zurgălăi, să le daţi dă lucru cîinilor, cînd treceţi pă uliţă.

PAVEL: Ăla vrea maşină dă cusut, pentru fii-sa, ălălalt bicicletă pentru fii-su. Pînă şi Mitruţă, că-l ştiţi cît e de aşezat, vine într-o zi la mine să-mi spuie c-a văzut la oraş un ceas d-ăla care zice: „cucu" şi că nu-i ajung banii. *(Rîde.)* De mulţi ani nu mi-am mai făcut cruce, da' cînd l-am auzit, m-am închinat.

LISANDRU: De ce le-o iei în nume de rău? Vor să-şi cumpere? Foarte bine!

PAVEL: Uite ce e, nepoate, mie nu-mi vorbi ca lu' Fordu' ăla americanu'. Şi eu sînt colectivist. Crezi că eu n-am de gînd să trăiesc bine? Oho, ba cum! Da' tu dacă sădeşti azi un pom, mîine te şi duci la el cu sacu'? Cu gospodăria noastră nu-i la fel? Abia o inaugurarăm acum cîteva luni, ş-acuma nu sîntem nici în martie. Dă un' să ne dea aşa, dintr-o dată?

LISANDRU: Şi peste trei ani, dă unde-o să ne dea, te gîndişi?

PAVEL *(încurcat)*: Să trăim pînă atunci ş-om vedea...

LISANDRU: Cam puţin pentru o gospodărie colectivă acest „om vedea", neică Pavele.

PAVEL *(cu ciudă)*: Scoate tu din buzunar mai mult dacă te crezi mai breaz. *(Atmosferă puţin apăsătoare. Paraschiva toarnă dintr-o damigeană mare într-o oală, apoi în pahare.)*

PARASCHIVA : Luați și beți, lăsați-o focului de ciondăneală! Barim, noi între noi să ne-mpogodim. *(Marin ia paharul și gustă.)*

MARIN : Mă frate-miu, bun vin! Parcă tot îți vine să chiui și să cînți. *(Privește paharul în bătaia luminii.)* Da' de unde-l ai, că al nostru s-a isprăvit încă de-as' toamnă?

PAVEL : Dă un' să-l am, Mărine! Păstrasem și eu un butoiaș pentru zîle mari. Îmi zîceam că de-l însurăm pă Lisandru, o să prindă bine... Da' văd că nu-i nici o nădejde.

LISANDRU : Dac-ar fi după mine, aș opri toate însurătorile și măritișurile pînă ce devenim milionari. Toate nunțile să se facă așa, ca-n povești.

MARIN : Pîn-ar veni ziua-aia, tare mă tem că i s-ar stînge satului nostru sămînța.

PAVEL : Așa-s tinerii ăștia. Visează noaptea milioane, ș-a doua zi își închipuie că le găsesc sub pat, gata chitite și numărate. *(Cîteva clipe se lasă tăcerea. Paraschiva își face de lucru cu farfuriile. De undeva din fund, unde se presupune că se află sediul gospodăriei, se aud lătrături de cîine și un strigăt: „Prinde-l, mă, ia-l, mă, nu-l lăsa, mă, așa!")* Auză-l pă Vasile Băjan, paznicu' nostru. O ține-așa toată noaptea. Își face curaj...

MARIN *(gustă din pahar și rămîne pe gînduri)* : Pă noi lipsa de pămînt ne omoară. *(Cu năduf.)* N-ar mai avea parte dă liniște în groapă ăla care-a bătut primaș dată țărușu' aici. Parcă nu mai găsea alt loc pîn Bărăgan încolo.

PAVEL : Zi-i bogdaproste c-avem alea șase sute dă pogoane în lunca văii... Altfel, nu știu, zău, pă unde-am scoate cămașa.

LISANDRU : Nu uita tarlaua de cinci sute de hectare de pe panta Bălșorii.

PAVEL : P-aia n-o mai pui la socoteală. Dacă mi-ar da careva pă ea o sută dă pogoane bune, crede-mă, aș face schimbul chiar în clipa asta.

MARIN *(cam amețit)* : Cum ar veni: cumpără-mi gloaba, că ți-o plătesc eu și-ți mai dau și pă d-asupra. *(Chicotește.)*

PAVEL : O fi fost el bun, cîndva, și pămîntul de pe Bălșoara, nu zîc, dar atîta l-au spălat ploile, c-a rămas doar huma. Și nu faci un pas, fără să dai d-un șanț săpat dă ape. De-aia, cînd te uiți la el dă departe, seamănă cu o foaie de varză. Mai sînt și petecile alea cu viță hibridă, care mai rău ne-ncurcă. *(Marin își leagănă capul și îngînă un cîntec. Paraschiva intră și iese din casă cu diferite treburi. Din cînd în cînd, umple paharele.)*

LISANDRU : Îi găsim noi leacu'.

PAVEL *(ironic)* : Dă fuga la puntu' farmaceutic — mai știi? — poate dai de el acolo... M-a sfătuit cineva să punem numai vie și pomi. Însă deocamdată, ne țin pă noi băierile să facem așa ceva? Nici vorbă.

LISANDRU *(mirat)* : Pe toată Bălșoara?

PAVEL : Pă toată. Decît să ne canonim pentru cîteva bănicioare de grăunțe la pogon... N-ai văzut ast'-vară că nici nu puteai apuca bine smocu' dă grîu, ca să nu-ți tai mîna cu secera? Și porumbu'? Ăla era porumb, cu druga cît mîneru' dă cuțit?

LISANDRU : Acum sîntem colectiviști, neică Pavele.

PAVEL : Da, numai că pămîntu-a rămas același; nu s-a schimbat dă dragul nostru.

LISANDRU : O să-l schimbăm noi.

PAVEL : Hm, din gură! Hai să zicem c-o să-i cărăm la bălegar de-o să-l ghiftuim. E deajuns o ploicică și ni-l duce pe tot la vale, și iar rămîne pămîntul ca o piele dă cal răzuită dă păr! ...Și cînd să pun vînturile alea turbate dă usucă totu', ce să fac atunci, să mă ațin eu în calea lor cu brațele desfăcute? *(Arată.)*

LISANDRU *(vrînd să afle pînă la capăt gîndurile lui Pavel)* : Da' nici așa: grîul, porumbul, sfecla de zahăr, grădina de legume, pă toate să le-nghesuim în lunca văii...

PAVEL : Ce să facem? Ne-ntindem și noi după așternut.

LISANDRU : În felul ăsta o să rămînem chirciți, neică.

MARIN *(amețit, mai mult ca pentru sine)* : Nimica nu te strică ca doru' dă mămăligă.

(Paraschiva toarnă în pahare.)

PAVEL *(către Lisandru, ironic)* : Ai tu alte planuri, mai bune? *(Privește paharul în lumină.)*

LISANDRU : Recolte mari de cereale pe panta Bălșorii, pomi și viță nobilă pe dealul Gorgăneasa. *(Ceilalți rămîn încremeniți în diferite atitudini.)*

PAVEL *(trîntește paharul, care se sparge. Se ridică furios de la masă)*: Eu am crezut că dacă te trimitem să capeți ceva învățătură, ai să ne fii de ajutor...

LISANDRU *(calm)*: Asta și vreau să fac.

MARIN *(își revine și vrea să-i facă să schimbe vorba)*: Mă duc dăunăzi la tîrg și întru-n vorbă cu unu' de la Bălușanca. Începe să se laude: că la noi e așa, că e pă dîncolo, că facem, că dregem. Știi, ca să-mi facă în necaz...

PAVEL *(către Lisandru, parcă mai potolit)*: Dacă ne-am lua după d-ăi ca tine, am ajunge repede-repede la oale și ulcele.

LISANDRU: O spui dumneata, însă nu ești singurul în colectivă, ci tot satu'. Să vedem ce-or zice și ceilalți.

PARASCHIVA: Nu vă mai certați! D-aia mă chinuii pă vatră să vă fac dă mîncare?

PAVEL *(către Lisandru)*: Bine, Lisandre. Doar atît îți spui: Pă Ceocîlteu l-am apărat cînd Buzdurică a ținut morțiș să-l dăm în judecată pentru pagube aduse gospodăriei. El nici nu știe. Mi-era milă dă copiii ăia că-i rămîneau pă drumuri. Dar a doua oară, n-o mai fac nici pentru tata, dă s-ar scula din mormînt. Să-ți intre bine-n cap.

LISANDRU: Apăi, de. Din cît mai am de trăit oi pune și eu d-oparte zece-cinșpe ani pentru pușcărie. Că e bine să fie omu' strîngător.

PAVEL *(cu dispreț)*: Halal minte dă *(silabisește)* brigadier. *(Pleacă trîntind portița cu putere.)*

MARIN *(se dezmeticește puțin)*: Cum, să dusă? Și ne lăsă cu dușmanca asta? *(Pune mîna pe gîtul damigenei ș-o clatină.)* Da' o dovedim noi pînă dimineață. Paraschivo, adună masa și du-te de te culcă. Noi mai avem niște treburi de pus la cale, ca între bărbați.

PARASCHIVA: Îndată. *(Strînge masa. Dă să ia damigeana.)*

MARIN: Las-o, că mai este nevoie de ea.

LISANDRU: Tată, parcă n-aș mai bea.

MARIN: Ba, eu da. *(Bea.)* Vezi, de multe ori stau și mă gîndesc de unul singur: cînd o să-i ajungem din urmă p-ăi de la Mălureni, Codiriștea, Bălușanca? Ce grîu și porumb au scos ei! Pîn alte părți nu fusăi, da' la ei fusăi și-i văzui cu ochii mei.

LISANDRU: Chiar din anul ăsta o să le călcăm pe urme. Depinde cum o începi.

MARIN *(dă din cap neîncrezător)*: Barim să fi apucat să te văd pe tine trăind altfel de cum am trăit eu. *(Mică pauză.)* Auz', Lisandre! Ce-ar fi să te aranjezi deocamdată pe la vreun Semeteu sau Gostat? Doar învățași carte! Cu timpu' o s-ajungem și noi ca ăia dă care scrie pîn ziare: bogați, puternici, ș-atunci...

LISANDRU *(ironic)*: Ș-atunci, să vin la de-a gata, nu-i așa? La grămadă. Păi, dumneata ar trebui să mă scuipi primul între ochi.

(Din curtea Chirițoilor izbucnește un țipăt de femeie: „Mi-ați mîncat sufletuuu, mi l-ați mîncat de tooot, de tot, blestemaților!")

MARIN *(amîndoi tresar)*: I-auză-i! Ce le-o fi venit acu', în miez dă noapte?

LISANDRU: Mă întîlnii azi cu fata lor, cu Zoica. Era bătută măr. Zicea că vrea să fugă de-acasă.

MARIN: Vai de zilele ei, sărăcuța. Din ce le-o fi venit?

LISANDRU: Nu-nțălesăi prea bine.

(Lumina se stinge și, în același timp, se aprinde în casa lui Ilie Chirițoiu. Pentru a ușura schimbarea de decor, fațada casei se va picta pe pînză de tul. Camera din mijloc [tinda], în care se află vatra cu focul și un pat. Interiorul este simplu. Se văd cîteva lucruri necesare într-o gospodărie țărănească. Pe vatră, un ceaun sub care se află o grămadă de tăciuni stinși. Ilie Chirițoiu, tras la față, stă pe un scăunel lîngă vatră. Veta Chirițoiu se aude bodogănind și drăcuind prin curte.)

ILIE *(cu glas obosit)*: Intră, măi muiere în casă cînd îți spune omu' odată. Nu-ți ajunge cît mă făcuși dă basm? *(Veta intră în casă, trîntind și bușind.)*

VETA *(plînge)*: Așa mi-a fost dat mie să-mi pătimesc zilele și tinerețile lîngă un diavol ca tine.

ILIE: Dacă nu-ți mai convine, băgăm divorț. Uite, acu-l băgăm. Mîine dimineață, au să și vină la poartă șapte feți-frumoși să te pețească.

(Nate și Mitu se ivesc în prag. Sînt frații Vetei. Să tot aibă patruzeci-patruzeci și unu de ani. Nate e mai mare cu un an și mai scund. Se aseamănă puțin la chip, și mai ales la suflet. Cînd unul din ei începe să-i dea glas unui gînd, celălalt musai îl termină. Umblă tot timpul împreună, muncesc împreună, au casele una lîngă alta și, în afară de neveste, la ei totul e-n devălmășie.)

NATE : Nu vă culcarăți ?

MITU : Noi așa crezurăm.

ILIE : Păi, nu vedeți, dormim tun. *(Mitu și Nate se așază pe pat cu oarecare solemnitate.)*

VETA *(luminîndu-se) :* Bine că venirăți, frățiorilor. Voi, încaltea, ați fost lîngă mine cînd îi țineam taicăi lumînarea la căpătîi. Și cu urechile voastre-ați auzit.

NATE *(mirîndu-se) :* Ce s-auzim, surioară ? *(Mitu se miră și el și dă din umeri.)*

MITU : Poate-i fi auzit tu, Nate ?

NATE : N-am auzit, Mitule ! Știu c-a bolborosit ceva, da' n-am priceput ce.

VETA : V-o fi luat dumnezeu auzu', nărojilor. Cu limbă de moarte a lăsat s-avem grijă de fată ca de ochii din cap.

ILIE : D-aia o bătuși ?

VETA *(se face că n-aude) :* Tot ce e greu prin casă, eu fac, s-o scutesc pe ea, să nu-și strice mîinile, să nu i se ofilească bujorii din obraji. Ș-acuma, la colectivă, să se facă văcăreasă, de rușinea satului ? D-aia mi-am băgat averea la gospodărie ? Cine-o s-o mai ia de nevastă ? Nici un văduv n-o să se mai uite la ea.

ILIE : Păi, dar. Păcat că nu trăim în Anglia, sau știe dracu' pă unde ! Aș vinde vaca și i-aș cumpăra un titlu d-ăla, dă prențesă. Păi, nu vezi, muiere fără minte, că despre văcărese se vorbește pîn ziare și la radio, mai ceva ca de artiste ? Las' să am eu atîtea fete dă măritat, cîți pețitori o să-mi bată-n poartă. Auzi, să-mi nenorocească copilu' pentru că i s-a năzărit c-ar fi auzit nu știu ce din gura bătrînului. Vorbește el omu' prostii cînd bea un kil-două dă vin, d-apăi cînd e pă moarte ? *(Răstit.)* M-auzi ? Unde vrea, acolo să muncească. La vaci, la porci, la păsări. Unde-o s-o tragă inima. Poa' să fi lăsat bătrînu' cu zece limbi dă moarte. Păcat că n-am zece fete. Pă toate le-aș face văcărese. *(Cald.)* Veto, dă ce să nu ne-nțelegem cu binișoru' ? Vrei tu să m-arate lumea cu deștiu' și să zică, halal membru în birou' organizației ; nu e-n stare să-și lămurească muierea lui, d-apăi pă alții.

VETA : Nuu, blestematuleee, că-mi mănînci sufletu' dă toot, dă toot.

ILIE *(se ridică amenințător) :* Să taci, muiere-afurisită, că nu mai răspunz dă mine. Să-mi lași fata-n pace... Vreau să scot om din ea.

MITU : Nu mai ai din ce. *(Ilie și Veta rămîn încremeniți.)*

ILIE : Ce tot bălmăjești acolo ?

VETA : Vai de sufletu' meu, ce-a pățit fata mea ?

NATE : Plecă.

ILIE : Ceee ?!

MITU : Unde, nu ne spusă. Îi dădurăm o sută dă lei.

NATE : Zîsă doar atît : Măăă duuuc, unde-oi vedea cu ochii.

MITU : Așa că nu vă mai certați.

ILIE *(se ia cu mîinile de cap. Către Mitu și Nate) :* Măi, oameni buni, parcă visez. Nu putea bătrînul ă'a să-și vadă liniștit dă moarte și să mă lase și pă mine să trăiesc ?

MITU : Așa era el, sucit.

NATE : Cu noi n-o ținea întruna că ne dezmoștenește ?

MITU : Fie-i țărîna ușoară ! *(Amîndoi își fac cruce.)*

VETA *(cu gîndul la ale ei) :* Sîmt că-n clipa asta-mi dau sufletu' și mor pe loc.

ILIE : Hai, ce mai aștepți, oi mai găsi un căpățel dă lumînare și pentru tine. Afurisenie ce ești.

MITU : Lasă, surioară. Zău, potolește-te. O să să-ntoarcă.

NATE : Și să vezi ce bine-o să-ți pară cînd Zoica noastră o s-ajungă fruntașa fruntașelor.

VETA *(lăcrimînd, însă neavînd încotro) :* Bietul tata, o să se răsucească-n groapă dă necaz.

ILIE : Păi, dar, că altă treabă n-are. Lui îi port eu dă grijă. Mi să rupe inima dă fata mea. Alungată d-acasă !...

MITU : Îi dădurăm noi o sută dă lei.

NATE : Și să dusă.

MITU : Nu ne spusă unde. *(Către Nate.)* Ce zici, Nate, mergem ?

NATE : Hai să mergem. O lămurirăm și p-asta.

MITU : Hai ! *(Se ridică amîndoi. Către Ilie și Veta.)* Și nu vă mai certați ca chiorii !

NATE : Nu ne convine să ne faceți neamul de rîs, tocmai acum. *(Se-ndreaptă spre ușă amîndoi.)*

ILIE : Cum să nu te cerți cu un așa ghiavol în fustă, ai, cum să nu te cerți ! *(Mitu și Nate se întorc și se așază din nou pe marginea patului, cu și mai multă solemnitate.)* Vă uitarăți năravu' p-aci ?

NATE : E vorba de năravu' tău, cumnate.

MITU : Cu muierile...

NATE : Taci, Mitule, că nu ești politic.

MITU : Cu tovarășele noastre muie... *(Nate îl privește încruntat)* femei...

NATE : Colectiviștii să se poarte-ntotdeauna ca în ziua nunții.

VETA *(revendicativ)* : Auzi, Ilie, auzi ?

MITU : Să le pupăm și mîna, Nate ?

NATE *(încurcat)* : Di la caz la caz. Nu izistă nici o hotărîre a consiliului dă conducere în privința asta.

ILIE *(înciudat, se ridică și se apropie de Veta)* : Va să zîcă, tot eu sînt vinovat ! Bine, poftim, îmi fac autocritică. Scumpa mea nevestică, îmi dai voie să-ți pup mînușița ? *(Veta își duce mîinile la spate.)*

MITU *(admirativ)* : Uite, vez' ce frumos e ?

NATE : Sîntem niște iducatori dat' dracului, Mitule. Hai să mergem.

MITU : Să mergem, Nate. *(Pleacă amîndoi.)*

(Veta tace bosumflată. Ilie se duce la vadra cu apă, așezată într-un colț al tindei, troncăne cu căucul în ea și vede că-i goală. Ia o găleată și iese afară.)

(Lumina se stinge și se reaprinde lampa ce luminează prispa casei lui Hodină. Tînărul stă în picioare, rezemat de stîlpul prispei, și privește stelele. Bătrînul mai golește pe-ndelete un pahar. Se aud lătrături, urmate de glasul lui Vasile Băjan : „Prinde-l, mă, ia-l, mă, înhață-l, mă !“

Ilie se zărește prin întuneric cum scoate apă din fîntînă și toarnă-n găleată. Cînd să plece, dă cu ochii de Marin și Lisandru.)

ILIE *(puțin pizmaș)* : Uite dreptate, unii chefuiesc, iar alții să rup sub năcazuri.

MARIN : Nu vezi că-mi veni fecioru' ? Ce-i fi vrînd, să mă pui pă jelit ?

ILIE : Păi aia zîc. Unora le vin copiii acasă, iar altora le fug ca puii de rîndunică.

MARIN : Dacă nu-și păzește cuibul... Hai să bei un pahar dă vin cu noi.

ILIE : Băutura își are și ea dichisul ei. *(Face doi pași, apoi se-ntoarce.)* Și dă ce n-aș bea, la urma urmelor ? *(Lasă găleata-n mijlocul drumului și sare gărdutul. Dă mîna cu amîndoi. Bea două pahare, unul după altul, fără să ciocnească, apoi își dă seama și se rușinează. Lisandru ia paharul. Ciocnește.)* Bine ai venit sănătos, flăcăule, și să fie-ntr-un ceas bun.

LISANDRU : Mulțumesc, nea Ilie. *(Își înmoaie buzele și pune paharul pe masă.)*

MARIN : Ei, terminarăți bîlciu', sau o țineți pînă dimineață ?

ILIE : Ba, cred că-l terminarăm. Nu cumva cunoști vreun leac pentru nebunia muierească, Mărine ?

MARIN : Înainte era bătaia. Lucru sfînt. Rupt din rai, de !

ILIE : Acuma n-ajută. Că dă și ea. A prins coraj. Vă mulțumesc pentru vin. *(Pleacă.)*

PARASCHIVA *(prin fereastră)* : Lisandre, nu vă mai culcați odată ?

LISANDRU : Avem vreme.

MARIN *(golește paharul și se șterge la gură cu podul palmei)* : Și cum îți spuneam, Lisandre, tu ești și cam nestăpînit, te aprinzi din te miri ce. Să nu te iei cu cineva-n colți și să te-alegi cu șira spinării frîntă. N-auzîși ce pățî Ceocîlteu ?

LISANDRU : Auzîi. Da' să nu-ți fie frică, tată. Nu mă știu plămădit din lemn de salcie.

(Lumina se stinge încet, apoi proiectorul este îndreptat către prispa pe care Lisandru stă de unul singur și fumează, pe gînduri. Deodată, pe drumul dinspre gară se aud lătrăturile furioase ale unor cîini.)

GLASUL LINEI : Nii, nii, plecați, ce-aveți cu mine ?

(Lisandru tresare și se ridică. Ascultă lătrăturile. Același glas : „Nii, aoleo, mamă, mă rup în bucăți !“ Lisandru bîjbîie cu mîna și dă peste un retevei de lemn. Trece peste gard în uliță.)

LISANDRU : Care ești ?... Marș d-aci, potăilor ! *(Lina vine fugind, cu o mînă ținîndu-și pălărioara, să nu-i cadă, iar cu cealaltă — un geamantan pe care-l tot învîrtește ca să se apere.)*

LINA *(cu respirația tăiată)* : Bună seara. Iartă-mă, te-oi fi sculat din somn, da' credeam c-o să mă sfîșie.

LISANDRU *(se uită mai atent și o recunoaște)* : Bună seara, Lină. Știi cine sînt ?

LINA : Cu întunericul ăsta... Aa, Lisandru !

LISANDRU : El. Bine că n-apucai s-adorm. În vacanță ?

LINA : Nu, am terminat, m-au ținut la regiune într-o ședință pînă spre seară. N-am mai avut decît trenul ăsta de noapte.

LISANDRU: De-acum ești inginer agronom?

LINA: Inginer agronom.

LISANDRU: Uite pe cine trăgeam eu de păr! Dacă știam c-ai s-ajungi ditamai inginerul, poate eram mai milos.

LINA: Adu-ți aminte că nici eu nu-ți rămîneam datoare.

LISANDRU: Mai ales cînd ți-ai înfipt dinții în nasu' meu dă era să mă lași ciont pe toată viața. Și, unde te gîndești să te aranjezi?

LINA: Aici.

LISANDRU *(mirat și bucuros totodată)*: Mai zi o dată, la noi în colectivă?

LINA: Da, la noi în colectivă. E-ntuneric; ți-aș arăta repartiția.

LISANDRU: Așa veste mai zic și eu. Phii, cînd or auzi neica Pavel și tovarășa Petria! Sau dumneaei știe?

LINA: Nu, acum o să afle muica.

LISANDRU: Hai să te duc pîn-acasă. *(Ridică geamantanul. Glasul lui Băjan: „Ia-l, mă, prinde-l, mă, înhață-l, nu-l lăsa!")*

LINA *(tresare)*: Cine-o fi strigînd așa?

LISANDRU: Arhanghelul Gavrilă. E nea Băjan, paznicul, veghează peste avutul obștesc.

CORTINA

ACTUL II

Tabloul 2

Au trecut două-trei zile. Ne aflăm în curtea gospodăriei. În prim-plan, o poartă mare în forma unui arc de triumf, cu o scîndură pe care scrie: G.A.C. „Mereu înainte". În planul doi, în fund, o latură sau un colț din clădirea sediului, unde se văd o ușă și o fereastră. Prin fereastră se văd casa de bani și un telefon de tip vechi. În planul doi, dreapta — un gard scund. În planul doi, stînga — un pichet de pompieri, lîngă care se află un butoi.

În fața clădirii sediului, cîteva ronduri cu flori și, printre ele, două-trei bănci simple fără spătar.

(La ridicarea cortinei, Caterina, cu o găleată cu apă pe cap, intră, cîntînd. Să tot aibă 40 de ani. Este îmbrăcată în țoale specific oltenești, însă fără a fi de sărbătoare. Cîntă: „Pune o mînă căpătîi / Și cu alta mă mîngîi, / N-am o vorbă cui să spuiii, daolică Leano". Ia găleata și o pune pe o poliță, lîngă ușa de la intrarea în sediu. Apare Ceocîlteu.)

CEOCÎLTEU: Mneața, Catrină! Veniși cu noaptea-n cap, ai?

CATERINA: Bună dimineața, Păune. Mă gîndii să mai deretic nițel prin birouri.

CEOCÎLTEU: Nu-mi dai și mie o țîră dă apă?

CATERINA: Da' ce mîncași de te păli setea acu', pînă-n ziuă? *(Umple o cană și-i dă. Ceocîlteu se face că bea.)*

CEOCÎLTEU: Ei, parcă numai dă sete bea omu'! O mai face ș-așa, ca să aibă dă ce zîce mulțumesc. *(Rîd amîndoi.)*

CATERINA: Te-a cam prins bătrînețea din urmă, Păune.

CEOCÎLTEU: Nu știi cîntecu'? „Bătrînețea mă împunge, eu tot fug și ea m-ajunge". *(Pe gînduri.)* De, năcazurile... Numai dă tine văd că nu să lipesc, neam.

CATERINA: De ce s-ar lipi? N-am pe nimeni stăpîn, nimica nu mă doare, în colectivă sînt, ce-mi mai trebuie? *(Mică pauză. Cu puțină tristețe.)* Cîteodată, e adevărat, mă taie-așa cîte-un dor... Barim, un copil să fi avut și eu. Da' de, dacă-mi muri bărbatu'! Nu le poate avea omu' chiar pe toate.

CEOCÎLTEU: Al dracului mai e ș-ăla, cine-o fi, care drămuiește fericirea. N-ar lăsa să-i scape un gram în plus, să-l pici cu ceară. Și dacă te uiți bine, tot lipsă la cîntar ț-o dă. Uite, de-o pildă, eu. Venii asară din cîmp și nu zîci c-o găsesc pă nevastă-mea pîn bătătură? Mergea încetișor și cînta. Ăi mici i se agățaseră dă poale. Am simțit așa o căldură în coșu' pieptului și mi-a venit săăă plîng ca nărodu'. Îmi ziceam: poate s-o-ndrepta. Și-odată o văz că se face moale, moale. Abia apuc s-o prinz în brață. Toată nopticica n-a închis ochii ș-a ținut-o într-un văietat. Abia spre ziuă o fură somnu'...

Am arătat-o la nu știu cîți doctori. Dăgeaba ; nu-i dau dă leac.

CATERINA : Poate s-o înzdrăveni.

CEOCÎLTEU : Of, dă cînd aștept, tot trag nădejde.

CATERINA *(zîmbind) :* Te pregătiși ?

CEOCÎLTEU *(mirat) :* Pentru ce ?

CATERINA : Cum, nu ț-au spus ? Păi, mîine sară ai să fii discutat în organizație. Te primim în partid. *(Ceocîlteu tace. Fața i se luminează.)* Te pomenești că nu te bucuri ! ?

CEOCÎLTEU : Să nu mă bucur ? Dacă nu mi-ar fi rușine, aș trînti căciula dă pămînt ș-aș scoate un chiot, cum n-am mai scos dă cînd eram flăcău. *(Parcă nu-și găsește locul.)*

CATERINA *(cu zîmbet larg) :* Te pricep. Am trecut și eu prin clipele astea.

CEOCÎLTEU : Mă duc să-i spui și lu' Lisandru. O fi venit ?

CATERINA : E în birou cu tovarășa ingineră. Mă reped și eu pînă acasă, că uitai s-arunc niște boabe la găini.

(Intră Mitu și Nate, îmbrăcați în haine scurte de dimie, cu niște căciuli pe cap cît toate zilele. Nate merge citind într-o carte. La un moment dat, se-mpiedică și e cît pe-aci să se-ntindă lat. Căciula-i zboară cît colo.)

MITU *(îl prinde de guler ; protector) :* Ce te-apucă așa dintr-o dată cititu' ?

NATE *(își culege căciula) :* Auzi, Mitule, tu știi cum sînt capetele noastre ?

MITU : Cum ?

NATE : Capetele noastre sînt ca niște lubenițe pe care le ții prea mult în soare și li se usucă miezu' !

MITU : Oliu ! Cum, adică ?

NATE : Adică, proaste.

MITU : O fi al tău. Al meu, ehe, e tare ca lemnu' dă tufan uscat. *(Și-l ciocănește.)*

NATE : Păi d-aia și nu intră nimic în el *(Mică pauză.)* Auzi, Mitule ?

MITU : Ău !

NATE : Ieri am auzit-o cu urechile mele pă Lina, inginera, certîndu-se cu Pavel.

MITU : Măi, măi !

NATE : Da, pentru prafurile alea chimice dă îngrășat. Lina, nu și nu, că neapărat să cumpere măcar un vagon s-arunce peste grîu, acolo unde-a răsărit mai slab. Pavel, nu și nu, că el mai bine arde banii, că tot aia e, ba iese paguba mai mică. Pîn-la urmă, a ieșit p-a inginerii. Îi sărisă și Lisandru-ntr-ajutor. A rămas să cumpere.

MITU : Așa, strașnic !

NATE : Ei, mi-am zis eu : nu mai gustăm noi pîine anu' ăsta ! Nici de colivă n-o s-avem, că să-năbușe.

MITU : Te pomenești ?

NATE : Ei, vezi, și tu erai gata să crezi. Ia ascultă ce scrie aici. *(Citește cam poticnindu-se.)* „Folosirea seminței hibride de porumb..."

MITU : Stai, bă, ho.

NATE : Ce este, dă ce mă oprești ?

MITU : Nu era vorba dă grîu ?

NATE : Păi, grîul l-am pus în pămînt as' toamnă, pă cînd porumbului abia acum îi vine sorocu'. Poate mai e nevoie dă știința mea. Nu vezi ce scrie ? E hibrid.

MITU *(cu admirație prefăcută) :* Mă, Nate, cu cine-i fi semănînd tu ?

NATE : Dă deștept ?

MITU : Nu, dă prost.

NATE *(dînd din cap, se gîndește puțin) :* Atunci, cu tine, Mitule.

(Mergînd repejor apare o bătrînă uscată, îmbrobodită cu un testemel mare, negru. Ține în mînă o ulcică în care se află apă, tăciuni stinși și un fir de busuioc. Se oprește în mijlocul scenei, privește în toate părțile și dă cu ochii de Mitu și Nate.)

BĂTRÎNA *(cu mîna pîlnie la ureche) :* Maică, nu-l văzurăți, maică, pă Lisandru lu' Mărin Hodină ? Aud ?

MITU : Da' ce-ai cu el ?

BĂTRÎNA *(n-aude) :* Că-l căutai ș-acasă și nu-l găsîi.

NATE *(îi țipă în ureche) :* Ce vrei să faci cu el ?

BĂTRÎNA : Vai de zilișoarele lui. Așa dă tînăr și să-și ia cîmpii ! Cică, l-a văzut lumea pe vîrful Gorgănesii umblînd ca un apucat și tot făcînd semne. O fi intrat dracu-n el. Îmi spusă femeia lui Buzdurică. D-aia umblu, că știu să scot pă dracu' dîn om. *(Mestecă cu busuiocu-n ulcică.)* Ai, maică, nu-l văzurăți ?

MITU *(aparte, lui Nate) :* Cum scăpăm de hoașca asta, Nate ? E-n stare să facă agitație nesănătoasă !...

NATE *(aparte, lui Mitu) :* Ține-o tu dă vorbă, Mitule, ca să mă pot gîndi în liniște. *(Nate închide ochii și își încruntă fruntea.)*

MITU *(tare, către bătrînă)*: Ai mai scos mulți draci pînă acum?

BĂTRÎNA: Auz? Am niște ceară-n urechi, maică.

MITU *(și mai tare)*: Cu dracii, cu dracii!

BĂTRÎNA: Ce țipi așa, dare-ar boala-n tine, că-mi spargi urechea.

NATE *(aparte, lui Mitu)*: Găsîi: o suim în clopotnița bisericii și-i luăm scara.

MITU: Ca să ne riclame la trebunal pentru sichestru?

NATE: Oricum, s-o ducem d-aici. *(Către bătrînă.)* Hai la Lisandru.

BĂTRÎNA: Unde e, îl văzurăți?

NATE: O apucă spre Vîrfu' Gorgănesii, cică să caute piei dă cloță.

BĂTRÎNA: Vă spusei eu c-a intrat dracu-n el! Că eu mă pricep la draci. *(Ies cu toții.)*

(Din sediu apar Lisandru, Lina și Ceocîlteu vorbind.)

LISANDRU: Degeaba mă învinuiți voi că n-am încercat să-l lămuresc pe președinte. Da' ieri de dimineață, ce-am făcut?... I-am explicat, punct cu punct, cum am putea scoate încă din acest an recolte mari pe panta Bălșorii. În loc să-l conving, mai rău mi-am aprins paie-n cap cu el. Acum, tună și fulgeră că vreau să distrug gospodăria. Fața de toți mă ponegrește.

CEOCÎLTEU: Bă Lisandre, explică-mi, mă, și mie că, dacă-mi intră-n cap, înseamnă că nici cu alții n-o să fie greu. Iar dacă nu, am să ț-o spui de la obraz că nu pricep, și gata.

LISANDRU *(bucuros)*: Uite, nene Păune. Să vorbim mai întîi de Bălșoara. Aci, tarlaua se întinde pe vreo trei kilometri lungime și aproape o mie de metri lățime în pantă. Este?

CEOCÎLTEU: Îhî.

LISANDRU *(ridică o surcică și desenează pe pămînt)*: Uite, cam așa arată.

(Intră Mitu și Nate.)

MITU: Bine că scăparăm de ea.

NATE: O să umble pă toată Gorgăneasa după Lisandru. Ssst, i-auz-o! *(Se aude un strigăt slab.)* „Lisandre, unde ești, maică, să-ți dăscînt". *(Cei doi se apropie de grupul celor trei.)*

LISANDRU: D-aia s-a degradat pămîntul în asemenea hal că nu mai e bun de nimic. De cînd ne știm, arăturile le-am făcut tot din deal în vale. Păi, te cred și eu că pe ploiște apele se strecurau mai ușor de-a lungul brazdelor și nu era mare lucru să care pămîntu' ăl bun cu ele.

CEOCÎLTEU: Stai, mă Lisandre, păi cum să fi arat altfel, cînd erau sute de ogorașe late de zece-cinșpe pași?

LISANDRU: Aha! Da' acuma e o singură tarla? Este. Putem să facem arăturile, semănăturile și celelalte lucrări pe curba de nivel, adică în lungul acestei tarlale, în loc de-a latul ei ca pînă acum?

LINA: Dar pentru asta mai este nevoie de ceva, Lisandre.

LISANDRU: Ce?

LINA: Să semănăm în lungul tarlalei și două fîșii înguste cu iarbă și lucernă, ca să fixeze mai bine terenul.

LISANDRU: Uite ce va să zică inginer la casa omului! După aia, să tot cărăm la gunoi și îngrășăminte chimice, că n-o să le mai pierdem.

NATE *(admirativ)*: Văzuși, Mitule... Cartea, să-ți intre-n cap, că și mințile e ca icrele... cu cît le bați, să mai umflă și să fac multe.

CEOCÎLTEU: Da' ce făcem cu peticele alea dă vie, că știi cîte sînt pă Bălșoara?

LISANDRU: Le scoatem. Via o mutăm...

LINA: În ce mă privește, am să te ajut de-ar fi să mă iau de gît cu toți.

MITU și NATE: Și noi.

NATE *(Văzîndu-l intrînd pe Buzdurică, după care se ține Caterina)*: Adică, nu ne luăm de gît, da' te-ajutăm.

CATERINA: Buzdurică! N-auzi, măi? Să-mi dai cîteva brațe de fîn pentru vacile alea, că s-au uscat de tot.

BUZDURICĂ *(trage cu urechea la discuția celorlalți)*: Nu mă bate la cap, că nu-ți dau. Să mănînce și paie, c-avem mai multe. Fînu' lasă-l să stea acolo. Cine știe cînd și cum o să fie nevoie de el.

CATERINA *(indignată)*: Ptiu, așa hapsîn dă om n-am mai văzut de cînd mama m-a făcut. *(Iese furioasă. Buzdurică se apropie de grup.)*

LISANDRU: ...Pe dealul Gorgănesii amenajăm terase și plantăm vie și pomi. Acolo-i locul lor. Bineînțeles, o să meargă mai greu; sînt doar peste două sute de hectare. Dar în vreo patru ani, tot le dovedim. Gîndiți-vă, să cîștigi milioane de pe un deal care deocamdată nu face nici cît o obială putredă!... Și nu e vorba numai de bani. Pe lîngă ei, mă gîndesc c-o să cîștigăm un lucru și mai de preț: încredere în noi, în puterile noastre. Vrem să facem din prăpăditura de Gorgăneasa o grădină în toată puterea cuvîntului? Facem, că sîntem în stare. Vrem noi ca Bălșoara să ne dea grîu și porumb cu vagoanele? O silim să ne dea și ne dă, c-așa vrem; de-aia sîntem colectiviști. *(Mică pauză. Cu ciudă.)* Iar unchiu-miu, că sînt dușmanu' gospodăriei!

BUZDURICĂ: Și nu-i așa? Un om care, în loc să strîngă mereu-mereu, cată să risipească, firește că-i dușman. Așa socotesc eu.

CEOCÎLTEU *(cu sfială)*: Tovarășe Buzdurică, cum dușman, cînd el se gîndește numai la binele colectivei?

BUZDURICĂ *(fără să-l ia în seamă. Către Lisandru, ironic)*: Bun sfătuitor ți-ai găsit, mă băiatule! Nici cu lumînarea n-ai fi dat de altul mai potrivit. *(Către Ceocîlteu.)* Așa, Păune, dă-i sfaturi, bă. Cu isprăvile tale ai și după ce... Marele constructor, diplomă de inventator îți mai lipsește.

LISANDRU: Nu-i motiv să-i pui omului lațul de grumaz dacă n-a izbutit o dată.

LINA: În loc să ne încurajezi, dumneata văd că ne stai în drum.

BUZDURICĂ *(rîde)*: Asta-i bună! Poate vreți și niscai decorații pentru el? *(Aspru.)* În cazu' de față, în loc de încurajare, se cer măsuri pentru învățare de minte. Cu duhul blîndeții nu mai merge.

CEOCÎLTEU: Peste trei-patru ani, o să-mi iau copiii, pă toți șasă o să-i iau, și cu muiere cu tot o să mergem duminicile în plimbare pă Gorgăneasa. Și unde te uiți, numai aur: mere și pere dă aur, struguri dă aur. Iar noi o să fim îmbrăcați ca la nuntă. Ș-o s-ascultăm pînă și muzică d-aia, cum îi zice, sîmfonică; o să vedeți voi c-o să ni să-nvețe urechile și cu așa ceva. *(Izbucnește.)* Lisandre, dacă vrei, p-o vadră de țuică ne prindem că adunarea generală o să fie dă partea ta.

BUZDURICĂ: Așa ne e vorba, Păune? Atunci... păcat de tine... *(Către ceilalți.)* Și de voi. *(Pleacă.)*

CEOCÎLTEU: Băi, Buzdurică, stăi mă, nițel, să ne lămurim. *(Iese după Buzdurică.)*

LINA: ...Ce rămăsărăți pleoștiți, sau o fi băgat frica în voi? Stai că-i spui eu una. Să nu plecați. *(Iese după Buzdurică.)*

MITU *(îi dă un cot lui Nate)*: Lisandre!

NATE: Măi, Lisandre. *(Lisandru ridică ochii spre el.)*

MITU: Pînă vine Lina...

NATE: Tovarășa ingineră...

MITU: Avem o rugăminte.

NATE *(lungind cuvintele)*: Dă mare importanță.

LISANDRU: Ce rugăminte?

MITU: Noi facem și muncă dă agitație.

NATE: Așa, voluntar, că nu ne-a poftit nimeni.

MITU: Dăm o dată, dă două ori cu sapa...

NATE: Mai zîcem cîte una, să nu prindă limba mucegai.

MITU *(tainic)*: Ne-am prins amîndoi să le facem babelor iducație politică.

NATE: Dacă izbutim să le băgăm ceva în cap, o s-o rugăm pă tovarășa Petria să le puie în iczamen.

MITU: Le dăm și diplome iscălite dă noi, Mitu și Nate, adică.

LISANDRU *(din ce în ce mai amuzat)*: Și cum merge?

NATE: Mai merge... mai stă... Cel mai greu e atunci cînd, după ce ne ascultă pă noi, s-apucă ele dă croncănit. Mitu era să dezerteze dă cîteva ori... Zîcea că s-aruncă-n Olt cu-n pietroi dă gît și să lasă păgubaș. Da' l-am tras eu îndărăt.

LISANDRU *(rîde)*: Și eu cu ce să vă ajut, oameni buni?

MITU: Cu nește socoteli.

NATE: Să să vază limpede: Uite gospodăria noastră cîți bani o să ia anu' ăsta și pă ce-o să ia.

MITU: Ne amenințară că dacă nu le lămurim ce și cum, pînă dăsară să pun toate pă noi, ne trag nădragii-n jos și ne bat cu urzici. D-aia venirăm fuga încoa!

NATE: S-apropie prăpădul pămîntului.

LISANDRU *(să lășine de rîs)*: N-am hîrtie, n-am creion...

MITU: Avem noi. *(Se scotocesc prin buzunare. Unul scoate un căpețel de creion, altul un petec de hîrtie. Se așază amîndoi pe bancă, avîndu-l pe Lisandru la mijloc. Cum își apro-*

pie capetele să vadă și ei așternîndu-se socotelile pe hîrtie, căciulile lor formează un unghi chiar sub nasul lui Lisandru, împiedicîndu-l să lucreze. Lisandru îndepărtează căciulile cum ai desface un tufiș. Figura se repetă de cîteva ori. Băjan se oprește în spatele băncii, privind peste capetele lor.)

LISANDRU : Așa. Va să zîcă pe grîul și porumbul contractat luăm atîta. Pe cele două sute de hectare cu sfeclă de zahăr, atîta. Lapte de vacă și de oaie, atîta. Așa. Dar să punem, una peste alta, cu lînă cu tot... mda. Porcii au să ne aducă și ei, stați să vedem cam... Grădina de legume deocamdată, da, e bine. A, uitasem păsările, hm !

NATE : Păi, cum să le uiți ?

MITU : Da' noi unde eram ?

BĂJAN : Ia uită-te, bă, cum s-adună !

LISANDRU : În mare, cam astea ar fi. Ia să facem o adunare. *(Căciulile iar se apropie. Băjan, enervat că din cauza lor nu poate vedea bine, le zmulge, cu toate că și el poartă căciulă.)*

BĂJAN : Ia mai țîneți-le și în poală, că nu plouă. Cum de nu vi s-or fi cocînd creierii ! *(Mitu și Nate îl privesc mirați.)*

NATE : Da' ce, noi ținem dă Africa ?

MITU : Lasă-l bă, nu vez' că el poartă fes ?

LISANDRU *(adună murmurînd)* : Așa, ar veni un milion două sute optzeci și cinci de mii de lei. In orice caz, zece, doisprezece lei la zi-muncă, în afară de produse, o să putem da. Dar vă spun, cifra e aproximativă. S-ar putea să obținem mult mai mult.

MITU : Cum adică, să nu să mulțumească babele cu un milion și ceva ?

NATE : Păi întoarcem foaia. Dă-ne nouă hîrtia asta.

MITU : Și iscălește-o.

BĂJAN *(strîmbă din nas, cu dispreț)* : Ce lipsă dă simțu' răspunderii la oamenii ăștia. *(Pleacă).*

LISANDRU : Pentru ce s-o iscălesc ?

NATE : Să vază că nu sînt scorneli din capu' nostru.

(Lisandru, rîzînd, iscălește. Nate ia hîrtia, o pune-n căciulă și-și pune căciula pe cap. Intră Pavel. Dînd cu ochii de ei, face o mutră acră.)

PAVEL : Bine mă, Nate și Mitule, acum vă găsirăți dă tăiat frunză la cîini, cînd cade ceru' pă noi dă zor ?

MITU : Da' la agitație nu te gîndești.

NATE : Că trebuie !

MITU : Ș-am vrea să te vedem pă dumneata muncind cu urzicile d-asupra capului. Adică d-asupra...

NATE : ...Aș zice unde, dar mi-e rușine.

PAVEL : Cu ăștia niciodată nu știi la ce te-aștepți. *(Iese.)*

LINA *(reapare)* : Ei, cu ce începem ?

LISANDRU : Pă mine mă-ntrebi ? Doar tu ești inginer, nu eu !

LINA *(zîmbind)* : Da, însă inițiativa ție îți aparține, așa că tu vei fi comandant.

LISANDRU : Păi, bine. Atunci zic să ne faci o schiță după care să ne orientăm...

LINA : Chiar azi m-apuc de ea. Dă-mi numai niște oameni să-mi ajute la măsurători.

LISANDRU : Unu' sînt eu.

MITU : Și cu noi, trei.

NATE : Doi și jumătate, Mitule. Tu încă nu ești om întreg. Cînd simți miros dă carte, te-apucă strănutul.

CORTINA

Tabloul 3

Același decor.

(A doua zi după-amiază. Ceocîlteu se aude vorbind înainte de a intra în scenă : „Așa, dragii tatii, v-adusăi pîn-aicea, acum întorceți-vă frumușel acasă. N-aveți ce căta voi în ședință dă partid. Cînd o-ți fi mari, da. Uite, nareți un leu și dați fuga la prăvălie. Da' spuneți-i lu' nenea vînzătoru' să nu puie pă cîntar numa hîrtie". Ceocîlteu intră în scenă. Este îmbrăcat în cămașă de nuntă, încins cu brîu și bete. Poartă izmene lungi, puțin răsfrînte peste bocanci. Vădește emoție și o anumită stare de fericire. Apasă cu vîrful bocancului în pămînt.)

CEOCÎLTEU : Mă strînge ăsta din dreptu' dă-mi sar ochii din cap. Degeaba-i unsăi asară cu osînză Ori s-or fi scorojit prea rău, ori mi s-or fi lățit mie picioarele. Cînd s-o da avansu', o să-mi cumpăr dintr-o dată trei părechi. Ba nu, două, ca să mai iau un rînd dă țoale pentru ăi mici. Dă fapt, o să-mi ajungă o păreche momental. Trebuie să mă gîndesc și la muiere. E și ea om.

(Intră Lisandru.)

LISANDRU: Venişi primu', ai?

CEOCÎLTEU: Cum să nu viu, bă, că nici să mănînc ca lumea nu fui în stare. Mi-e gura toată o arsură.

LISANDRU: Mă abătui pe la Lina. Se și apucă de schițe. Să fi văzut cum îi mergea mîna!... Fără ea, n-ar fi chip să ne descurcăm.

CEOCÎLTEU: Mie-mi place că nu e domnoasă. Sînt cîte unii care, după ce să-ntorc de la-nvățătură, nu le dai cu cinci prăjini dă nas. La colțu' roșu să ține ședința?

LISANDRU: Acolo. *(Mică pauză.)*

CEOCÎLTEU: Da' carnetu' dă partid mi-l dă pă loc, sau dup-aia, ce zîci?

LISANDRU: Mai încolo. Te duci la raion și ți-l dă tovarășul prim-secretar.

CEOCÎLTEU *(zîmbește larg)*: E tare bine. *(Brusc îngrijorat.)* Auzi, Lisandre! Da', dă loviturile alea să mai amintesc? N-am dat cu muchea sapii. I-am cărat doar fo cîteva cu coada.

LISANDRU: Cui?

CEOCÎLTEU: Lu' Cuculete, mă! În patruș'cinci, la reformă. Nu ne lăsa să intrăm cu plugu-n brazdă, neam. S-ațînea cu pușca la noi, că ne satură el dă pămînt... După ce-l miruii, văz că-nchide ochii și să potolește. Credeam că l-am omorît. Da' nu l-am omorît. Dac-o să-mi zică acuma: astea-s metode, măi tovarășe Ceocîlteu?

(Apar Petria Fieraru și Buzdurică. Rămîn mai la o parte, unde continuă o discuție.)

BUZDURICĂ: ...Zic, tovarășe prim-secretar, nu eu reprezint conducerea gospodăriei, sînt doar magazioner. Avem un președinte care... *(Intră Pavel. Îi aude ultimele cuvinte. Se apropie de ei.)*

PAVEL: Care, ce? *(Către Ceocîlteu.)* Parcă ești ginere, mă, Păune-m!

CEOCÎLTEU *(rîde fericit)*: Pusăi și eu pă mine ce găsii mai bun pîn ladă.

BUZDURICĂ *(lui Pavel)*: Îi spuneam tovarășei Petria despre discuția ce o avusăi azi, la telefon, cu tovarășul prim-secretar. Mă luă la rost: Cînd vă îndurați să țineți adunarea generală pentru discutarea planului de măsuri? Ce-o tărăgănați atîta, sau pe la voi nu se simte apropierea primăverii? Zîc, nu eu răspund, ci președintele.

PAVEL: Păi dar, în capu' meu să sparg toate... *(Ceocîlteu și Lisandru continuă să stea de vorbă aparte.)*

BUZDURICĂ: Eu zic să mergem înăuntru să mai stăm de vorbă pînă s-or strînge toți.

CEOCÎLTEU: Va să zică, n-are dă ce să-mi fie frică?

LISANDRU: Cred și eu. În patruș'-cinci mai foloseam și pumnii și parii...

CEOCÎLTEU: Vorba ta; doar nu era să ne pupăm în bot cu boierii.

(Pavel și Buzdurică intră în sediu. Apar Ilie Chirițoiu și Caterina.)

CATERINA *(dînd cu ochii de Ceocîlteu, plesnește din palme)*: Tu ești, Păune! Ia uitați-vă la el cum întineri!

CEOCÎLTEU: Te pomenești?

ILIE: Așa ar trebui s-arate oamenii toată viața.

CEOCÎLTEU: Crezi c-ar ține inima?

PETRIA *(zîmbind)*: Bărbat ești, Păune? Păi, cum să nu țină la bucurie?

(Apare un grup de colectiviști, membri de partid.)

UN COLECTIVIST: Unde să ține ședința?

CATERINA: La colțu' roșu. *(Grupul intră în sediu.)*

PETRIA *(din prag, veselă)*: Haideți înăuntru, începem...

CEOCÎLTEU *(rămîne la urmă cu Lisandru)*: Mă Lisandre, cînd o să ies de-aici, o să fiu alt om. *(Lisandru îl cuprinde pe după umeri.)*

(Se stinge lumina, după o clipă se reaprinde. În prag apare Ceocîlteu. E de nerecunoscut. Are privirile pierdute-n gol.)

CEOCÎLTEU: Uite că nu mă primiră. N-am dreptul... Mă amînară. Așa-m zîsără: n-ai dreptu' deocamdată... Mai așteaptă. *(Iese din scenă cu pași tîrîți. Apare în pragul ușii grupul de colectiviști, membri de partid.)*

PRIMUL COLECTIVIST: Nu ținu mult ședința. Văz că Păun pleacă.

AL DOILEA COLECTIVIST: Ce să mai stea?... Eu, unul, n-aș vrea să fiu în pielea lui. Și bine că s-aleasă numai cu atît. Dacă nu-i ținea partea tovarășa Petria, nu rămînea nici candidat. Așa era dă pornit Buzdurică.

PRIMUL COLECTIVIST: De, cuptor de var i-a trebuit? Și-a luat singur belea pe cap. Mai bine-l lăsa păcatelor și nu se mai apuca de el.

(Pe ușă vin Caterina și Petria.)

CATERINA *(pe gînduri)*: Mai să-mi vină a crede că adevăru' are zece fețe, nu una. Vezi, poate n-ar trebui să fie așa, dar mi-e milă de el. Cum așteptă ziua asta, și cînd colo...

PETRIA: Acuma-l căinezi. Da-n ședință ridicași mîna să nu fie primit.

CATERINA: Nu-l auziși pe Buzdurică? Cu interesele gospodăriei nu-i de jucat. Îmi călcai pe inimă.

PETRIA *(supărată)*: Zîceai dă adevăr. Află de la mine, Catrină, o față are. Da' dacă n-ai ochi, n-o vezi. *(Apare Ilie cu Buzdurică. Acesta zîmbește. Caterina dă să plece.)* Stai, Catrină, că viu și eu. *(Către Buzdurică.)* Văd că ești vesel, nevoie mare, Buzdurică. Da' eu te sfătui să nu te bucuri prea devreme. Pe Păun tot îl facem membru de partid. Chit că astăzi amețiși oamenii dă cap, să-l amîne.

BUZDURICĂ: N-aveți orientare politică nici cît negru sub unghie.

ILIE: Nu ne-nțepa, că avem pielea tăbăcită și nu simțim. Păun e om cinstit. Ș-o spunem asta pînă s-o auzi acolo unde trebuie să se audă.

BUZDURICĂ: A dovedit-o pe concret cît e de cinstit. Cînd vezi c-ai făcut-o lată, măcar stai dracului la locu' tău, liniștit. Nu-i mai împinge și pă alții la rele, cum face el cu Lisandru. Asta e cinste după dumneata?

PETRIA *(aspră)*: Știu că ți-ar fi pe plac să stea oamenii liniștiți și să-i sucești tu cum ți-e la îndemînă. Buzdurică, Buzdurică, mi se pare mie că la tine dragostea pentru gospodărie stă agățată în vîrfu' limbii. Or, asta aduce folos cît omizile pentru pom. Dar despre treburile astea o să mai stăm noi de vorbă.

(Ilie vrea să mai zică ceva.)

BUZDURICĂ *(supărat)*: Bună seara. *(Pleacă.)*

PETRIA: Bună seara. *(Către Ilie.)* Lasă-l, nea Ilie.

ILIE: Așa e. Îmi răcesc gura de pomană cu el.

PETRIA: Hai, Catrină, să mergem și noi.

CATERINA *(abătută)*: Să mergem. Mai rămîi, nea Ilie?

ILIE: M-oi duce și eu, cu toate că de cînd îmi plecă fata, parcă tot îmi vine să-mi ocolesc casa.

PETRIA: N-ai aflat nimic de Zoica?

ILIE *(oftînd)*: Nimic. Parc-ar fi-nghițit-o pămîntu'.

PETRIA: Pînă și fetița asta n-a vrut să stea liniștită. *(Ies toți trei. Din sediu vin vorbind Pavel și Lisandru.)*

PAVEL *(furios)*: Păi, nu sînt eu prost? Sînt... Să-ncasez muștruluială de pomană pentru alții. Auzi, că-i las să-și facă mendrele pe spinarea gospodăriei. Da' n-o să mai fiu bun. Nu, n-o să mai fiu. E mai bine să faci p-al dracului. Iar tu ce te-ncontrezi, mă, cu Buzdurică? Ți să urî cu binele, ai?

LISANDRU *(face pe naivul)*: Ce, n-am dreptu' să-mi spui și eu părerea-n ședință? *(Se așază pe bancă.)*

PAVEL *(se așază pe bancă)*: O să-ți iasă ție pe nas părerile astea, află de la mine. *(Aprind țigări. Cu îngrijorare.)* La urma-urmii, gîndește-te. Ce interes să ți-l ai dușman pă Buzdurică-m? Nu vezi că tuturor le caută pricină cu lumînarea?

LISANDRU *(cu privirile-n sus)*: Ce limpede și senin e cerul... *(zîmbind)* parcă l-ar fi frecat mama cu leșie. *(O mică pauză, serios.)* Neică!

PAVEL: Hm!

LISANDRU: Dumitale, ce crezi, partidu' are nevoie de momîi?

PAVEL: Ce vorbă-i asta?

LISANDRU: Întreabă-te pă dumneata... Cum, adică? Să fiu cumințel, unde mă pui acolo să stau, să intru-n voia lu' nea Buzdurică, vezi doamne, să nu carecumva să-l supăr... Asta nu, mi-ar fi rușine să trec pe dinaintea partidului dacă m-aș ști astfel... Vrei să ne vezi mîine schițele?

PAVEL *(intrigat)*: Care schițe?

LISANDRU: Păi, cu benzile înierbate pentru panta Bălșorii, cu terasele pentru Gorgăneasa. *(Nu observă cum se cătrănește Pavel.)* Le lucrează Lina. Sîmbătă, cînd o să punem problema în adunarea generală, să fim documentați...

PAVEL *(țipă)*: Destul! Uite ce este, dacă trecuși pîn ședința asta ca gîsca pîn apă, să-ți fie dă bine. Eu crezui că pățania lu' Ceocîlteu îți mai băgă ceva minți în cap. Văd că nu. Te privește. Da' mie să nu-mi faci zile fripte, că-ntr-o bună zi uit că-mi ești nepot și să ferească sfinții. *(Se ridică.)*

LISANDRU: Dacă-i pe-așa, poți să uiți chiar din clipa asta.

PAVEL : Mă nepoate, mă, ia stai, mă, tu ești nebun, mă ? Adică îți convine să faci pe nebunu' : ce, ai să răspunzi tu ? Parcă-i aud : tovarășe Pavel, cine te-a pus să cheltui zile-muncă și bani pentru stîrpitura aia dă pantă a Bălșorii ? Ce ț-a venit să cațări oamenii pă Gorgăneasa, să să omoare cu terase ș-alte aiureli chiar din primul an ? Dă ce n-ai așteptat pînă vi se întăresc puterile ? Sau, nu cumva ai vrut să compromiți gospodăria chiar de la început ? Și ia-l pă Pavel dă turu' nădragilor, și buf cu el dă pămînt... *(Lisandru rîde.)* Ptiu, rîde ! Ăsta nu e om, e dracu' gol ! *(Vrea să plece. Lisandru continuă să rîdă.)*

LISANDRU : Și buf cu el dă pămînt. *(Serios. Cu căldură.)* Neică, ia mai stai dumitale o țîră și să discutăm așa, fără să ne mai ciondănim.

PAVEL : Mă năcăjiși dăstul. Ce mai vrei ?

LISANDRU : Să te-ntreb așa, fără ocoliș, te temi că n-o să mai fii președinte ?

PAVEL : Mă tem că m-au ales oamenii dă pomană, că nu sînt bun dă nimic, d-asta mă tem. La mine acasă aveam patru pogoane mari și late. Iar acum să ai grijă de peste două mii, și să conduci atîta suflare dă oameni. Cum crezi tu că-mi vine !

LISANDRU : Păi, aici vreau să te aduc. De ce n-ai încredere în suflarea asta de oameni, cum îi spui dumneata ? După mine, unui președinte bun, întîi însușirea asta îi e trebuincioasă.

PAVEL : Pînă te frigi o dată și-ți mai trece... Aș încerca și ce zîci tu să facem. Da' e ceva prea nou pentru noi. Ia-l pă unu' care toată viața a mers în căruță și suie-l în avion... *(Intră Marin Hodină în fugă.)*

MARIN : Mă, n-aveți habar ce-o fi cu Păun ?

LISANDRU : Nu știu, tată, încotro s-o fi dus.

MARIN : Trecui pă drum ș-auzii jelind la el în bătătură. Îi moare muierea.

PAVEL : Vai dă păcatele lui. Asta-i mai lipsea.

LISANDRU *(speriat)* : Tată, dar dacă... nu se poate... Să-l mai căutăm. Hai ! *(Ies toți trei. Scena rămîne o clipă goală, apoi intră Ceocîlteu. Cămașa lui cea bună e plină de moloz și var. Mîinile-i sînt zdrelite și-nsîngerate. Totuși, pare foarte mulțumit.)*

CEOCÎLTEU *(se uită și vede lumina stinsă în sediu)* : Auuu, ce rău îmi pare. Crezui să-i mai găsesc pă Lisandru și pă Petria, să le spui și lor. Acuma știu buba. Dacă mai puneam cîteva cărămizi sus la boltă, cuptoru' nu să prăbușea... Să nu-mi dea mie pîn cap atîta lucru ! Da' bine că aflai... *(Se aude clopotul. Ceocîlteu ascultă mirat.)* Ce le-o fi venit să tragă clopotu' ? După cîte știu, nu-i nici o sărbătoare... Gata, a doua oară nu-l mai greșesc. *(Iese.)*

(Peste o clipă, intră Petria. Privește încoace și-ncolo, neliniștită. Apare Lina.)

PETRIA *(tresare. Puțin speriată)* : Ce întîrziași atîta ? Nu te găsii acasă și venii încoace. Ei, ajunsăși la vreo-nțelegere cu directorul S.M.T.-ului ?

LINA : Of ! Cu chiu, cu vai. Nu i-am dat pace pînă ce nu mi-a făgăduit că ne trimite o brigadă permanentă de tractoriști !

PETRIA : Înseamnă că trebuie să ne gîndim unde-i culcăm, cine le face de mîncare.

LINA : Mamă ! Ai vorbit cu nenea Pavel ?

PETRIA : Nu prea mult ; avusăi altele.

LINA : Și-ai să-l ajuți pe Lisandru ?

PETRIA *(în glumă)* : Nu mă pisa la cap. Știu eu ce trebuie să fac.

LINA : Îți aduci aminte cînd ți-am povestit ce ne-a spus tovarășul prim-secretar al regiunii ? În orice clipă, să-i sprijiniți pe îndrăzneți. Pe cei care văd viitorul gospodăriei în perspectivă. *(Cu patimă.)* Și nu-i așa, mamă, că Lisandru e un îndrăzneț ? Nu mai vorbesc de nenea Păun, care...

PETRIA : Pe nen-tu Păun, eu îl cunosc mai bine decît tine și nu-i nevoie să-i iei apărarea.

LINA : Și fără asemenea oameni o gospodărie colectivă, nu-i așa că nu poate înainta un pas ? Ce zici ?

PETRIA : Nici eu nu zic altfel. Dar nu-i ușor să-i faci pe toți oamenii să privească la fel de departe. Nu-l auzi pe Buzdurică ? Cică, și-o potcoavă stricată de-o găsești în drum, s-o aduci la magazia gospodăriei și s-o încui cu șapte lacăte. S-aduni și să nu lași o picătură să curgă afară. Ăsta-i spirit de economie, ori zgîrcenie chiaburească ? Și vezi că mai sînt unii care i se uită-n gură. *(Intră Ilie Chirițoiu.)*

ILIE: Uitai să te-ntreb. E adevărat că te duci săptămîna ce vine la Gostat Rotăreni?

PETRIA: Mă duc. Se ține o consfătuire.

ILIE: Vezi, mai întreabă pă unii și pă alții: poate dai dă urma fetii mele. *(Rîde.)* Mă întîlnii adineaori cu Lisandru. Să ținu ca scaiu' de mine. Zice: „Mă, nea Ilie, ajută-ne, mă, să vindecăm, naibii, Bălșoara aia. Ce, ne-ar strica niște plusuri de recoltă și bani?“ Ce spui, Petrie, de copiii ăștia? Bați o dată din palme și ies ca din pămînt plusuri de recolte, bani, tot ce vrei...

PETRIA: Ce să spui, Ilie? Or fi copii, nu zic, da' mi se pare mie că au mintea coaptă. Lisandru ăsta nu judecă prost deloc. Ascultă-mă tu pă mine. În ce mă privește, o să-i țiu partea... Acum, să ne gîndim cum să-i mobilizăm pe oameni. Că nu-i ușor să te descurci în poveștile-astea. Terenuri erodate, benzi înierbate. Arături pe curbă de nivel. *(Către Ilie.)* Sau, te pomenești că tu știai de ele?

ILIE: Eh, doctor nu eram, dar niciodată nu-i tîrziu să-nveți. Cînd ai de la cine...

LINA: Va să zică, ai să ne-ajuți, mamă?

PETRIA: Vezi că acum mă superi. Cum să nu, împielițaților! Ah, era să uit, să faci o listă cu toate instrumentele voastre inginerești de care ai nevoie.

LINA: La ce-ți trebuie, mamă?

PETRIA: M-am înțeles cu Pavel să aranjăm o casă-laborator. Acolo să-ți poți vedea de-ale tale: cum să scoatem recolte mari, să se țină cursuri agrozootehnice iarna. Ce mai, să fie un fel de școală pentru colectiviști. *(Lina o sărută.)* Pentru ce, fata mamii?

LINA: Așa, în numele colectivului.

(De undeva, dinspre drum, se aude jelind. Toți trei ascultă încordați, neștiind ce se întîmplă.)

ILIE: Oare pă capul cui o fi căzut năpasta?...
(Ies.)

CORTINA

Tabloul 4

Sediul gospodăriei colective

(Se aude un gîgîit. Apare Mitu, care mînă din urmă cîteva gîște. Își scoate căciula și încearcă să le țină laolaltă. E furios. Se șterge de nădușeală.)

MITU: Uf, fir-ați voi ale dracului cu ăl dă vă are. Mai bine vă omoram acolo și vă plăteam din pozănaru' meu. Acuma, ce mama dracului, doamne iartă-mă, să fac cu voi, ai? Că și vulpilor ăstora parcă li s-a isprăvit sămînța. *(Apare Nate, grăbit. Gîfîie.)*

NATE: Unde umbli, mă, că te strigai de-mi spărsei bojocii.

MITU *(îl îngînă)*: Unde, unde. După interesele colectivei, să le apăr. *(Arătînd spre gîște.)* Nu vezi?

NATE *(bucuros)*: Mitule, să mor dacă nu te laud la gazeta dă părete. *(Se uită atent.)* Ha!... Păi astea-s gîștele mele! Uite arniciul roșu cu care a legat nevastă-mea gîtul gîscanului. Ce te luași de ele-m? Astea-s proprietatea mea particulară!

MITU: Or fi, da' să nu ciupească din socialism.

NATE: Băuși zamă dă cucută, pă ziua dă az'. Ce-au gîștele mele cu socialismul?

MITU: Au, că le găsii în grîul colectivei.

NATE: Și?

MITU: Și... nimic. *(Impasibil.)* Ce-or hotărî ăi mari, treaba lor. Eu îmi făcui datoria. Da' cred că mai mult dă cinci-șase zile-muncă n-au să-ți taie pentru asta. Mîine, dacă le mai găsesc, iar le-aduc.

NATE: Iar le-aduci?

MITU: Iar le-aduc. Aoleo, ce mă chinuii cu ele, mai ales cu gîscanul ăsta. Parcă-i os dă reacționar. El le mînă pe toantele astea să facă prostii și să ne terfelească nouă obrazu'.

NATE: Ptiu! Halal frate!

(Apare Vasile Băjan, paznicul, aducînd o găleată cu apă.)

MITU: Zi-i bogdaproste! Puteam să fiu mai al dracului dă zece ori. Dacă le-aș fi sucit gîtu' la toate și ți le-aș fi lăsat morman? Hai, dă-mi o mînă de ajutor să le vîr undeva. *(Apare Lisandru.)*

NATE *(cu obidă)*: Gusu, gusu, mă făcurăți de rușine, zgripțuroaicelor!

LISANDRU : Mă, nea Vasile-m, n-ai un strop dă apă p-aci, că mi se fripsă gîtu' dă sete.

BĂJAN : Deschide ușa și vezi că dai dă găleată. Acu' o scosăi din fîntînă.

LISANDRU *(deschide ușa sediului. Bea din găleată) :* Mai bună decît ăl mai bun vin. *(Apare Lina, înfuriată.)*

LINA : Lisandre, stai aici de taclale și-n sectorul tău tractoriștii-și fac de cap. *(Băjan se retrage prudent și rămîne mai la distanță.)*

LISANDRU : Cum, adică ?

LINA : Du-te și tu să vezi ce fel de arătură lasă în urma tractorului ; pur și simplu o zgîrietură. Am strigat la Nicolae să oprească, de-am răgușit. Dac-am văzut, m-am agățat cu mîinile de tractor.

LISANDRU *(vesel, îi apucă mîinile) :* Măi, măi, cu mînuțele astea vrusăși tu să oprești tractoru' ?

LINA *(foc) :* Mînuțe, da, atunci poftim ! *(Își smulge mîinile și-i arde o palmă. Se îndepărtează cîțiva pași și se întoarce. Cu necaz în glas și cu un ton de tînguială, în timp ce Lisandru o ascultă ținîndu-se cu mîna de falcă.)* Păcat că ești mare. Nimic nu pricepi. Cravată de pionier îți lipsește. În loc să ne înțelegem ca oamenii, tu tot cu batjocura pe buze.

LISANDRU : Da' ce, nu-ți ascult sfaturile, îndrumările ?

LINA : Parcă de asta-i vorba, nepriceputule ! *(Se mai îndepărtează puțin. Băjan se face că nu observă, însă urmărește scena cu coada ochiului. Lisandru, tot cu mîna la falcă, tare mirat, se lasă pe bancă. Zoica apare în spatele lui, fără să fie observată. Se vădește o pronunțată schimbare în înfățișarea ei. Poartă o rochie cumpărată de gata, dar care-i vine bine, iar în picioare pantofi.)*

ZOICA *(cu simplitate) :* Venii.

LISANDRU *(cu ochii închiși, crezînd că e tot Lina, întoarce capul și întinde gîtul) :* Hai, dă-mi o palmă și pă obrazu' ăstălalt, ca să pricep mai bine.

ZOICA *(mirată) :* O palmă ? !

LISANDRU *(deschide ochii) :* O, o, o ! Zoica ! *(Se ridică repede, o ia în brațe și o învîrtește de cîteva ori.)* Iată-ne fugara, să-ntoarsă fugara noastră ! *(Își revine, o lasă jos, puțin rușinat.)* Nu te supăra... știi, asta așa... de bun venit. Pot să te pup ? *(Fără să mai aștepte aprobarea, o sărută pe obraji.)* Tot așa, de bun venit... *(Lina, care văzuse scena, pleacă bosumflată.)*

ZOICA : Dacă zici că-i numai de bun venit, îți trec cu vederea. *(Cu puțină cochetărie.)* Nu-i așa c-am mai crescut ?

LISANDRU : Și ești și mai frumoasă. *(Aluziv.)* Mai ales cînd nu plîngi. Acum venişi ?

ZOICA : Acum. Doar trecui p-acasă să-mi las geamantanu'.

LISANDRU : Zi, pleci aproape desculță și te-ntorci cu geamantan ?

ZOICA : Doar nu era să beau leafa-n cîrciumă... Sînt mulgătoare calificată. La Gostat Grînișor m-am calificat.

LISANDRU : La țanc picași. Știi c-o să cumpărăm vaci ?

ZOICA *(repede) :* Multe ?

LISANDRU : Fo sută.

ZOICA *(repede) :* Și unde-o să le ținem ?

LISANDRU : În grajd, că n-o să le țiu în sîn. O să ne-apucăm să-l construim.

ZOICA : Hai să văd și eu unde.

LISANDRU : Hai. Aoleo, stăi nițel. Cum să fac ? Am o răfuială cu Nicolae, tractoristu'.

ZOICA : Pentru ce ?

LISANDRU : Încasai ceva pentru el. Ș-aș vrea să-i duc pînă nu se răcește. Acum, vorbesc serios, hăbăucu' ăla, cică-și bate joc de arătură.

ZOICA : Atunci mă lași pe mine la grajd și tu te duci într-ale tale.

LISANDRU : Așa da. *(Se îndepărtează amîndoi.)* Zău, te-ai făcut tare drăguță. Parcă te-aș mai pupa o dată. *(Zoica face semn din cap că nu. Băjan, care asistase la cele două întîlniri, în pas de marș, șchiopătînd, bineînțeles, vine spre centrul scenei.)*

BĂJAN *(cîntînd):* Tinerețe, dragă-mi ești, tinerețe !

(Apare Petria.)

PETRIA *(mirată) :* Ce-i, Vasile, te pregătești pentru vreo defilare ?

BĂJAN *(rușinat) :* Apăi, să-mi mai treacă și mie urîtu'.

PETRIA : Pe fata mea, n-o văzuși ? O tot așteptai cu masa pusă.

BĂJAN : Adineaori fu aici.

PETRIA : Și ?

BĂJAN : Îi arse-o palmă lu' Lisandru.

PETRIA : Cum așa, pentru ce ?

BĂJAN : Ca să priceapă.

PETRIA : Ce să priceapă ?

BĂJAN : Nu știu.

PETRIA : Și Lisandru ?

BĂJAN : O strînse pă Zoica-n brață ș-o pupă.

PETRIA : Veni Zoica ?

BĂJAN : Veni și să duseră împreună, da' nu-mi spusără unde.

PETRIA : Pe toate le observi.

BĂJAN *(puțin fudul) :* Unui paznic nu trebuie să-i scape nimic, chiar dacă se face că nu le vede pă toate.

(Apare Lina.)

PETRIA : Ia ascultă, domnișoară, ai început să bați oamenii ? Da' ce te-oi fi închipuind dumneata, administrator de moșie boierească ?

LINA : Așa, acum amărăște-mă și dumneatale, că nu sînt eu destul de amărîtă. *(Băjan se retrage, discret.)*

PETRIA : Ce ai cu Lisandru, e ceva între voi ?

LINA *(tristă)* : Din păcate, nimic. *(Mică pauză.)* Ce să fie ?

PETRIA *(o ia de umeri și se așază amîndouă pe bancă. O privește nedumerită) :* Vai de sufletul meu, nu cumva ți-o fi drag ? *(Pune capul pe umărul maică-si și face semn că da.)* Așa, hodoronc-tronc ? Abia veniși în gospodărie și... gata !...

LINA : Ce hodoronc-tronc, mamă, că ne cunoaștem de cînd mergeam de-a bușilea. *(Gata să izbucnească în plîns.)* Chiar el și-a amintit că l-am mușcat odată de nas.

PETRIA : El știe ?

LINA : Nu pricepe sau se face că nu pricepe. În schimb, pe Zoica, cum dădu cu ochii de ea, o și ridică-n brațe. Cică așa, de bun venit. Oi fi eu așa de proastă, s-o cred ! *(Oftează.)* Mă gîndesc să-mi cer transferul. Ce părere ai ?

PETRIA *(abătută) :* Ce părere să am, fata mamii ? Stau dă douăzeci dă ani văduvă ca să n-aduc tată vitreg în casă... M-am chinuit să te cresc, să te dau prin școli. O singură nădejde m-a mîngîiat. C-ai să te-ntorci aici, să-mi ții de urît, să-ți cresc copiii, după ce te-i mărita. *(Se ridică.)* Fă cum crezi. *(Face cîțiva pași și se-ntoarce.)* M-auzi, Lină ! Dragostea, fie că este împărtășită, fie că nu, trebuie s-o porți în inimă așa, cum să-ți spui, mai bărbătește...

(Pleacă amîndouă. Apare Mitu.)

MITU *(de unul singur) :* Ce nație de om o fi și Nate ăsta, nu știu ! Așteaptă-mă la sediu, zice, că viu într-un minut. Ăsta-i minut ? Parcă-i din cocă, așa să lungi. Aș pleca, da' iar ne pierdem. Și fără el, sînt mort. Așa ne-am învățat de cînd eram atîtica. *(Vorbind de unul singur, nu observă că din spatele lui se apropie Nate cu o pîlnie uriașă de gramofon pusă pe cap ca o căciulă. La subțioară ține cutia gramofonului. Mitu întoarce capul.)*

MITU *(țipă) :* Uăăă, asta-i măgăoaia !...

NATE *(grijuliu) :* Nu te spăria, Mitule, că eu sînt. Mai bine, ține-mă de mînă să nu mă-mpiedic, că nu văz nimic. *(Pune cutia pe bancă și-și scoate cu mare greutate pîlnia.)* Mai bună ca o umbrelă, numa' pentru asta și face toate paralele.

MITU *(nevenindu-și complet în fire) :* Ce-ți mai trăzni prin gînd, Nate ? La ce-ți folosește răgălia asta ?

NATE : Zîi răsursă locală, nu răgălie.

MITU : Ha !

NATE : Doar atîta te pricepi să zici : „ha" ! Vezi, dacă nu iei sama la ședințe ? S-a vorbit să folosim răsursele locale ?

MITU : Um, daa.

NATE : Ei, ăsta e răsursă locală. Citești puțin, Mitule, și rămîi dă căruță. *(Superior.)* De pe acum te simt la trei pași în urma mea. Să vezi. Mă duc la bibliotecă și plec cu fo cinci cărți. Cînd ajung acasă citesc, citesc, dă simt că mă ia cu vîjîieli și parcă-mi bagă cineva deștele-n ochi. Da' nu mă las.

MITU *(serios, îi pune mîna pe frunte) :* Fierbințeli, așa, n-ai avut ?

NATE : Nu, dăloc !

MITU : Nici n-ai auzit că-ți fluieră cineva în urechi ?

NATE : Doar nu eram capiu !

MITU *(respiră ușurat, îl ciocănește pe frunte) :* Atunci, e bine. Înseamnă că e tare.

NATE : Seamănă cu al tău. Ca lemnu' dă tufan uscat. Și ce crez', întorc foaia și văz cam așa. Ascultă : în ultima vreme s-a aflat cum că animalelor le-ar place muzica. *(Se oprește să vadă efectul pe fața lui Mitu. Acesta face ochii mari.)* Bunăoară, vacile care-au ascultat muzică au dat lapte mai mult. Zic : uite, dom'le, ce ușor e să mulgi zece, cinșpe kile dă lapte la o vacă, făr-să te doară capu'. Da' dă unde muzică ? Lăutaru' Pancică ia el scump la nunți, da' să-l ții toată ziua la grajd, ba poate și noaptea! Că decît să ia puțin zîce că mai bine-și trîntește vioara-n cap și-o face bucăț'.

MITU: Știu că se ține măreț.

NATE: Ș-atunci, dă ce să mă rog dă el, cînd ăsta nu ne ia un ban? Îl ții minte? L-a cîștigat tata la noroc acu' fo treizăci dă ani. N-are dă ce să nu fie bun, c-a stat dăgeaba. Așa c-o să capăt două răsplăți: una pentru el, ș-alta pentru inovație. Că să merită, nu?

MITU: Coom no. O să te cheme și la București.

NATE: Crez'?

MITU: Cum mă vezi și te văz. Ș-o să te-mbrace-ntr-o cămașe d-aia cu mîneci lungi-lungi.

NATE: Da' ce, n-am cămăși?

MITU: Nuu, o să-ți dea una spicială, ca să nu faci urît.

NATE: Urît? He, he, să vez' ce conferențe o să le trag de-o să-i las cu gura căscată, și-o să zică, uite, dom'le, unde stăteau învățații, iar noi habar n-aveam! *(Fixează pîlnia gramofonului.)* Așa. *(Scoate o placă din sîn, din care lipsește cam un sfert.)* Numai p-asta o găsii. Da' plăcile sînt ieftine. Atîta că nu știu dă care să luăm: d-alea săltărețe, sau d-alea care te fac să-ți dea lacrimile. Că vezi, e ș-aici o chestie. În carte nu scrie cum le place la vaci. Acum ia-nvîrtește tu dă manivelă.

MITU *(imită un șofer care vrea să-și pornească autocamionul)*: Bă, și rîșnița să-nvîrtește mai ușor.

NATE: Ai și tu răbdare pînă se încălzește. Turnai un kil dă gaz să-i ung roțile. Ajunge. Nu mai învîrti. Ia s-auzi acuma. *(Mitu se dă în lături ca și cînd s-ar aștepta la o explozie. Nate, cu emoție, potrivește diafragma dincolo de spărtură. Se aude un hîrîit, apoi ceva ca un mieunat de pisică, niște pîrîituri, un zgomot de sticlă spartă și-atît. Nate, sărind în lături.)* Na, că să-nțepeni.

MITU: Hait, uite-l pă Pavel.

NATE: Fugi d-aci! Mai învîrtește. Poate să-ndură s-o ia din loc.

MITU *(gîfîie)*: Nu vrea bă, al dracu'!

NATE: Atunci, hai măcar să rîdem nițel. Așază-te-n dreptul rablei. Așa; acum pune mîinile-n șold. Eu mă dau după tine și cînt cîntecu' ăla care-i place lui. *(Se chircește la spatele lui Mitu și cîntă, în dialect bănățean: „Pavele, Pavele". Pavel, supărat, se oprește în fața lui Mitu, ca omul care nu știe dacă-i treaz sau visează.)*

PAVEL: Ce dracu' faci aci, mă?!

MITU *(vitejește)*: Nu vezi? Crăp dă bine și mă distrez. *(Nate cîntă: „Pavele, Pavele".)* Îți place!? Dacă vrei, ți-l mai pui o dată. *(Face gestul ca și cînd ar vrea să pună placa de la capăt.)*

NATE *(se ridică, făcîndu-se că se scutură de praf)*: Nu, nu este nevoie. Îi fu deajuns să să lămurească.

PAVEL *(fierbînd)*: Cu ce să mă lămuresc, și pentru ce atîta panaramă?

NATE: Pentru vaci.

PAVEL: Cuum, care va să zică mă faceți și vacă? Ei, asta nu mi s-a mai întîmplat, chiar așa de la obraz!...

NATE: Ho, nu te repezi ca tauru' ne-ntors. Vrem să dăm mai mult lapte. *(Replicile se succed cu repeziciune. Pavel ascultă privind cînd la unul, cînd la altul, din ce în ce mai aiurit.)*

MITU: Adică, vacile gospodăriei să dea.

NATE: Ieftior.

MITU: Și garantat.

NATE: Și cînd om trage curent electric la grajd.

MITU: Luăm unu' d-ăla electric, cum îi zîce.

NATE: Pic, îi zîce.

MITU: Cap, Nate.

NATE: Pic.

MITU: Cap.

PAVEL *(explozie)*: Tăceț'! Ce-aveți mă, căpiară-ți cu toții acu' dă dimineață? Sînteți nebuni? Păi vă trimit la balamuc, dacă-i așa. Ba nu, mai bine mă duc eu. Cu asemenea oameni înnebunește ș-o turlă dă biserică. *(Se îndepărtează, gesticulînd furios la culme.)*

MITU: Cămășuța, Nate, cămășuța.

NATE *(scoțînd pîlnia gramofonului)*: Uite vezi, Mitule, pentru știință întotdeauna a trebuit să pătimești, să-nduri... Bine că scăparăm cu atît. Unu' a fost ars dă viu, săracu'.

MITU *(se cutremură)*: Cine, mă? Din sat dă la noi?

NATE: Nu știu... c-a trăit acu fo cîteva sute dă ani. A țipat în gura mare.

MITU: Păi, cum să nu țipe, dacă-l ardeau?

NATE *(continuă)*: Cum că pă partea ailaltă a pămîntului, cum ar veni sub picioarele noastre, adică, oamenii nu merg cu capu-n jos, ci merg cu capu-n sus. Popii o țineau, că nu, că merg cu capu-n jos, nu cu capu-n sus. S-au certat ei cît s-au certat și, pînă la urmă, popii, ca să-i închiză gura, au pus mîna pă el și l-au aruncat în foc. *(Vede ieșind, din buzunarul pantalonilor lui Mitu, gîtul unei sticle. O scoate.)* Bine mă, Mitule, nu ți-e nu știu cum să umbli cu țuica-n nas dă dimineață, cînd știi că mergem la lucru? Rușine, frate... Barim să trag și eu un gît. *(Scoate dopul.)*

MITU *(se repede)*: Stai, ce faci, hăbăucule!

NATE: Un gît, atîta.

MITU *(resemnat)*: Bine, vezi tu pă dracu'.

NATE *(dă să înghită, dar ochii mai să-i iasă din orbite. Fuge în dosul butoiului și scuipă)*: Ce otravă porți asupra ta?

MITU: Untură dă pește. Bună pentru puii de găină. O duc la puiernița.

NATE *(cu greață)*: Cuum, necum, azi n-o prea brodirăm cu știința.

MITU: Adineaori zisăși că musai să-nduri pentru ea. *(Îi întinde sticla.)* Mai iei un gît, puiule?

(Nate refuză îngrozit..)

CORTINA

ACTUL III

Tabloul 5

Același decor.

(A trecut o săptămînă. Sîmbătă seara. Băjan stă pe bancă, cu capul sprijinit într-un ciomag, și cîntă.)

BĂJAN: „Ș-apăi, dodă dodă,
Mă jurai, dodă,
Să nuu beau viniî,
Dodă, dodăî, pîn-o fi, dodă,
Pahaaru' pliniî,
Dodă, dodăî, pîn-o fi, dodă,
pahaaru' pliin.
Ș-apăi, dodă, dodă,
Mă jurai, dodă,
Să nuu beau țuică,
Dodă, dodăî, pîn-o fi, dodă
Și fripturică..." *(Se strînge.)*

Brr, sara se lasă cu răcoare... Păcătoasă mai e și meseria asta dá paznic. O fi ea importantă, nu zîc, da' e păcătoasă rău. Săăă stai dă lemn Tănase, cînd alții dau în brînci muncind! *(Cîinele începe să latre cu furie.)* Ia-l, mă, prinde-l, mă, nu-l lăsa, mă!

(Intră Buzdurică.)

BUZDURICĂ: Ține-te, mă, la el, fi-ți-ar javra dracului, că-i dau cu-n par în cap, de ți-l omor. *(Fierbe.)*

BĂJAN *(se ridică alene, întoarce capul în partea de unde vin lătrăturile)*: Ia mai tacă-ți botu', ce te găsî? *(Către Buzdurică)* Tu erai, Buzdurică? La ăilalți nu se dă. Pesemne, ai tu un miros aparte.

BUZDURICĂ: Nu-i nimeni p-aci.

BĂJAN: Nimeni. Adică, eu... și... *(Arată cu capul unde stă vîrît cîinele.)* Dacă n-ar fi el, aș muri dă urît. Sînt zîle cînd, dă dimineață pînă spre sară, nu calcă picior dă om. Ce mi-am zis?...

BUZDURICĂ *(îi taie vorba)*: Da' președintele?

BĂJAN: Parcă-mi spune mie pă unde umblă? *(Îi stă în față și fiind mai scund decît Buzdurică, se uită la el cu mîna streașină la ochi. Se vede că-i bucuros de prezența unui suflet de om cu care să mai schimbe o vorbă. Pauză.)*

BUZDURICĂ *(privindu-l cu oarecare milă și superioritate)*: Ar trebui să-mi dai cinci lei.

BĂJAN: Pă ce? *(Mirat.)*

BUZDURICĂ: Așa. Beleşti neşte ochi la mine, de parc-aş fi unul dintr-ăia de la comedii. Nu ți s-o fi urînd să stai așa mereu, ca un lemn?

BĂJAN *(contrariat, face cîțiva pași de-a-ndăratelea, șchiopătînd. Își leagănă piciorul beteag și dă din umeri a neputință. Deodată îl privește pe Buzdurică încruntat)*: Da' ce vrei de la mine-m? Ți-s dator cu ceva, sau ce?

BUZDURICĂ *(pesemne, tonul hotărît îi impune)*: Nici eu nu mai știu ce-i cu mine. *(Împăciuitor.)* Îmi spui și mie ce-a fost astă-sară?

BĂJAN: Adunare generală, ce să fie?

BUZDURICĂ: Păi asta mă interesează.

BĂJAN: Eu știu atîta că dacă p-un om

îl interesează ceva, cată să fie dă față.

BUZDURICĂ : N-am putut, a trebuit să dau fuga pînă la oraș. M-a mînat conștiința.

BĂJAN : Ei, dacă te mînă conștiința, e bine. Da' ce te făceai, Buzdurică, dacă te lăsa conștiința asta taman în mijlocu' drumului ? Ai ? Rămîneai acolo-nțepenit, te pomenești ?

BUZDURICĂ : N-am nici o grijă dinspre partea asta. Ei, îmi spui ?

BĂJAN : Ce să-ți spui ?

BUZDURICĂ *(cu enervare):* Ce-a fost ?

BĂJAN *(calm) :* Păi, nu ești mulțumit cu ce-ți spusăi ?

BUZDURICĂ : Nu prea.

BĂJAN : Ce mai vrei ?

BUZDURICĂ : Să aflu ce s-a discutat, ce s-a pus la cale.

BĂJAN : Multe să pusără la cale.

BUZDURICĂ *(nerăbdător) :* De pildă...

BĂJAN : Mai întîi, tovarășa Petria Fieraru zîsă ca să începem construcția grajdurilor și saivanului, să facem un împrumut la bancă dă vreo două sute și ceva dă mii...

BUZDURICĂ : Ptiu, să te-apuce damblaua, nu alta. Pentru ce atîția bani ?

BĂJAN : Ca să cumpărăm vaci, fo cincișpe scroafe, un motor pentru irigat grădina...

BUZDURICĂ : Și voi ?

BĂJAN : Noi ? Votarăm !

BUZDURICĂ : Da' Pavel ?

BĂJAN : Și el.

BUZDURICĂ : Dup-aia.

BĂJAN : Tu ai văzut vreodată un stup de albine cînd s-apropie ursul dă el ?

BUZDURICĂ : Nu, n-am văzut.

BĂJAN : Nici eu, că mi-e frică dă urși, da-mi-nchipui... Cam așa a fost: un zumzet, o hărmălaie, mamă, mamă...

BUZDURICĂ : Ai de gînd să vorbești ca oamenii ?

BĂJAN : Păi, să te fi văzut în adunare... Bă, n-ai uita-o-n viața ta. Parcă-l văz pă Lisandru cum să scoală și cere cuvîntul. Și-ncepe să vorbească...

BUZDURICĂ *(aproape cu ură) :* Știu, despre Bălșoara și Gorgăneasa.

BĂJAN : Da, despre ele. Parcă simțam pă limbă gust dă mere și mai ales dă... vin.

BUZDURICĂ : Și l-ați lăsat să vorbească !

BĂJAN : Nu zîsă nimeni „pîs". După ce isprăvi rămăsărăm cu gura uite-așa. *(Cască gura.)*

BUZDURICĂ : Mai pă urmă ?

BĂJAN : Mai pă urmă, o-nchisărăm, și să te ții. Tat-său sări să-l ia dă piept, nea Ilie zîsă — brava, Lisandre, halal cap... Ehe, habar n-ai ce fu. La miezu' nopții nu știai p-a cui rămîne. Doar ăi din brigada lui zîsără că să duc și-n foc după el. Acum dă dimineață să strîng la gospodărie : vor să-nceapă.

BUZDURICĂ : S-o crează ei. Vezi cheia asta ? *(Scoate din buzunar o cheie cît toate zilele.)* E de la magazie. Mai degrabă o înghit decît să descui și să le dau ceva. Nici un țăruș măcar.

BĂJAN : Aoleo, Buzdurică, nu ț-ă frică ?

BUZDURICĂ : Mie ? *(Rîde.)* Da' ce crezi c-am păzît eu, pînă acum ? Porcii, mă ? Păi, în organizație, cînd am văzut încotro începe să bată vîntu', n-am dat fuga la raion ? Drept în fața tovarășului prim m-am oprit. Uite, tovarășe prim, așa, așa, zîc, să găsiră cîțiva care să tulbure apele în gospodăria noastră...

BĂJAN : Și ce zîsă, bă ?

BUZDURICĂ : Ș-a notat ș-a zîs să n-am nici o grijă.

BĂJAN : Aoleo, ce curaj pă tine, Buzdurică !

BUZDURICĂ : Păi, nu mă cunoști ? Cînd simțăsc eu că am dreptate, parcă mi să-ntunecă în fața ochilor și nu mă mai uit ; dau în dreapta și-n stînga. Așa cum l-am pus pă Ceocîlteu cu botu' pă labe, o să-i pui și p-ăștilalți. Oricare-ar fi. Așa sînt eu. Cînd am dreptate...

BĂJAN : Ți să-ntunecă...

BUZDURICĂ : Cu Petria nici nu mai vreau să dau ochii. Mă duc. Noaptea asta o să am dă lucru, nu glumă ! *(Pleacă.)*

BĂJAN : Lucrează, lucrează. Și vez', cată s-ai spor... *(Rămîne în mijlocul scenei, cu mîinile-n șolduri, pe gînduri.)* E-te, ce-ncîlceala dracului ! Hai, Grivei, să ne facem rondu' ! Unde te pitulași, cotarlă ? *(Pleacă. După cîteva clipe se aude un motor de mașină oprind. Apare Pîrvu, primul secretar. Este un bărbat la 37—38 de ani. Dă să deschidă ușa sediului, vede că e încuiată. Coboară în curte.)*

PÎRVU : Măi, să fie ! Nici țipenie ! *(La un moment dat, în spatele său, răsare Băjan, care-l privește lung, bănuitor, din cap pînă-n picioare.)*

BĂJAN : Dumneata cu cine ai treabă ?

PÎRVU *(se întoarce surprins) :* Noroc !

(Îi dă mîna.) Cu careva dintre cei mari. Secretar de partid sau președinte.

BĂJAN : Dă secretară, nu știu, dă președinte iar nu știu. Așa că eu sînt mai mare aici : paznic. Ești în delegație ?

PÎRVU : Cam așa ceva.

BĂJAN : Atunci, mai stai pă bancă. Poa' să pice vreunul din ei. Da' nu cred. *(Pîrvu se așază. Băjan rămîne în fața lui, proptit în bîtă, ca ciobanii. Apoi, peste umăr.)* Grivei, să fii cuminte. Tovarășu' zice că e-n delegație... Hm, acuma, noaptea !

PÎRVU *(nerăbdător, se uită la ceas)* : M-aș duce după ei.

BĂJAN *(tot bănuitor)*: Habar n-am încotro să te-ndrum. Și ca să dai ocol satului, te-apucă cîntatu' cocoșilor. *(Calm.)* Mai ținem și mie dă urît.

PÎRVU *(scoate pachetul de țigări ; îl întinde către Băjan, apoi scoate și el o țigară. Băjan îi oferă foc)* : De mult ești paznic ?

BĂJAN : Cam de multișor. Așa au socotit ăi din consiliu. Au zîs : e beteag. După plug nu se poate ține, la sapă nici atît. Ce să facem cu el ? Să-l punem dă pază. Da' să știi, tare mi să urăște. În puterea nopții stau la taifas cu stelele. Noroc cu cîinele ăsta. Dimineața dorm cîteva ceasuri și mă trezesc tot singur cuc : muierea pleacă-n zori, la brigadă. *(Își leagănă piciorul beteag.)*

PÎRVU : Din război ?

BĂJAN : Nuu. De la Durlă, chiaburul. Eram copil. Mă prinsă într-o zî în livada cu cireși și mă făcu una cu pămîntu' !

PÎRVU *(cu compătimire)* : Țîî !

BĂJAN *(se așază și el pe bancă)* : Da' să știi că nu-i dă glumă.

PÎRVU : Cum, adică ?

BĂJAN : Cu ce fac eu ! *(Tainic.)* Deunăzi, mă ia tovarășa Petria d-o parte și-mi zîce : Ai grijă, Vasile, că nu-i dă glumă. — Cu ce, mă mir eu. — Cu dușmanu', îmi răspunde dumneaei. Dacă vezi fun suspect, pe care nu-l cunoști, pe la grajduri, pe la sediu, tu, de colo, poc ! — Cu ce poc, doamne iartă-mă, o întreb, că n-am măcar o pușcă d-aia, de pe timpu' turcilor. — Cu vigilență. Dacă ești vigilent, zice, este ca și cînd ai avea zece mitraliere. *(Mică pauză.)* Și uite așa, dau roată cu vigilența, da' și cu ciomagul ăsta de corn. *(Prin fereastra deschisă a sediului se aude țîrîitul telefonului.)* Care-o mai fi ? *(Se ridică, face doi pași și se întoarce. Din nou, bănuitor.)* Dumneata să nu te miști d-aici, că Grivei ăsta cam are obiceiu' să sfîșie cracii pantalonilor.

PÎRVU *(rîzînd)* : Aici rămîn.

BĂJAN *(în timp ce se scotocește prin buzunare, după cheie, telefonul țîrîie mereu)* : Ho, ai răbdare, ce urli așa ? *(În receptor.)* Da, „Mereu înainte" ! Cîte stîlpe ? Ai ? Ce e aia stîlpe, măi tovarășe ? Aaa, stîlpi ! Păi așa spune, omule ! Nu știu cîți or fi, că numai eu am făcut zece gropi. N-auzi ? Zic : numai eu singur cu nevasta săpai fo zece. Cîți locuitori are satul ? Cîți să aibă, fo mie dă capete și patru sute dă locuitori. Păi da, familii ; dacă mă-ncurci, ce să-ți fac. Cîte becuri ? Multe. Adu și dumneata cinci-zece lăzi acolo. Da' vă mai mocoșiți mult? Nu, nu sînt președintele, eu sînt paznicu'. Da' vă moco... Alo! Ptiu, închisă... *(Revine.)* Hm ! Să lăudară că pînă la 23 August ne luminează satu'. Să-i vedem !

PÎRVU : Așa au în plan.

BĂJAN : Cunoști dumneata ? *(Se așază.)*

PÎRVU : Precis. Da' pe la dumneavoastră ce se aude ?

BĂJAN : Pe la noi ! Hm, încîlceală mare, tovarășe. *(Tace. Mică pauză.)*

PÎRVU : Te-apucași să-mi spui !

BĂJAN : M-apucai, da' mai bine tac. Astea-s chestii secrete, tovarășe. Or, ce știu eu cu ce te ocupi dumneata ? Ești cumva achizitor de zarzavaturi ?

PÎRVU *(zîmbind)* : Nu, nu sînt.

BĂJAN : De la deceau ?

PÎRVU : Nici.

BĂJAN *(intrigat)* : Atunci, nu-ți fie cu supărare. Ce hram porți ? Adicătelea, ce-nvîrtești ? Trebuie să știu, d-aia sînt paznic.

PÎRVU *(rîde)* : Dacă-ți spun că sînt primul secretar al raionului, mă crezi ? Sau să-ți arăt legitimația ? *(Face un gest, ca și cum ar vrea să scoate actele din buzunar.)*

BĂJAN *(cu voce înceată)* : Cum, dumneavoastră sînteți ?

PÎRVU *(rîde)* : Da' ce te uiți așa la mine ?

BĂJAN *(se ridică în picioare, aproape milităreste)* : Să trăiți, tovarășe prim-secretar ! Mă uit c-o făcui dă oaie. Cum naiba, de-o nimeresc tot cu oiștea în gard ! *(Îl privește atent,* *bănuitor.)* Mi se pare mie că vă rîdeți dă mine !

PÎRVU *(puțin intrigat)* : Ce vorbă-i asta că-mi rîd de dumneata ?

BĂJAN *(încurcat, aparte)* : Fii cu ochii-n patru, Băjane, fii vigilent, c-o pățăști urît. *(Curajos, către Pîrvu.)* Parcă nu-l cunosc eu pă tovarășu' Saftu ? A fost la noi la inaugurare. Sta în prezidiu. Și cînd am strigat o dată : „Să trăiască partidu' nostru !", s-a uitat la mine și mi-a zîmbit. Așa că ne cunoaștem amîndoi... Io zîc să-mi arătați legitimația. Să n-avem încurcătură mai pă urmă...

PÎRVU *(rîde)* : V-ați fi cunoscînd, însă nu mai lucrează la raion.

BĂJAN *(surprins)* : Măi, taci ! Nu cumva o fi fost... coborît ? *(Face un gest cu mîna.)*

PÎRVU *(același joc)* : Dimpotrivă, a fost... ridicat. Muncește la regiune.

BĂJAN *(ușurat)* : Atunci, e bine.

PÎRVU : Acum, îmi spui ?

BĂJAN : O vînzoleală, tovarășe prim, că te-apucă amețeală și nu știi pă cin' să mai crezi : Bunăoară, astă seară, în adunarea generală, cînd l-auzam pă Lisandru vorbind, parcă simțam că-mi răsar aripi. Cînd îl auzam pă Pavel, ioc aripi ! Da' de, e președinte. Dimineața, e vorba să s-adune brigada lu' Lisandru.

PÎRVU : Și cum te-ai lămurit pînă la urmă ?

BĂJAN : Păi să vedeți : ridicai mîna și pentru unii și pentru alții.

PÎRVU : Cum nu se putea mai rău.

BĂJAN : Oare ?

PÎRVU : Te mai miri ?

BĂJAN : O să-mi răzui conștiința.

PÎRVU : Ce spui ?

BĂJAN : O să-m' răzui... să asta... revizui conștiința.

PÎRVU *(zîmbind)* : Ar fi cazul. *(Se ridică.)* Totuși, mă duc. Poate-oi găsi pe careva dintre ei.

BĂJAN *(se ridică)* : Rămîneți aici peste noapte ?

PÎRVU : Așa mă gîndesc. Dimineața, vreau să fiu și eu de față la adunare.

BĂJAN : Atunci, să v-arăt unde stă tovarășa Petria și unde se află camera de oaspeți.

PÎRVU : Păi nu ne mai apucă cîntatul cocoșilor ?

BĂJAN : Ce să ne mai apuce, că se crăpă dă ziuă... *(Pîrvu iese.)* Ee, drăcie, însamnă c-o să să dăscurce ghemu'... *(Iese după Pîrvu.)*

(Apare Lisandru. Intră și Zoica, agitată.)

LISANDRU *(îmbufnat)* : De ce veniși așa repede la adunare ? Să mai fi stat vreo trei ceasuri.

ZOICA : Da' tu știi că am stat toată nopticica la grajd ? Fătă Joiana.

LISANDRU : Să-i fie de bine.

ZOICA : Decît să ne certăm, mai bine mă reped acasă. După ce mănînc, iar trebuie să mă-ntorc. *(Dă să plece.)*

LISANDRU : Mai stăi o țîră, că nu crapă pămîntu'. *(Zoica se-ntoarce.)* Află că te visez noaptea.

ZOICA : Poate unde mă ocolești ziua.

LISANDRU : Și mai află *(în glumă)* că am sarcină să mă-nsor cu tine.

ZOICA *(în glumă)* : Din partea Utemeului ?

LISANDRU : Nu, din partea ălor bătrîni. Vor să te aibă de noră.

ZOICA : Și tu de nevastă, nu ? *(Lisandru o trage spre el. Zoica își reazemă capul de umărul lui.)*

LISANDRU : Hai, du-te acasă...

ZOICA : Mai stau ! Mi-i tare bine.

LISANDRU : Da' mie ! Ce frumos îți miroasă părul ; cu ce te dăduși ?

ZOICA : Cu fîn ! Îmi căzu o căpițăntreagă pe cap.

LISANDRU : Dacă-mi iau curaj și te sărut d-adevăratelea ?

ZOICA : Încearcă și vedem noi. *(Se sărută. Băjan dă să intre în scenă și-i vede : ia-o, mă, înhaț-o, mă, n-o lăsa, mă ! Așa !" Lătrături. Cei doi tresar.)*

LISANDRU : De noi zice ?

ZOICA : Ne apără să nu ne vază careva... *(Se sărută. Apoi ies pentru o clipă.)*

(Apare Ceocîlteu vorbind singur. Îmbrăcat în haine de lucru, pline de var și țărînă. Fața trasă, nebărbierită. Are privirile înfrigurate. Intră Lisandru.)

CEOCÎLTEU (sieși) : Așa, dă unu' singur, în trei-patru săptămîni tot îl dau gata. Bine că măcar am materialu' di la ălălalt care se dărîmă. Năcazu' e că nu prea am lumină și mă chinui pă bîjbîite. Da' ș-așa, în trei-patru săptămîni, tot îl dau gata. *(Către Lisandru.)* 'Mneața, mă, Lisandre-m ! Încă nu să strînsără-m ? Să nu ne-apuce prînzu-ăl mare !

LISANDRU *(se plimbă de colo-colo, amărît și înfuriat)* : Să te mai încrezi în ei ! Cum s-o crăpa de ziuă, ziceau, sîntem la gospodărie. Și, poftim, nici picior... Decît așa brigadă... Naiba să știe : poate că tata avea dreptate. Mai bine rămîneam la

Gostat. Incai, acolo se știe o socoteală ; nu ca aici, să-mi sparg pieptu' dă pomana dracului.

CEOCÎLTEU : Nu te pierde și tu cu firea dintr-atîta. E duminică. Oamenii mai dreg cîte una, alta, pîn bătătură. Vin ei, nu te teme. *(Intră Caterina.)*

CATERINA : 'Mneața. *(Către Ceocîlteu.)* Păune, unde ții, mă, săpunu' ?

CEOCÎLTEU : Pe sobă-l țiu. Da' ce-ți trebuie săpun ?

CATERINA : Vrusăi să spăl copiii ăia : li s-au izînit cămășuțele.

CEOCÎLTEU : Dor i-o da-n gînd lu' Pavel dă fun cămin sau grădiniță, ceva, cum au alte gospodării.

CATERINA *(îl cheamă de-o parte)* : Păune, dă ce-ți faci de cap ? Ca să intri-n gura lumii ?

CEOCÎLTEU : Ce mai are gura lumii cu mine-m ?

CATERINA : Îmi spusără copiii că tu, dă vreo cîteva nopți, nu dormi acasă. Abia-ți îngropași nevasta și-ncepuși să umbli teleleu ? A auzit și Buzdurică.

CEOCÎLTEU : Și dă ce nu ? Un flăcău așa arătos ca mine, ar fi păcat. În fiecare sară dorm în alt pat, sau mă tăvălesc beat mort pîn șanțuri ; nu să vede pă mine ?

(Intră Petria și privește mirată. Către Lisandru.)

PETRIA : Asta ți-e toată brigada, Lisandre ? Aseară, în adunare, vă lăudați că sînteți în stare să răsturnați munții. Și cînd colo, n-ai nici cu cine săpa un șanț.

LISANDRU : O fi fun semn că munca politică merge bine la noi în gospodărie, dodă Petrie.

PETRIA *(pe gînduri)* : Nici măcar n-am motive să zîc că nu-i așa.

CATERINA *(lui Ceocîlteu)* : Mă duc să-i spăl. *(Petria o aude.)*

PETRIA : Cum, Catrină, și tu pleci ?

CATERINA : N-am vreme de pierdut. *(Zîmbind.)* Trebuie să curăț o droaie de copii.

PETRIA *(aspru)* : Atunci, ieri, în ședința organizației de ce te băteai cu pumnu-n piept că ești de partea lui Lisandru și c-ai să-l ajuți ? Așa trebuie să se poarte un membru de partid ?

CATERINA : Și ce, nu sînt de partea lui ?

LISANDRU *(resemnat)* : Bine, dodă Catrină. Dacă așa ne e înțelesu', du-te. Ne-om descurca noi într-un fel.

CEOCÎLTEU : Numa' Moisă, ăla din biblie, cică a despărțit o mare-n două cu ciomagu'. Da' noi, cu vorbe goale nu facem nici pă dracu'.

CATERINA *(înfuriată)* : Ce mă tot omorîți cu pildele ? Nu rămasă că nu ne mai adunăm ?

CEOCÎLTEU : Cum să rămîie așa, cînd rămasă altminterea ?

LISANDRU : Nea Păune, ia dă-mi una-n cap cu hîrlețu' ăla, că poate dorm !

CATERINA : Mă, voi să nu mă năuciți dă cap, c-odată-mi ies din țîțîni. Nu veni Buzdurică az' noapte și mă trezi dîn somn să-mi spuie că să nu ne mai adunăm la gospodărie, că sînt alte planuri ? *(Toți o ascultă cu gura căscată.)*

CEOCÎLTEU : Iote-te, dom'le, dandanaua dracului !

PETRIA : Din întîmplarea asta-l cunosc pe Buzdurică mai bine decît din o sută de cuvîntări ținute de el prin ședințe. Lăsați miratu' pe altă dată. Acum, să dăm fuga să le spunem oamenilor care-i adevărul și să-i chemăm.

(Iese. Se stinge și se reaprinde lumina. Intră Mitu și Nate.)

NATE *(își pune mîinile pe obraji)* : Îmi dogoresc obrajii dă rușine. Cum să ne lăsăm prostiți dă Buzdurică în halu' ăsta ? Cu tine, n-am nici o pretenție ; n-ai simț politic, da' eu, care sînt mai ridicat ?

MITU : Ce puteai face, Nate ?

NATE : Să fi ieșit la poartă, așa, în cămașă și izmene, cum mă găsam, și să-i fi ținut ăluia o prelucrare dă să-i meargă fulgii. Cum, mă, tu care te pretinz' așa și pă dincolo, în loc să te pui în frunte, ne tai coraju', ba mai umbli și cu șmecherii. Păi, ia intră nițăluș în bătătură, să te văz eu cam ce gînduri îț' zbîrnîie ție pîn cap...

MITU *(cu admirație sinceră)* : Că frumos le mai zîci, frățioare, mîncat-aș gurița !

(Intră Ceocîlteu, Zoica, Veta Chirițoiu, apoi Gîju, Bătrîna, colectiviști, colectiviste.)

CEOCÎLTEU : Uite ce de-a mai oameni ! Și eu mă canonesc singur. Măcar unu' de-ar fi cu mine. Da' ia stai !... Mă, Gîjule.

(Intră în scenă Pîrvu, Lisandru, Petria, Lina și Ilie, care îl aud pe Ceocîlteu, fără ca acesta să-i vadă).

GÎJU: Ce e-m?

CEOCÎLTEU *(rugător)*: Mă, tot te vaieți tu că muncești cinci ceasuri și nu-ț pontează o zî-ntreagă. Vrei să le-mpărțesc p-ale mele cu tine?

GÎJU *(în batjocură)*: Da' ce, bă, ți să isprăvi mălaiu-n căpistere și faci pomană dă sufletu' răposatei cu zîle-muncă, ai? *(Rîde. Se mai aud cîteva rîsete.)*

CEOCÎLTEU *(rugător)*: Nu mă batjocori, mă, în ochii oamenilor. Vrusăi să dreg cuptoru-ăla, fără să mai păgubesc gospodăria. D-aia mă gîndii să-ți dau dîn zilele mele lucrate. Nu dă pomană, să m-ajuți...

GÎJU *(în batjocură)*: Uitați-vă la el: se găsî capitalistu'!..

LISANDRU *(revoltat)*: De ce-i dai prilej să te calce-n picioare, nene Păune? Parcă nu l-ai cunoaște ce fel de om e! Lasă, îți dau de la noi din brigadă o echipă-ntreagă. Pe răspunderea mea ți-o dau.

CEOCÎLTEU: Bine, mă, Lisandre. Dacă zîci tu așa, e bine. Eu zîsăsăm că...

PÎRVU *(către Petria)*: Dumnealui e tovarășul Păun Ceocîlteu?

PETRIA *(abătută)*: Da, el este.

PÎRVU: Și cîți n-or mai fi ca dînsul aci, în gospodărie! Iar dumneavoastră, țineți ochii închiși.

ILIE: Am început să-i deschidem, tovarășe prim.

PÎRVU: Din fericire... Mda... *(Către Lina.)* Tovarășă ingineră, pînă una, alta, ești bună să-mi arăți locul unde-o să amplasați grajdurile și saivanul?

LINA: Poftiți, tovarășe prim-secretar. E aici, aproape. *(Pîrvu cu Lina ies.)*

CEOCÎLTEU: Mă Lisandre-m, mai stăm? Dă data asta, unu' nu lipsăște. Văz că veniră și din brigăzile alelalte.

LISANDRU *(puțin îngrijorat)*: Cu președintele nu știu ce-o fi!

CEOCÎLTEU: Să ivește el. Pînă una alta, să-ncepem. Numa' că trebuie să le zîci ceva.

LISANDRU *(speriat)*: Fugi-ncolo, nea Păune, doar n-o să mă pui pă ținut discursuri!

CEOCÎLTEU: Hai, mă, că n-o să-ți pierzi limba printre măsele dacă rostești cîteva cuvinte. Să le meargă la inimă. Mai ales femeilor, că tare le mai place. Și dacă ele se lasă înduplecate, cu bărbații floare la ureche.

LISANDRU *(se uită la Petria, care-l încurajează. Resemnat)*: Bine, fie.

CEOCÎLTEU *(cu glas tare)*: Măi fraților, ia dați-vă o țîră mai încoa' să ne spună brigadierul nostru cîteva vorbe-m! Așa. Lăsați femeile să vie-n față, nu fiți mocofani. Stați cu spatele la ele? Da' tu ăsta-l lu' Gîju, ce rămăsăși acolo răzleț, ca o salcie plîngătoare? Nu te-nghite nimeni, Nate, Mitule, mai aproape. *(Cei doi se apropie.)* Acuș e bine, Lisandre, sui-te pă butoi, să te vadă lumea cît ești dă chipos.

VOCI: Da, da, pă butoi; s-auzîm toți.

(Lisandru se urcă pe butoi. Apare Paraschiva, cu un pachet sub braț, învelit în șervet.)

PARASCHIVA: Lisandre, maică, da' nu-mbucași nimic dă dimineață! Ia și mănîncă.

LISANDRU *(rușinat)*: Mamă, acum te găsîși? Dă mîncare-mi arde mie? *(Își drege glasul, încurcat.)*

PETRIA: Dă-i drumul, flăcăule, nu-ți mai drege glasu', ca un țîrcovnic în strană.

PARASCHIVA: Lasă-l, că mai rău îl zăpăcești.

LISANDRU: Tovarăși! *(Amintindu-și.)* Dragi tovarășe femei și fete... ăăă, frumoasele mele... *(Rîsete.)*

CATERINA *(veselă)*: Ptiu, ucigă-l toaca; auziți-l cum își rîde dă noi.

ZOICA: Da' de ce să rîdă? Ce, nu-i așa?

CEOCÎLTEU: Zî-i înainte, Lisandre, nu te opri, că ne ia noaptea sporovăind.

LISANDRU: Tovarăși și tovarășe, ce atîta vorbă? Aseară în adunare, am făcut bătături pă limbă. Scurt pă doi: brigada noastră s-a hotărît ca, chiar de astăzi, să înceapă amenajarea Bălșorii și a teraselor pe Gorgăneasa. Acuma, chestiunea stă așa: pot tovarășele noastre, femei și fete, să ia în primire Bălșoara și să scoată vițele alea de vie hibridă? Gîndiți-vă, nu mai avem mult și începe însămînțatul porumbului. Așa că, pînă atunci, Bălșoara să fie gata pentru arături. Ei, puteți?

VOCI: Puteem!

NATE: Dă-ni-le nouă pă mînă.

MITU: Să le comandăm noi.

NATE: Că ne pricepem.

MITU: Și-n cîteva zile, mîntuim cu Bălșoara.

CATERINA: Ați vrea voi! Uite-aici comandă. *(Arată cotul.)*

ZOICA: Mai bine ne-ar comanda Lisandru.

VETA: Ți-arăt eu ție! Ia stați, suratelor, și-n timpu' ăsta bărbații să clonțăne la sămînțe pe marginea șanțului? *(Hărmălaie.)*

ILIE: Ce tot îndrugi acolo cu șanțu'?

LISANDRU: Chiar, dodă Vetă, zău! Păi noi, bărbații ne gîndim să atacăm dealul Gorgănesii. Facem pe el terase pentru viță de vie, plantăm pomi. Acolo e munca a mai a dracului.

GÎJU: Așa, bă, noi să ne spetim ș-alelalte brigăzi să vie doar la de-a gata.

ILIE: Ho, că nu te trecu nici o nădușală. *(Intră Marin.)*

PETRIA: Cineva trebuie să-nceapă. Dacă ne-om îndemna unii pe alții, stînd cu mîinile-n sîn... Plus că avem grajduri de construit, arături de făcut, n-o să stea nimeni degeaba.

MARIN *(care îl ascultase încruntat, se apropie amenințător. Intră Buzdurică)*: Iar te găsiși tu mai cu moț, mă, să ne-nveți pă noi, ăștia mai bătrîni, ce să facem și cum să dregem, iar? Dă ce să ne legăm la cap cu dealurile dacă nu ne doare, mă, ai? Dă-te jos, că mă pui cu paru' pă tine. Uite-aci, dă fată cu toți...

PARASCHIVA *(care-și ascultase, mîndră, feciorul)*: Să-mi lași copilu-n pace, că de te-atingi dă el, te opăresc cu apă fiartă, cînd vii acasă. M-auzi? *(Se iscă tumult.)*

PETRIA *(puțin răstită)*: Nene Mărine, lasă-ne să ne vedem în liniște de treburi. Dacă nu poți, dute-n altă parte pînă te potolești. După cîte văd, Buzdurică pare foarte mulțumit de 'dumneata.

MARIN *(își face cu greu loc pînă lîngă butoi)*: Să mă potolesc, ai? Eu mai am o țîră dă minte, nu ca voi. Dă cînd mă știu pă lume, ne ținem zîlele cu pămîntu' din luncă. *(Gîju strigă: „Așa e, are dreptate!" Intră Pavel.)*

CEOCÎLTEU: Da' la venituri, nu te gîndești, din ce-o să le scoatem?

MARIN: Ei, na, c-o să le scoți din Bălșoara și Gorgăneasa. Băî, ai să-ți vinzi și nădragii-ăia rupți în tur, și tot nimic nu scoț' din ele *(Îl apucă pe Lisandru de pantaloni.)* Hai, dă-te jos, Lisandre, pînă nu-mi sare țandăra d-a binelea. Ascultă-l pă tat-tu, că nu-ți vrea rău'.

GÎJU: Are dreptate, dă-te jos și nu mai prosti lumea. *(Hărmălaie.)*

MARIN: Pă tine te făcu mă-ta prost.

BUZDURICĂ *(lui Pavel)*: Mîndrește-te cu podoaba dă nepot. Ăsta, pînă nu să bagă-n pușcărie, nu să lasă. În ce mă privește, mai mult nu puteam face; am sesizat raionu' dă cele ce să-ntîmplă, am umblat az' noapte pe la fiecare, dă ș-acum îmi tremură picioarele.

PETRIA: Ai să dai socoteală pentru toate astea, Buzdurică.

PAVEL: Te-a pus cineva să umbli, mă?

BUZDURICĂ: Conștiința.

PAVEL *(aproape cald, către Lisandru)*: Măi nepoate, mă, nu umbla, mă, să-mi sapi autoritatea. Nu-ți spusăi, mă, d-o mie dă ori îț' spusăi, că noi n-avem condiții pentru așa ceva? Încă nu ne ține cureaua. Lasă-le focului de dealuri și pîrloage. Ne-om încurca cu ele peste cîțiva ani încolo. N-avem puteri acum.

LISANDRU *(cald)*: Da' de unde să știm ce puteri avem dacă nu ni le-ncercăm? Zău, neică dragă, uite că iar ne ciorovăim.

PAVEL *(repezit)*: Care neică? Aici la gospodărie nu ți-s neică, ci președinte, ne-am înțeles? Ori faci așa cum zîc eu, ori dacă nu, eu te pusăi șef de brigadă, eu te scot! S-o știi! S-o știi!

(Intră Pîrvu și Lina. La început nu sînt observați.)

CEOCÎLTEU: Ușurel, ușurel, tovarășe președinte. Dumneata îl propusăși doar. Iar consiliul și adunarea generală, adică noi, îl aprobarăm.

ILIE: Așa că nu te grăbi cu scosu', Pavele, că s-ar putea să rămîi dă rușine.

LISANDRU: Pînă ne lămurim, mă dau jos că-m' înțepeniră oasele proțăpit pă butoiu' ăsta. *(Se dă jos.)*

BUZDURICĂ: Ce mă, Păune, iar îți cresc colții?

CEOCÎLTEU: Colți, zîci tu, Buzdurică? Pă dracu'; îmi ies niște măsele dă minte, frate-miu, uite-așa dă mari. *(Arată spre căciulă. Rîsete.)*

BUZDURICĂ *(către Petria)*: Dumneata, tovarășă Petria, văd că asculți și taci.

PETRIA: Uite că nu tac. Tovarăși, atîta ne tocmim, de parcă n-ar fi vorba de viitorul gospodăriei, de interesele noastre. *(Către Lisandru.)* Lisandre, dacă te-apucași de-o treabă, de ce n-o duci la capătîi ?

BUZDURICĂ : Faceți voi pe-ndrăzneții, da' o să vă căiți, țineți minte ce vă spui.

CEOCÎLTEU : Sui-te pă butoi, Lisandre ! *(Lisandru se urcă pă butoi.)*

MARIN : Flăcău' tatii, dă ce mă amărăști ? Hai, scoboară-te. *(Îl trage de pantaloni.)*

PARASCHIVA : Ia mîna după pantalonii copilului, diavoleee, că-i tragi jos și mi-l faci dă ocară ! *(Rîsete.)*

PAVEL : Așa i-ar trebui, să se-nvețe minte altădată, să nu mai facă atîta pă atotștiutorul.

PETRIA : Mă, Pavele, mă, cît ai de gînd să te mai lași tras după noi ca un pietroi ? Dă ce nu vrei, mă, să fii-n frunte, dă ce ?

PAVEL : Care frunte, care frunte ? Întîi s-o văz. Că eu știu atîta : dîn coadă dă cîine sîtă dă mătasă nu faci. Mîine, mă duc la tovarășul prim să mă sfătuiesc cu dumnealui. Că după urma lui Lisandru nu mă dumiresc eu.

LISANDRU *(cu disperare)* : Aoleu. Dacă neica mă face s-o iau iar de la Adam și Eva, mai bine mă dau jos. *(Dă să coboare.)*

CEOCÎLTEU : Stai acolo.

BUZDURICĂ *(dă cu ochii de Pîrvu. Se bucură grozav)* : Bine venirăți, tovarășe prim-secretar. *(Aparte, lui Pavel.)* Văzuși, dacă fusăi ieri la raion ? Ce cuvînt greu are Buzdurică ! *(Tare, către Pîrvu.)* Poftiți, tovarășe prim, să puneți lucrurile la punct. Ce vă spuneam eu ? *(Își face loc și se apropie de Pîrvu.)*

PÎRVU : După cîte observ, lucrurile sînt puse la punct.

BUZDURICĂ *(dulceag)* : Tovarășe prim, ni' nu știți cît mă bucur. Îmi glăsuia inima c-o să veniți. D-aia-i zîsăi soției : muiere, azi o s-avem un oaspete rar la masă. O găină friptă, o țuiculiță, un vinișor ; ca la noi la țară, de.

PÎRVU : Îți mulțumesc, nu-i nevoie.

BUZDURICĂ : Tovarășe prim, da' eu...

PÎRVU *(nu-l ia în seamă. Către Marin)* : Da' cu ce te-au supărat, nene ? *(Marin îl măsoară de sus pînă jos.)*

LISANDRU : Hai, răspunde-i tovarășului prim-secretar, ori îți pieri graiul ? *(Către Pîrvu.)* Știți cît ne-a dat aseară de furcă ? Mai să-l arunc pă geam.

MARIN : Așa sînt copiii dîn ziua dă az' ; o să-i nască ei pă părinți ; prea sînt dășteptți.

PÎRVU : Uite ce este, tovarășe... Hodină parcă ? *(Marin încuviințează.)* Hai să facem noi amîndoi o prinsoare, da' aici, de față cu toată lumea, că peste patru ani are să fie și la voi ca la Pădureni.

MARIN *(cu oarecare interes)* : Da' ce-i la ei ?

PÎRVU : Să te duci să vezi livezile și viile lor, tot pe dealuri de astea ca ale dumneavoastră. Nu mai vorbesc de grîu și porumb, pe care le cultivă pe un teren în pantă, însă amenajat gospodărește. Nu-i altă gospodărie care să le-o ia înainte la producții.

MARIN *(parcă puțin mai destins)* : Și-acuma, te pomenești că la ei curge cu hîrtii de-o sută pe văi în jos.

PÎRVU : Pe văi în jos nu, dar în casa de bani a gospodăriei, da. Anul trecut au scos vreo opt milioane de lei. Ce e drept, au și zootehnie puternică.

MARIN : Măiculiță, ce de bănet ! Păi ăștia sînt în stare să cumpere gospodăria noastră, cu noi cu tot ! *(Către Lisandru)* Hai, mutulache, că te trezîși orator peste noapte. Ia s-auzim ce ne mai înșiri. *(Răstit.)* Așa să-mi fi vorbit, ca tovarășu' prim, să mă lămurești. *(Pîrvu e chemat la telefon. Iese.)*

LISANDRU : Oh, că sucit mai ești. Numai gradu' te lămurește pe dumneata ; ce, nu te cunosc ?

PAVEL : Așa e, nepoate. Dacă s-ar fi îmbrăcat careva în uniformă dă general, l-ar fi convins că e bine să creștem și pițigoi sau broaște rîioase.

MARIN : Și ce, e rău dacă să ocupă oamenii însămnați dă mine-m ? Adică eu, Marin Hodină, sînt un nimic ?... Da' ție cînd ți să lumină căpățîna, Pavele ? Parcă știai alt cîntec !

PAVEL : Uite că-l uitai și-nvăț altu' nou. Văz eu că înțelepciunea nu să măsoară numai după ani, ci și după ce ai aici. *(Se ciocănește în frunte.)* Hai, nepoate, zî-i, mă !

LISANDRU : Na, că-mi pierdui și firu'. Acuma, iar îi sînt nepot... Parcă mi-e gura strepezită dă aguridă. *(Se gîndește puțin.)* Ce mai tura-vura ! O luăm dîn loc, sau n-o luăm ?

PETRIA : Și nu mai întreba atîta.

CEOCÎLTEU : Auzîși, Buzdurică ? Încă nu-ți plesni fierea ?

BĂTRÎNA : Acu', acu', în sfînta zi dă duminică ? Auz ? *(Face mîna pîlnie la ureche.)*

CEOCÎLTEU : Tocma' fiindcă-i sfîntă, o s-avem mai mult spor... Cu cine vorbii eu, mă, Buzdurică, ai ?

BUZDURICĂ *(disperat)* : Faceţi cum v-o tăia mintea. Nu eu răspunz. *(Aruncă cheia.)*

ILIE : Da' cînd le dai oamenilor la cap, atunci ştii să răspunzi ?

BĂJAN : Nu înghiţişi cheia, mă, Buzdurică ?

PAVEL : N-o să mai aibă ce să înghită. De azi încolo te duci la ferma de porci. Acolo să vedem noi de ce eşti în stare.

BUZDURICĂ : Chiar aşa, porcar ?

BĂJAN : Rău, frate, rău...

BUZDURICĂ : Spune şi tu. *(Lui Pavel..)* Oricum, ce-o să zică lumea văzîndu-mă la cocină, ce s-alege din autoritatea mea ?

BĂJAN : Ţi-o mănîncă porcii ! Nu, nu-i cu putinţă, Buzdurică. Uite-acum îi critic de-o să le meargă fulgii.

BUZDURICĂ *(se luminează)* : Aşa, aşa, mă !

BĂJAN : Bine, mă, tovarăşi : dumneavoastră nu citiţi ziarele ? Ia duceţi-vă la colţul roşu, că stau grămadă, şi vedeţi ce scrie ! Îngrijitori de animale să fie numiţi cei mai buni colectivişti. Or, dacă tovarăşul Buzdurică nu vrea, înseamnă că nu se crede cel mai bun colectivist. E autocritic....

BUZDURICĂ *(răstit)* : Băjane !

BĂJAN : Nici un Băjan ! Om în toată firea şi face mofturi ca o domnişoară : aia-i pute, aia-i miroase...

PETRIA : Adu-ţi aminte cum vorbeşti pîn şedinţe... *(Cu patos demagogic.)* Să ne intre-n cap, tovarăşi, că un membru sau un candidat de partid are datoria să fie acolo unde-i munca mai grea şi mai dă răspundere. Să fie exemplu... Parcă te-aud. Iar tu ?...

ILIE : Păi cum să ridicăm colectiva, omu' lui dumnezeu ? Cum, ai ? *(Mică pauză.)*

BĂJAN : Bine, lasă c-o să mă cer eu, aşa beteag cum sînt, să mă dea la porci.

BUZDURICĂ : Iar m-apucă damblaua, nu alta ! Dacă şi Băjan a ajuns să mă prelucreze, înseamnă că s-a-ntors pămîntul pă dos. *(Pleacă.)*

PÎRVU *(reintră. Către Pavel)* : Acum în chip de autocritică, du-te şi dă prima lovitură de hîrleţ la săpatul teraselor. *(Îi întinde mîna.)*

PAVEL : Îi las cinstea asta lui Lisandru. Dacă brigada lui face începutul !...

PÎRVU *(dă cu ochii de Ceocîlteu)* : Dumneata ai să-mi spui ceva ? *(Ceocîlteu se apropie şovăielnic.)*

PETRIA : E tovarăşul Păun Ceocîlteu. Vă vorbii adineaori despre el.

PÎRVU : Da, ştiu, cel cu colţii mari ? *(Îi strînge mîna cu simpatie.)*

CEOCÎLTEU : Cît p-aci să mi-i scoaţă cu fălci cu tot.

PÎRVU *(rîde)* : Păi, dacă vezi că-ţi bagă careva pumnii-n gură, să-ţi umble la ei, muşcă-l. *(Serios.)* De cuptor ai şi uitat ?

CEOCÎLTEU : Lucrez noaptea la el, dă unu' sîngur... Mi-au şi ieşit vorbe cum c-aş umbla după muieri.

PÎRVU *(Petriei)* : De ce nu-i daţi omului ajutoare ? *(Lui Ceocîlteu)* Lucrează-l cu atenţie. Să aibă şi alte gospodării ce învăţa de la dumneata. Înţelegeţi ? Varul e ca săpunul în casa omului ; cu cît se consumă mai mult, cu atît se înmulţesc semnele de bunăstare.

CEOCÎLTEU *(mîna în care-şi ţine căciula o apasă pe inimă)* : Tovarăşe prim, ştiţi, uite-aici mă doare, mă doare dă cred c-o să mi se usuce inima. *(Parcă e gata să-l podidească lacrimile. Pîrvu rămîne cîteva clipe impresionat.)*

PETRIA *(aparte, lui Pîrvu, impresionată)* : Oh, de-am avea cît mai mulţi ca el în gospodărie...

PÎRVU : Aveţi. Numai că datoria voastră este să-i descoperiţi, să-i încurajaţi...

PETRIA : Aşa vom face, tovarăşe prim-secretar.

PÎRVU *(cald, lui Ceocîlteu)* : Omule, dacă nu te-ar durea inima, n-ai merita să intri-n partid. Mă înţelegi ?

(Ceocîlteu clatină din cap în semn că da, cu faţa numai zîmbet, se repede la magazie, o descuie, împarte unelte colectiviştilor care părăsesc scena. Lisandru şi Zoica rămîn la urmă, se sărută, dau ochii cu publicul, se sperie şi fug după ceilalţi.)

CORTINA

Bucureşti, noiembrie 1961

A Davila

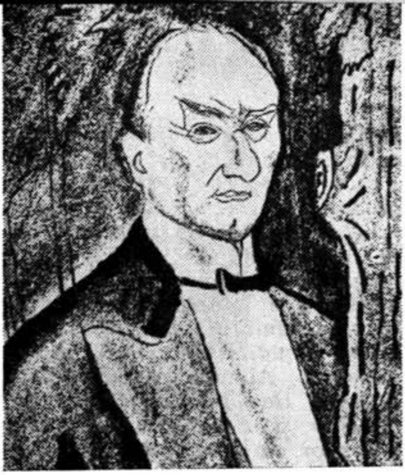

Alexandru Davila
văzut de Iser (1911)

S-au împlinit 100 de ani din ziua cînd, în casa lui Carol Davila, pe atunci un medic încă puţin cunoscut, vedea lumina zilei fiul său, Alexandru — omul care avea să dea teatrului romînesc, 40 de ani mai tîrziu, una din capodoperele literaturii noastre dramatice, piesa Vlaicu Vodă. *Amestec bizar de aventurier romantic şi organizator neîntrecut — născut la Parma din aventura unei contese cosmopolite cu un bărbat ilustru, căruia zvonul public i-a atribuit numele lui Franz Liszt —, crescut în Germania şi făcîndu-şi studiile în Franţa, Carol Davila a venit la noi în ţară ca francez, s-a statornicit pe meleagurile noastre şi a devenit romîn prin opera sa de întemeietor al învăţămîntului medical în ţara noastră şi prin sentimentele romîneşti pe care i le-a transmis, prin educaţie şi cultură, fiului său Alexandru.*

Scriitorul a moştenit din linia paternă unele ecouri îndepărtate de gust pentru aventură şi un anume neastîmpăr, care — după terminarea studiilor la Paris şi o scurtă carieră în diplomaţie — îl împing spre jurnalistică şi apoi, treptat, tot mai aproape de teatru, întîi ca impresar, apoi autor, director, actor şi regizor. Deşi, prin origine şi relaţii ar fi putut ajunge în vîrful piramidei sociale a vremii sale, Alexandru Davila a preferat să trăiască în mediul „popular" al bărbilor şi mustăţilor false şi să adulmece în nări mirosul de mastic, clei şi mucava umedă a culiselor.

După cîteva încercări literare de tinereţe, urmate de o pauză scriitoricească îndelungă, Davila prezintă pe neaşteptate piesa Vlaicu Vodă *— jucată pentru prima oară, în seara de 12 februarie 1902, deci exact acum 60 de ani, — pe scena Teatrului Naţional cu Constantin Nottara în rolul titular şi cu Agatha Bîrsescu în rolul Doamnei Clara. Piesa a constituit un mare succes, concretizat prin cele şase spectacole care au urmat pînă la încheierea stagiunii, înecată în noianul de melodrame al repertoriului de atunci al primei noastre scene. Publicul bucureştean al anului 1962 îşi poate greu imagina piesa* Vlaicu Vodă *strecurată pe afiş printre titluri ca:* Fata aerului, Două orfeline, Amoruri triste, Îngerul morţii, Copii părăsiţi, Cuvîntul mortului, Sîngele spală, Copila din flori, *sau printre comedioare dubioase ca:* În noaptea nunţii, Chimia în însurătoare, Să ne pupăm, Oh, bărbaţii. *De altfel, calificarea drept succes a celor şase reprezentaţii cu piesa lui Davila era o realitate dacă ţinem seama că în stagiunea respectivă s-au jucat pe scena Teatrului Naţional nu mai puţin de 87 de piese, dintre care* Vlaicu Vodă *era a 64-a...!*

Numit director al Teatrului Naţional în 1905, a fost firesc ca Alexandru Davila să nu se împace cu stările de lucruri statornicite. De la primele sale reforme, noul director s-a izbit de o opoziţie dîrză şi obtuză, dar nu a cedat nici unei presiuni. În prima stagiune a directoratului său, numărul pieselor reprezentate a scăzut brusc la numai 23, s-au interzis aşa numitele „reprezentaţii în beneficiu", nu se mai cîntă operetă pe scena Naţionalului şi se adoptă măsura, devenită de atunci tradiţie, ca stagiunile să se inaugureze cu piese romîneşti. Convins că niciodată mizeria nu este şi nici nu poate fi creatoare — contrar unei stupide şi ipocrite pseudoteorii —, Davila a izbutit să *obțină dispoziția oficială ca actorii să-și primească lefurile nu numai în perioada stagiunii, ci și în lungile și cruntele luni de vară.*

Prieten bun și apropiat cu Ion Luca Caragiale și împărtășind aceleași gînduri și intenții cu privire la propășirea teatrului romînesc, Alexandru Davila a urmărit cu stăruință, ca director al Teatrului Național, două țeluri, fără să țină seamă de piedici, de neînțelegerea unora și de calomniile altora. Primul obiectiv era formarea unui public cît mai larg și devotat teatrului, în locul așa-numitei „înalte societăți", care nu frecventa sala Teatrului Național decît la reprezentațiile trupelor străine în turneu. Pentru aceasta, pe afișul teatrului, locul stupidităților și nulităților l-au luat, treptat: Plaut, Molière, Shakespeare, Goethe, Alecsandri, Caragiale, Hajdeu, Ronetti-Roman, Sudermann, Daudet, Musset, Hauptmann, Oscar Wilde, Bernstein, Banville, Tristan Bernard, Henri Bataille și de Flers. Al doilea țel, urmărit cu clarviziune și simț precis al valorilor, a fost formarea de actori, într-o școală nouă de interpretare, alta decît cea romantică — prăfuită, grandilocventă, cu patos exagerat și plină de anacronisme. Davila a văzut născîndu-se stilul realist de teatru al lui Stanislavski, Antoine și Reinhardt, și l-a adoptat cu entuziasm și convingere, el fiind cel care a introdus în teatrul nostru școala realistă și a format actori care să se încadreze acestei concepții de teatru. De numele și de activitatea de director a lui Alexandru Davila au rămas legate figuri de frunte ale teatrului nostru modern, ca: Toni Bulandra, Lucia Sturdza, Ion Manolescu, Romald Bulfinski, Maria Giurgea, Ana Luca, G. Storin. Și atîta ar fi deajuns pentru ca numele lui Davila să nu se șteargă niciodată din amintirea prietenilor teatrului.

Și chiar plecat de la conducerea Teatrului Național, Davila a continuat să contribuie la menținerea prestigiului acestei instituții, prin emulația pe care a provocat-o și întreținut-o compania sa particulară de teatru, înființată în vara lui 1909 și rămasă în istoria teatrului romînesc drept deschizătoare de drumuri pentru celelalte înjghebări artistice particulare care i-au urmat.

În acea perioadă, prestigiul lui Davila atrăgea talentele tinere ca un magnet puternic. În „trupa" lui, cel din urmă figurant purta în cutia de grimoane o glorie viitoare, asemenea grenadierilor lui Napoleon, care duceau cu ei în raniță, fără să știe, bastonul de mareșal. Exemplele cele mai strălucite le-am numit mai sus, dar lista nu este epuizată. Și puțină lume știe — de pildă — că, în seara premierei cu Stane de piatră, *care deschidea prima stagiune a Companiei Dramatice Davila, în culise, cînta la mandolină, plătit cu 6 lei pe seară, un tînăr, obscur și timid student la Conservator, care se numea... George Georgescu. Azi e dirijor și artist al poporului.*

Dar anii au trecut. Societatea de atunci măcina oamenii, într-un fel sau altul, și puțini dintre cei cinstiți îi rezistau. Nici Davila n-a fost cruțat, avînd parte, din belșug, de toate: și calomnii, și insinuări josnice, și mîrșăvii. Poate le-ar fi rezistat, cînd o încercare de asasinat în 1915 îl țintuiește pentru tot restul vieții sale, încă 14 ani, într-un fotoliu de paralitic. Cînd a închis ochii, în 1929, era de multă vreme mort, ca om, pentru toată lumea.

Se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui și 60 de ani de la prima reprezentație cu Vlaicu Vodă. *Și dacă, în activitatea teatrală a lui Alexandru Davila există o singură pată — dezacordul cu marele actor Constantin Nottara, agravat mult de răuvoitorii care mișunau în jurul celor doi mari oameni de teatru —, avem bucuria să vedem stinsă postum această neînțelegere prin comemorarea lui Davila chiar pe scena Teatrului „Constantin Nottara"...*

Alte vremuri!...

Acad. Mihail Ralea

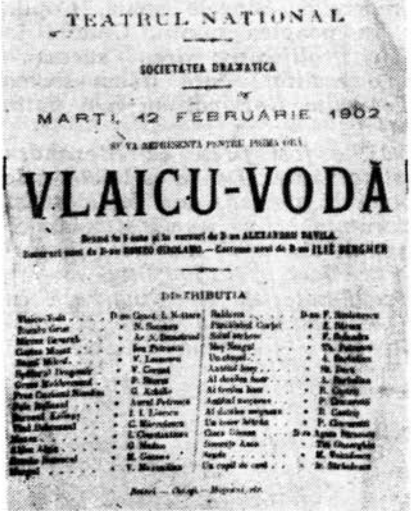

TEATRUL NAȚIONAL

SOCIETATEA DRAMATICA

MARTI, 12 FEBRUARIE 1902

VLAICU-VODĂ

DISTRIBUȚIA

Afișul primului spectacol cu „Vlaicu Vodă" la Teatrul Național din București — (12 februarie 1902). În distribuție: Constantin I. Nottara (Vlaicu Vodă), Agatha Bîrsescu (Doamna Clara), Nicolae Soreanu (Rumîn Grue), Aristide Demetriad (Mircea Basarab), Ion Petrescu (Costea Mușat), Petre Sturza (Groza Moldoveanu), V. Maximilian (Murgu) etc.

DIN EXPOZIŢIA DE SCENOGRAFIE

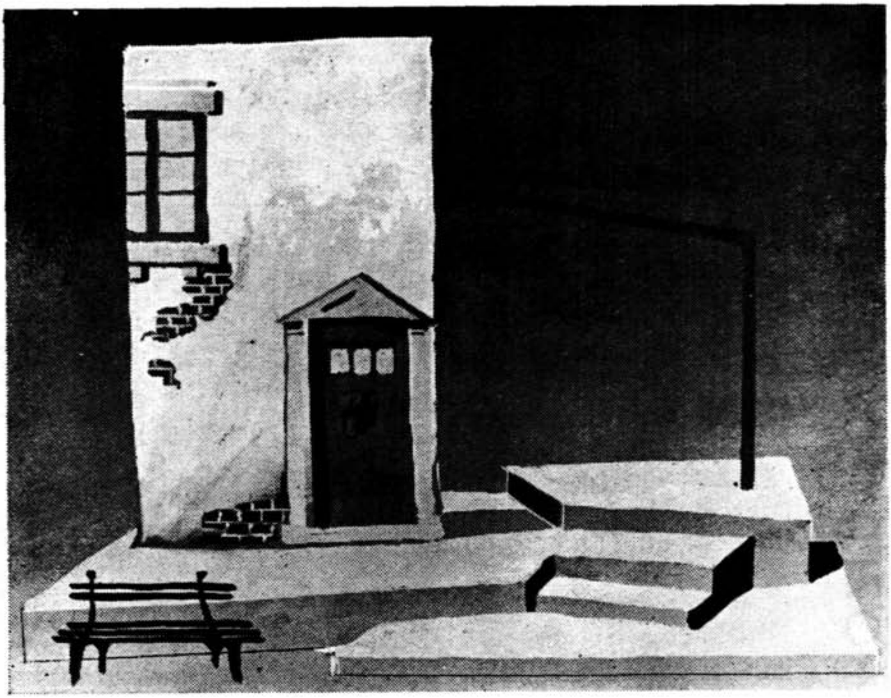

Sus : Schiţă de decor de Perahim pentru „Tînăra Gardă" —Teatrul Naţional din Craiova.

Jos : Schiţă de decor de Toni Gheorghiu pentru „Nemaipomenita pantofăreasă" — Teatrul de Stat din Bacău

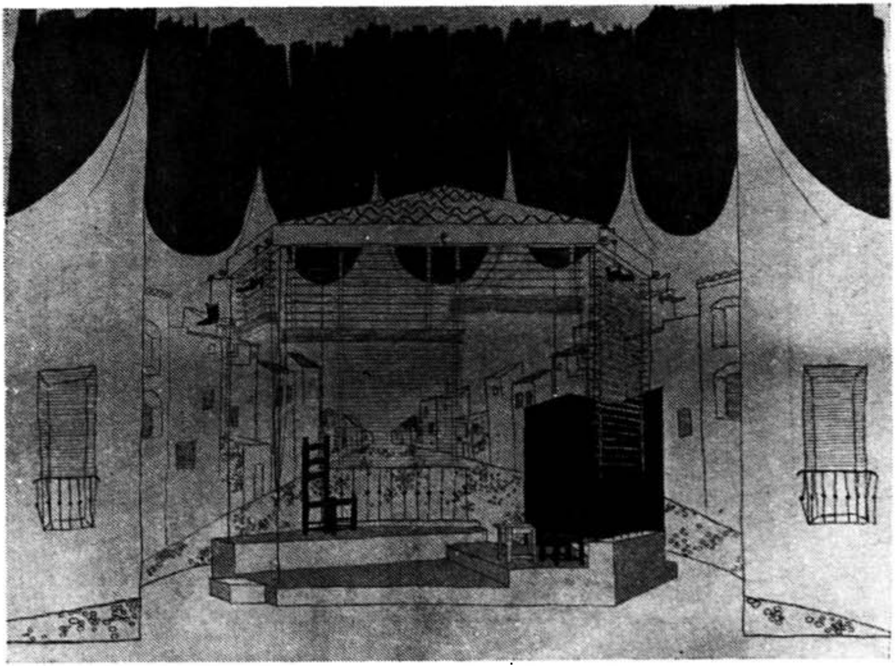

DIN EXPOZIȚIA DE SCENOGRAFIE

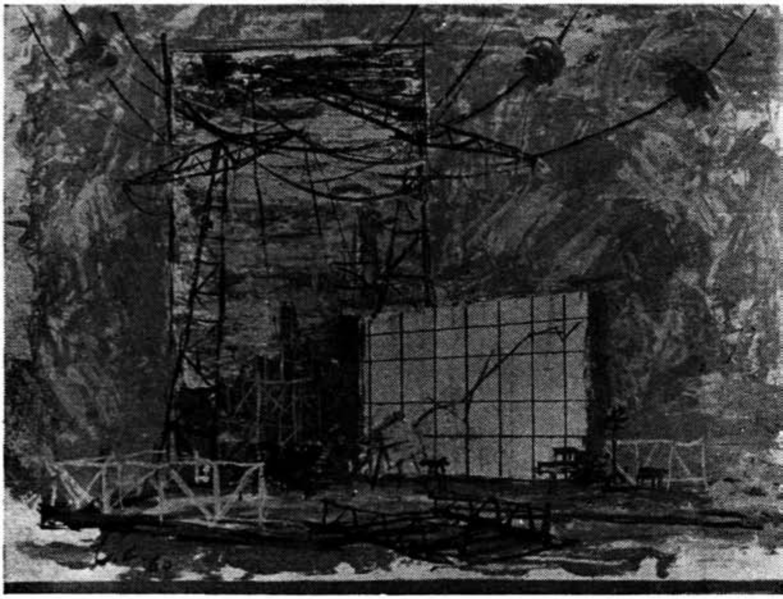

Schiță de decor de T. Th. Ciupe pentru „Secunda 58“ — Teatrul Național din Cluj

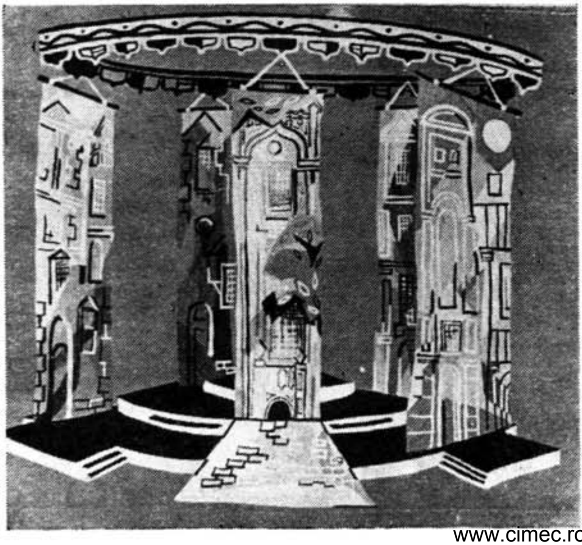

Schiță de decor de Mircea Marosin pentru „Cyrano de Bergerac“ — Teatrul de Stat din Oradea

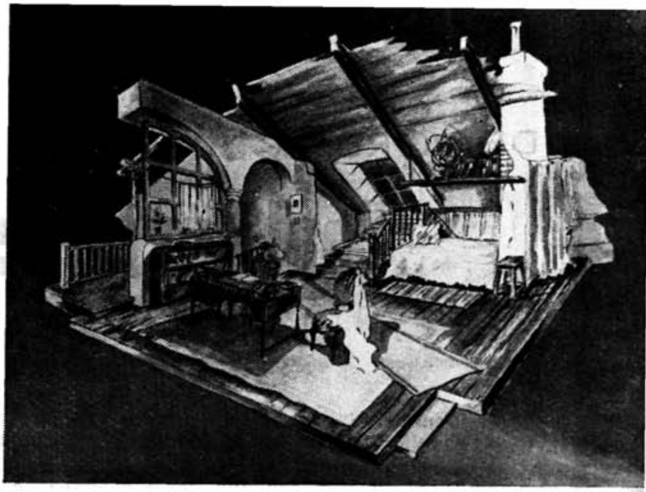

Schiță de decor de Șt. Norris pentru „Steaua fără nume" — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

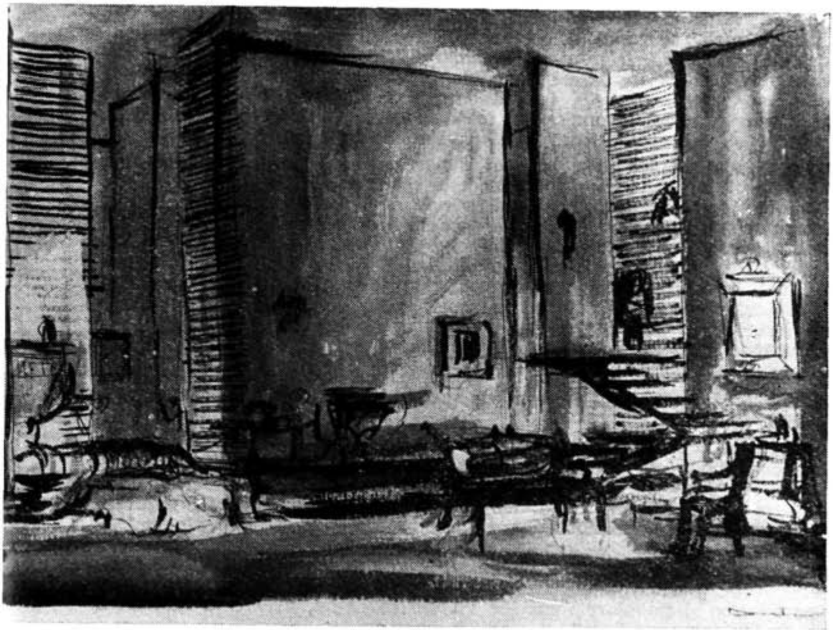

Schiță de decor de Paul Bortnovski pentru „Explozie întîrziată" — Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"

DE VORBĂ CU...

Paul Bortnovski despre

— Considerați că scenografia poate să aducă o contribuție la ridicarea continuă a calității spectacolului nostru contemporan ?

— Bineînțeles. Pătrunsă de frumusețea idealului pentru care militează, scenografia trebuie să-și înlănțuie toate experiențele sale artistice în vederea unui scop unic : realizarea unui spectacol de calitate, corespunzător marilor transformări revoluționare contemporane.

— Ați putea să ne concretizați funcția și perspectivele sale în spectacolul contemporan ?

— Scenografia trebuie privită în contextul problematicii și al tendințelor teatrului actual. Pe scenele noastre se dezbat azi, în fața unui public nou și în lumina unui înalt umanism, alături de teme clasice preluate, teme majore oglindind conținutul de viață al unei realități contemporane. Pentru găsirea expresiei corespunzătoare marii varietăți și profunzimii noului conținut de idei, teatrul zilelor noastre este în plină frămîntare creatoare. Tiparele mijloacelor de expresie moștenite din secolul trecut se dovedesc neîncăpătoare. Înlăturînd rutina și constrîngerile unor inerții formale, teatrul de azi promovează invenția artistică sub cele mai diverse forme, impunîndu-i însă condiția fundamentală : servirea conținutului operei și respectarea principiilor estetice de bază.

Azi, din imaginea scenică este alungat superfluul, este solicitat esențialul, conferindu-se conținutului de idei spațiul necesar pentru a putea fi valorificat. Această poziție înnoitoare a scenografiei corespunde evoluției sensibilității umane, însănătoșite după pervertirea sa de către academismul decadent și comercialismul semicult. Sensibilitatea contemporană nu se împacă cu spiritul stufos, forma de virtuozitate, amabilitatea sau dulcegăria. Ea cere sinceritate și concizium, diversitate în unitate, acceptă convenția, preferă schița plină de idei formei finite și seci. Scenograful de azi nu mai poate fi un simplu decorator sau ilustrator. Scrutînd în adîncime opera dramatică, el dispune de mijloace corespunzătoare pentru a determina, alături de dramaturg și de regizor, însăși construcția spectacolului.

— Mă întreb dacă spectacolul de azi nu mai reține nimic din vechile mijloace de expresie.

— Se înțelege că da, dar interpretează mijloacele de expresie moștenite, printr-o optică contemporană. Mai mult decît atît, apare caracteristică tendințelor teatrului de azi dorința de valorificare chiar a unor mijloace istorice uitate sau părăsite de teatrul secolului trecut. Obținem azi noi posibilități de expresie prin folosirea procedeelor commediei dell'arte, ale teatrului elisabetan, ale teatrului antic, ale teatrului japonez, ale operei chineze etc. Acest fenomen subliniază totodată orientarea teatrului contemporan către făurirea, în conținut și expresie artistică, a unei arte profund populare. Plastica spectacolului de azi integrează aceste mijloace istorice și populare formelor vii ale invenției, urmărind realizarea unei continue contemporaneități.

În aceste condiții noi, scenograful se bucură de o mare disponibilitate creatoare, disponibilitate ce o dedică servirii ideii. Imaginea scenică făurită de el capătă o diversitate nebănuită. Decorul tradițional, cu prezență fizică evidentă, ca și spațiul cvasinud al scenei pot fi în egală măsură animate de metafora, fie evidentă, fie în formele cele mai subtile ale ei, pot avea indicațiile cele mai

scenografia în spectacol

concrete ca sprijin pentru jocul spectacolului, sau pot avea numai încrustat traseul pe care vor circula ideile. Nu există formule care să limiteze imaginația creatoare. Există însă principii ce trebuie respectate, există o cauză care trebuie servită. Metoda realismului socialist, ce stă la baza întregii noastre activități, asigură condițiile înfloririi sale și constituie călăuza sigură care conduce, prin bogăția de idei și mijloace, la creații valoroase, la realizarea spectacolului într-adevăr contemporan.

Noul conținut al teatrului, generînd și noi mijloace de expresie, o nouă imagine scenică, este în contradicție însă cu arhitectura edificiului de teatru moștenit și el și conceput pentru o altă orînduire socială, ca și tiparele dramatice care nu mai corespund. Pentru afirmarea spiritului popular către care se orientează teatrul nostru, în făurirea universului de forme pe care îl cere noul conținut de idei, se caută o rezolvare arhitectonică nouă și adecvată. Fără a se nega virtuțile cutiei de iluzii a scenei *à l'italienne*, se constată azi că ea nu mai poate cuprinde singură un repertoriu de idei atît de complex, cu modalități plastice atît de variate, nu mai poate satisface singură luciditatea spectatorului contemporan. Ea așterne între spectator și actor o distanță, pe care teatrul de azi vrea s-o elimine, atît în formă cît și în conținut, problemele ce se dezbat pe scenă fiind azi mai mult ca oricînd înseși problemele oamenilor din sală.

— Preconizați o nouă formulă de sală ?

— Trebuie să precizez că nu o preconizez numai eu. Problema este dezbătută de Barkin, Meyerhold, Akimov, Ohlopkov, Gropius, Norman Bell, Geddes, Sonrel, Perret, Wright etc., pentru a nu cita decît cîteva din personalitățile care militează pentru noi formule de sală, care tind să realizeze spargerea cadrului „vitrinei de iluzii", permițînd actorului un contact cît mai strîns cu publicul. Problema este ridicată în nenumărate congrese ale oamenilor de teatru, există o întreagă literatură de specialitate care o dezbate, ea fiind subliniată cu gravitate și în concluziile arhitecților sovietici, de specialitate. Consider că este datoria noastră să adoptăm o atitudine în această dezbatere.

— E foarte interesant, dar noi trebuie să jucăm deocamdată pe scena de tip clasic. Ce e de făcut ?

— În primul rînd, este de militat ca scena clasică să nu rămînă singura formă de scenă practicată, creînd în acest scop un puternic curent de opinii. Cred că revista „Teatrul" poate contribui la aceasta deschizînd în paginile ei o dezbatere asupra edificiului teatral contemporan. Problema apare de mare actualitate, ținînd seama că, pe măsura extinderii rapide a mișcării teatrale, se fac numeroase investiții pentru construiri de săli de spectacole. Ar fi regretabil să se piardă acest excelent prilej pentru promovarea noului și în acest domeniu.

Și, fiind la acest capitol, doresc să argumentez în sprijinul unei idei de care mă simt foarte atras : înnoirea spiritului în care se construiesc căminele culturale. În toată țara se zidesc nenumărate așezăminte de această natură. Toate planurile lor tind să realizeze în mic imaginea unui „teatru adevărat", luîndu-se inerent ca model formula moștenită, în loc să se promoveze ideea unei scene variabile. În marea revoluție culturală pe care o trăim, căminele constituie primele trepte care conduc masele largi spre artă, familiarizîndu-le cu spectacolul și valorificîndu-le talentul. De ce să nu dăm prilejul ca în aceste locașuri să fie practicate mijloace de expresie cu adevărat populare și contemporane? Spectacolul popular poate lua formele cele mai diverse. Bogăția folclorului nostru, îndelungata tradiție orală a teatrului popular, formele atît de vii ale spectacolului de iarmaroc arată cît de firească ar fi promovarea unui teatru ieșit din tiparele așa-zise clasice. Pentru a ilustra ceea ce susțin, să ne imaginăm un spectacol însoțit de un comperaj viu, mustind de umor popular, și jucat chiar în mijlocul spectatorilor, țărani de pildă, dîndu-le impresia că se află la o șezătoare sătească. Se subînțelege ce comunicare directă, vie, creatoare se instaurează între spectatori și actori. Chiar și pentru literatura dramatică nouă, practicarea unor asemenea mijloace de expresie poate constitui un puternic stimulent.

În afară de aceasta, scena variabilă este adecvată și diversității destinațiilor unei săli de cămin cultural, în care se joacă și teatru de amatori sau profesionist în turnee, și se țin și ședințe sau mari festivități.

— Este interesantă concepția dumneavoastră asupra ridicării calității spectacolului contemporan printr-o nouă formulă de sală. Totuși, insist asupra întrebării mele, deoarece scenele pe care lucrăm în prezent sînt în marea lor majoritate clasice.

— În acest caz, cred că obligația întregului colectiv de creație a unui spectacol este să valorifice suflul noilor idei prin interpretarea contemporană a conținutului, prin mijloacele cele mai expresive pe care scena de azi le permite. Și în acest proces, un rol însemnat îi revine și scenografiei. Desfășurîndu-și activitatea în cadrul concepției regizorului — cu care trebuie să aibă o adevărată comuniune spirituală — scenograful trebuie să-și aducă contribuția printr-o adîncire a sensurilor piesei (și aici mă alătur întru totul opiniei regizorului V. Moisescu, nu de mult expusă în „Contemporanul"), printr-o expresivă transfigurare plastică a acestor sensuri.

— Ați dori să ne vorbiți despre modalitatea de cristalizare, de conturare plastică a suflului contemporan într-o tematică, să zicem clasică... Cel mai concludent exemplu ar fi, după mine, recentul spectacol la care ați semnat scenografia, Copiii soarelui.

— Spectacolul *Copiii soarelui* cerea un decor realist, dacă nu chiar naturalist, date fiind atmosfera și construcția piesei.

Intenția noastră a creatorilor spectacolului a fost de a depăși indicațiile imediate ale textului dramatic, folosind mijloace de expresie mai lapidare. Preocuparea esențială s-a îndreptat spre valorificarea sensurilor largi și totodată spre caracterizarea cît mai precisă a mediului, respectînd și localizarea impusă de text.

Atmosfera rusească de sfîrșit de secol este servită printr-o serie de detalii organizate de prezența permanentă a unui element de arhitectură rusească. În tabloul 2 un factor plastic determinant l-a constituit draperia-fundal care a oferit posibilitatea creării unui amplu potențial poetic.

— Într-adevăr, simbolul mi se pare foarte reușit, mai ales că ați proiectat pe acest fundal luminos o rețea de ramuri dezgolite, negre, ce împiedică parcă ascensiunea personajelor spre lumină, spre soare...

— Remarc și la dumneavoastră această tendință a criticilor de a concretiza imediat simbolul, de a-l explicita. Noi, scenografii, ne rezumăm la impresii mai generale. Ceea ce am urmărit în tabloul 2 a fost crearea unei atmosfere de luminozitate, copleșită de o notă de dezolare, pe care trebuie să ți-o transmită lipsa de forță a acestor intelectuali valoroși, incapabili de a acționa.

— Dacă stau să mă gîndesc la spectacolele în care ați semnat scenografia, sînt ușor dezorientată, deoarece n-aș putea preciza pentru ce formulă scenografică optați. În Omul care aduce ploaia *și în* Moartea unui comis-voiajor *sau în* Explozie întîrziată, *ați conceput un decor, să zicem aproape construit. În* Marele fluviu *sau în* Al patrulea, *unul extrem de aerat. Iar în spectacole atît de diferite ca* Profesiunea doamnei Warren *și* Omul cu arma, *ați folosit o ilustrare grafică.*

— Personal, nu cred că se poate restrînge inventivitatea izvorîtă din text în formule rigide, tematica imprimînd ea însăși genul prezentării. Decorul la

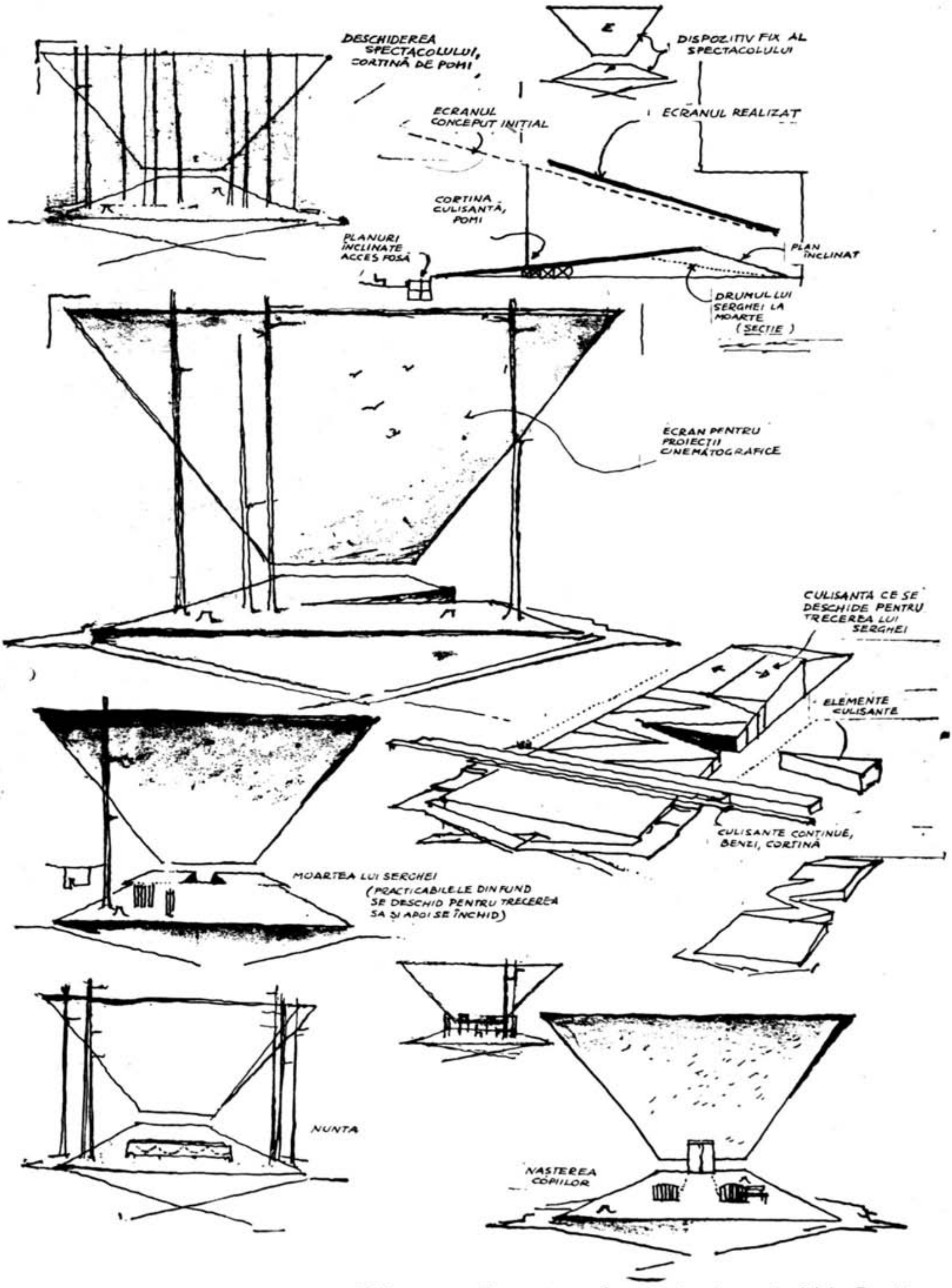
DESCHIDEREA SPECTACOLULUI, CORTINĂ DE POMI
E
P
DISPOZITIV FIX AL SPECTACOLULUI
ECRANUL CONCEPUT INITIAL
ECRANUL REALIZAT
CORTINA CULISANTĂ, POMI
PLANURI ÎNCLINATE ACCES FOSĂ
PLAN ÎNCLINAT
DRUMUL LUI SERGHEI LA MOARTE (SECȚIE)
ECRAN PENTRU PROIECTII CINEMATOGRAFICE
CULISANTĂ CE SE DESCHIDE PENTRU TRECEREA LUI SERGHEI
ELEMENTE CULISANTE
CULISANTE CONTINUE, BENZI, CORTINĂ
MOARTEA LUI SERGHEI
(PRACTICABILELE DIN FUND SE DESCHID PENTRU TRECEREA SA ȘI APOI SE ÎNCHID)
NUNTA
NASTEREA COPIILOR

Schițe scenografice pentru unele momente ale spectacolului „Poveste din Irkutsk", la Teatrul de Stat din Oradea (stagiunea 1961)

spectacolul *Omul care aduce ploaia* și la *Moartea unui comis-voiajor*, de care ați amintit, reprezenta o construcție scenică consistentă, cu detalii realiste, dar determinate de însăși structura pieselor; i-am imprimat un caracter sintetic, de simultaneitate.

În *Explozie întîrziată*, montată tot la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", am folosit de asemenea un decor integral construit, dar realizat printr-o geometrie lapidară, aceea a unor suprafețe verticale, conturînd un spațiu fizic expresiv, cu aluzii la un spațiu real, determinat strict de necesitățile dramei. N-am ținut ca decorul să fie localizat numai prin cîteva elemente precise, ce materializau caracterizarea contextului social al piesei. Socot că această expresie plastică arată o poziție contemporană de interpretare a decorului construit și închis compozițional.

În sfîrșit, dezbaterea de idei din *Al patrulea*, și mai ales construcția însăși a textului dramatic, impunea o discreție absolută a scenografiei, aproape un spațiu nud. Dar eficacitatea acoperirii de către actor a acestui gol scenic era foarte problematică. Trebuiau deci create cîteva puncte de sprijin pentru joc, ilustrate doar printr-o serie de elemente de mobilier, ce trebuiau însă să aibă o neutralitate suficientă pentru a oferi posibilitate spectatorului să brodeze cu imaginația diferitele ambianțe în care se petrecea acțiunea.

Sînt convins că fără acest laconism scenografic ar fi fost imposibilă fluiditatea nenumăratelor introspecții. Țin de asemenea să subliniez că laconismul scenografic nu înseamnă o lipsă de meșteșug artistic, cum înclină să creadă unii critici.

— Se înțelege... Bogăția de detaliu nu e neapărat dovada plenitudinii de sensuri... Revine deseori în spectacolele dumneavoastră procedeul dispozitivului scenic unic. Este o preferință, sau e dictat tot de necesitate ?

– Recunosc că sînt partizanul declarat al acestui gen de decor, dar îl folosesc numai cînd consider că este neapărat nevoie. Spectacolele implicînd un număr mare de tablouri — și sînt nenumărate exemple în dramaturgia clasică, cu atît mai mult în cea contemporană și militantă — solicită în special acest dispozitiv unic pentru întreg spectacolul. În acest fel, se poate asigura cel mai eficace, transmiterea conținutului de idei, prin eliminarea complicațiilor tehnice, prin asigurarea continuității și fluidității acțiunii, prin crearea unei varietăți mari de locuri de joc, prin asigurarea unității spectacolului. Dispozitivul în sine poate avea o valoare metaforică fixă pentru întreg spectacolul și poate căpăta și metafore adiacente. Pe acest procedeu s-au bazat, de exemplu, spectacolele cu *Poveste din Irkutsk*, realizate de către Teatrul „Vahtangov" și de Teatrul Național „I. L. Caragiale" (Perahim). În genere, adoptarea dispozitivului scenic unic aduce servicii, prin economia de mijloace, atît laturii artistice, cît și celei financiare a spectacolului.

— Este certă preocuparea dumneavoastră de a servi întotdeauna necesitățile fiecărei piese căreia îi creați scenografia. Totuși, e imposibil să nu aveți diferite înclinații pentru un anume gen de spectacol.

— Cred că nu există creatori fără afinități sau preferințe. Socot că reușitele mele în teatrul agitatoric se datoresc tocmai afinității cu aceste teme și cu însăși spațialitatea plastică pe care ele o implică. Cele mai realizate, după mine, ar fi *Marele fluviu*, la București, *Aristocrații*, la Iași, și *Poveste din Irkutsk*, la Oradea. În toate, am căutat să servesc, printr-o scenografie de viziune cît mai largă, marele lor conținut de idei.

— Scenografia la Poveste din Irkutsk, *de la Oradea, era axată tot pe un dispozitiv unic ?*

— Bineînțeles, din cauza spațiului restrîns al scenei, am căutat să folosesc la maximum orice posibilitate de a-l amplifica. Am plasat astfel din arierscenă pînă în avanscenă, depășind chiar și fosa de orchestră, un plan înclinat, dublat de un ecran tot înclinat, ce înaintează spre sală. Urmăream să creez senzația unui spațiu amplu, oferind în același timp posibilități unor incursiuni în profunzime, ale mizanscenei, cu sensuri metaforice ca și drumul din montarea Teatrului „Vahtangov". Senzația de adîncime era amplificată de ecranul înclinat, pe care intenționam să proiectez imagini cinematografice din natură (frunze luate de vînt, ploaie ce se prelinge pe un geam, nori care trecînd... parcă peste capetele spectatorilor, subliniau sensurile diferitelor momente).

Continuitatea acțiunii o asiguram printr-un dispozitiv elementar de simplu: din planul înclinat se desprindeau mici culisante ce aduceau elemente de localizare, generînd o variație mare de suprafețe de joc și de sensuri (de exemplu, un drum sinuos). Elementele culisante descompuneau planul înclinat sau îl recompuneau, după necesități. Zona fixă menținea actorul permanent în scenă, neafectînd continuitatea acțiunii prin întreruperi sau pauze de întuneric inutile. Tot pe acest practicabil fix, corul rămînea răspîndit în profunzime, fără să mai fie obligat să plece și să revină pe proscenium pentru a-și susține comentariul.

Spectacolul nu avea cortină. În fața spectatorilor înaintau două rînduri de copaci de taiga, ce localizau poetic acțiunea. În sfîrșit, deși am beneficiat de spațiul integral al scenei și l-am amplificat, eu cred că am reușit totuși să mă mențin în limitele unei perfecte unități plastice.

— *Tot în slujba acestei unități plastice ați folosit simetria compozițională în scenografia* Marelui fluviu?

— Alegînd simetria și concentrînd în centru platoul de joc, elementele de decor, am ținut mai cu seamă să exprim caracterul monumental și festiv al spectacolului, am căutat să ajut la sublinierea gravității sensurilor, să contribui la valoarea emotivă a spectacolului și să ofer posibilitate unor sensuri metaforice, uneori prin simpla staționare sau mișcare a interpretului (un exemplu elocvent, momentul cînd Caterina se desparte de copilărie).

— *Într-un număr precedent al revistei s-au expus opinii în legătură cu o problemă foarte interesantă, după mine, și anume, a frumosului în decor. Care e părerea dv.?*

— Consider util a sublinia aspectul educativ al problemei, dat fiind că acest lucru nu s-a făcut. Marea circulație a imaginii scenografice, care se apropie ca întindere de cea a graficii tipărite, dat fiind caracterul solemn — spectacolul — în care această imagine este oferită publicului, face ca să aibă o mare valoare educativă pentru masele de spectatori. Atît inesteticul, prostul gust, cît și facilitatea, virtuozitatea gratuită pot constitui un pericol și sînt de condamnat. Atunci cînd imaginea scenică trebuie să reprezinte ambianța, este necesar să apară în acest caracter în mod evident, poziția lucidă și critică a scenografului. Dacă această evidență nu există, spectacolul însuși păgubește, defectele care trebuiau criticate îi sînt atribuite scenografului, iar spectatorului neinițiat i se face un mare deserviciu.

— *Ce propuneți în legătură cu perspectivele dezvoltării artei scenografice la noi?*

— Experiențele înaintate ale scenografiei, așa cum se recunoaște adesea, au adus în acești ani o contribuție însemnată la progresul mișcării noastre teatrale. Dacă am întreprinde o analiză cuprinzătoare a acestor realizări valoroase, și numai din ultimele stagiuni, am putea vedea cît de numeroase și diverse sînt: *Tragedia optimistă* și *Poveste din Irkutsk*, la Teatrul Național „I. L. Caragiale", *Celebrul 702* la Teatrul de Comedie, *Azilul de noapte* la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", *Despot Vodă* la Teatrul Național din Iași, *Domnișoara Nastasia* și *Baia* la Teatrul Muncitoresc C.F.R., *A treia, patetica* la Teatrul Național „I. L. Caragiale", *Prima întîlnire* la Teatrul Tineretului, *Cum vă place* la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", etc. Am putea vedea astfel care sînt virtuțile ce au făcut din ele creații atît de valoroase, asigurîndu-le calitatea și contemporaneitatea, și care este orientarea lor.

Apreciez că ridicarea substanțială a calității muncii noastre artistice, ridicarea calității produsului scenografic, și deci a spectacolului, la a cărui făurire contribuim, se poate face nu atît printr-un tratament terapeutic bazat pe sfaturi practice, cît mai ales, prin orientarea noastră principală către o atitudine activă, creatoare, prin înțelegerea esenței termenilor de „calitate" și „contemporaneitate".

Angela Ioan

Marea forță scenică a pamfletului brechtian

„ŞVEJK ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL" DE BERTOLT BRECHT, PE SCENA TEATRULUI DE COMEDIE*

Scenă din spectacol

---

* Data premierei : 19 ianuarie 1962. Regia : Lucian Giurchescu. Decoruri şi costume : Dan Nemţeanu. Muzica : Hans Eisler. Distribuţia : Florin Scărlătescu (Şvejk) ; Mircea Şeptilici (Hitler) ; Dem. Savu (Baloun) ; Tamara Buciuceanu-Botez şi Liliana Ţicău (Anna Kopecka) ; Ion Lucian (Scharführerul Bullinger şi Preotul Bullinger) ; Gh. Crişmaru (Prohaska) ; Amza Pellea (Brettschneider) ; D. Rucăreanu (Müller II) ; Mircea Constantinescu (Primul client) ; N. Mazilu (Al doilea client) ; Vasilica Tastaman (Anna) ; Iarina Demian

Şvejk în al doilea război mondial de Bertolt Brecht este, în primul rînd, o piesă de agitaţie, o piesă al cărei obiectiv este să demaşte tirania unei cu mult mai odioase orînduiri decît aceea pe care eroul ei o cunoscuse în primul război mondial : cea fascistă. Este o piesă ce izbuteşte să afirme o puternică umanitate, smulgînd masca inumanului, ajuns să devină un principiu de organizare a lumii. Este o piesă demascatoare a războiului agresiv, nu numai în consecinţele lui pustiitoare, dar şi în substraturile lui ; ea explică şi reversul : pentru cine este pustiitor şi pentru cine folositor. În sfîrşit, este o piesă care afirmă sau, mai precis, reafirmă — pentru a cîta oară în lunga istorie a omenirii ? — bunul-simţ şi înţelepciunea populară care ştie că : „Pietrişul Moldava şi-l duce, nu-l ţine / În Praga zac trei împăraţi, azi mumii, / Ce-i mare ori mic, mare ori mic nu rămîne / Şi noaptea are un ceas : cînd se crapă de zi".

Cînd o citeşti sau cînd o vezi în spectacol (deloc întîmplător, ea cunoaşte astăzi în Europa, un răsunător succes, nu pentru că ar fi o bună comedie menită să desfete, ci pentru că pune pe gînduri tocmai prin gravitatea conţinutului ei, prin acel memento cu ajutorul căruia eşti invitat la luciditate, la meditaţie, în sfîrşit, la a identifica în prezent ceea ce identifica şi Şvejk al lui Brecht în trecutul nu prea îndepărtat), simţi nevoia să te gîndeşti totodată la atîţia mari predecesori ai eroului nostru (cunoscut astăzi sub o dublă paternitate — Hašek şi Brecht), simţi nevoia să invoci, chiar dacă pe trepte diferite, pe însuşi Don Quichote, pe Till Ulenspiegel, pe Nastratin sau Păcală, pe Mateiaş Gîscarul, pe atîţia şi atîţia eroi populari, ce au reacţionat împotriva asupririi şi stupidităţii vremii lor, împotriva tuturor formelor de prostie, aroganţă şi nedreptate, invocate ca obligatorii pentru ei, consideraţi „supuşi".

Alături de aceşti mari predecesori, şi Şvejk a intrat în legendă prin imensul bun-simţ ce-l personifică, prin isteţimea cu care, de sub masca sa de „idiot oficial", el îi batjocoreşte pe călăi, prin năzuinţa spre libertate a omului, pe care o exprimă. Şi, în această ipostază, arma lui nu e mai prejos decît puşca soldatului, iar glonţul lui are efect pulverizator : el nimiceşte falsele mituri, în numele adevărului şi dreptăţii, în numele eliberării de oprimare, mizerie şi jaf.

Succesul spectacolului *Şvejk în al doilea război mondial,* pe atîtea scene europene, şi în primul rînd succesul spectacolului venit pentru un scurt termen la Paris, dintr-un oraşel al Franţei, se explică prin simpatia pe care o iscă în public eroul lui Brecht, prin cutezanţa acţiunilor şi vorbei lui, prin satira acidă nu numai la adresa agresorului nazist de ieri, dar şi la adresa urmaşilor săi de azi. Această adeziune a publicului este o adeziune la adevărurile ce capătă glas pe scenă şi care cheamă la veghe, la lupta pentru împiedicarea reînvierii samavolniciei agresoare.

Succesul şi popularitatea spectacolului brechtian pe scenele apusului au stîrnit la început nedumerire, apoi chiar teamă, de vreme ce, „anumite" relatări de presă, cînd nu au fost convenţionale, au încercat să aducă explicaţii menite să denatureze adevăratele cauze ale acestei strălucite pledoarii în favoarea lucidităţii, a veghei neobosite ca întunericul cotropirii să nu se aştearnă iarăşi. Mă întreb ce ar fi spus Hašek despre bravul lui soldat, sau Brecht despre nu mai puţin bravul lui negustoraş de cîini, dacă ar fi putut să citească, de pildă, relatarea unui cronicar parizian, Pierre Marcabru, pe marginea piesei şi spectacolului realizat de Planchon, în teatrul de la Cité de la Villeurbanne, spectacol pomenit mai sus, ce se joacă cu imens succes şi cu o participare neaşteptată a publicului, care intonează odată cu interpreţii „Cîntecul Moldavei". Că mai sus amintitul cronicar încearcă să-l împingă pe Brecht spre anarhism, recunoscîndu-i în acelaşi timp, cu „multă generozitate", „caracterul neaşteptat" al acestei opere; că îl face apologet al existenţialismului şi al oportunismului mic-burghez, care foloseşte întotdeauna colţurile cele mai adăpostite, drumul lin, la voia întîmplării, nu este încă prea mult. Acolo unde invenţia sa critică atinge ineditul este unde pretinde a-i fi aflat lui Brecht „familia spirituală"; care explică sursele de inspiraţie, filozofia în numele căreia a dat viaţă unei opere literare şi

---

(Katti) ; Val. Plătăreanu (Un locotenent german) ; D. Chesa (Sentinela de la gară) ; Puica Stănescu (Clienta) ; Mircea E. Balaban (Consilierul Vojta) ; Al. Lungu (Un bărbat în cîrje) ; N. Turcu (Un miop) ; Aurel Cioranu (Un bărbat încovoiat) ; Eugen Cassian (Un simulant) ; Mircea Muşatescu (Medicul militar) ; Costel Constantinescu şi Ştefan Radov (Primul soldat de pe front) ; Marius Rolea (Al doilea soldat de pe front) ; Tilda Radovici (Ţăranca) ; Zizi Petrescu (Fiica ei).

unui teatru atît de dinamic cum este teatrul epic: taoismul. Pentru a ajunge apoi la concluzia, cu adresă la piesă, că, de fapt, toată arta în viață e să nu faci nimic, ci să te lași cît mai bine dus de curent.

Așa să fie oare? Cînd spectatorul francez care are astăzi, după atît de puțini ani, prilejul să revadă cizma fascistă, cînd acest spectator, deci, aplaudă răsunătorul spectacol al lui Planchon și intonează „Cîntecul Moldavei", o face oare dintr-o maladivă invocare a pasivității și dintr-o instinctivă ori rațională nevoie de a se plia în fața curentului? Și este într-adevăr Șvejk, așa cum spune despre el criticul cu pricina, un pasiv, „de o pasivitate cuceritoare"? Poate că n-ar fi rău de amintit cît de cuceritoare a fost, nu pasivitatea, ci tocmai activitatea poporului, acel dinamism și dăruire în numele cărora mulți de alde Șvejk francezi au biciuit la rîndu-le pe cotropitor, au luptat împotriva lui, sacrificîndu-se pentru a scoate omenirea de sub călcîiul nazismului. Dinamism care, azi, îi determină, spre pildă, să manifesteze zi de zi împotriva acțiunilor teroriste ale fasciștilor din Franța.

La Paris, la Cité de la Villeurbanne, la Milano, la Erfurt, Varșovia etc., și acum la București, *Șvejk în al doilea război mondial* are sensul unei imperioase invitații la luciditate, la vigilență, pentru ca aventurile înfățișate comic, dar atît de tragice în fondul lor, ale lui Șvejk să nu se mai repete. Din acest punct de vedere — singurul de altfel pentru care Brecht însuși și-a conceput piesa, continuînd o misiune preluată de la Hašek — *Șvejk în al doilea război mondial* este o lucrare militantă, activ militantă: ea arată de unde vine primejdia și, în același timp, îți dă sentimentul reconfortant că rezistența populară și veghea neobosită o pot împiedica.

Brecht l-a preluat pe Șvejk tocmai pentru capacitatea lui de a simboliza spiritul și bunul-simț al omului de rînd, năzuind mereu spre mai bine, și de a lupta cum se pricepe, chiar dacă uneori cu imperfecțiuni. Cel de-al doilea război mondial a găsit întregi categorii sociale nepregătite pentru o luptă organizată, pe undeva chiar destul de neatente la insinuarea uzurpatorilor libertății umane către pîrghiile vitale ale societății. Războiul însă i-a trezit pe oameni și, plătind

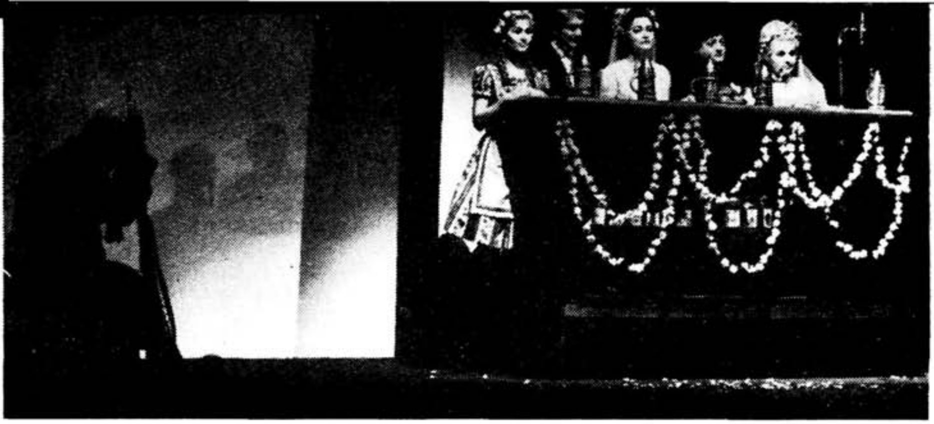

Stînga : **Ion Lucian** (Bullinger) și **Florin Scărlătescu** (**Șvejk**)

Mijloc : **Amza Pellea** (Brettschneider), **Tamara Buciuceanu** (**Kopecka**), **Ion Lucian** (**Bullinger**), **Florin Scărlătescu** (**Șvejk**)

Dreapta : **D. Chesa** (Sentinela de la gară) și **Florin Scărlătescu** (Șvejk)

Sus : **Iarina Demian** (Katti), **Gh. Crîșmaru** (Prohaska), **Liliana Țicău** (Kopecka), **Dem Savu** (Baloun), **Vasilica Tastaman** (Anna)

Jos (de la stînga la dreapta) : **Dem. Savu** (**Baloun**), **D. Rucăreanu** (**Muller II**), **Florin Scărlătescu** (**Șvejk**), **Mircea Constantinescu** (**Primul client**), **N. Mazilu** (**Al doilea client**)

un preț prin uriașele lor sacrificii în fața cotropirii, au început să-și capete conștiința. Julius Fucik scria chiar: „Șvejk este tipul praghezului fără o mare experiență politică, care n-a fost ca alții la școala luptei din uzine, dar avînd conștiința că ceva e putred în Danemarca și că așa lucrurile nu mai pot merge".

De-a lungul piesei sale, pe care n-a avut timpul s-o finiseze și nici s-o vadă într-o transpunere scenică, Brecht de la acest punct pornește, căutînd să demonstreze treptat, episod după episod, cum — în fața condițiilor noi și reacționînd la ele — Șvejk cîștigă o conștiință ce îi flanchează istețimea, hazul, umorul acid, își cîștigă o conștiință ce dă și o anume finalitate poziției sale. El devine un rezistent prin spiritul de nesupunere, îl împiedică pe Baloun de la fapte necugetate frizînd pierderea conștiinței cetățenești, atunci cînd se lasă ispitit de aburii amăgitori ai cazanului cu mîncare, nemțesc. De altfel, căutînd să-l salveze pe Baloun, Șvejk plătește împreună cu acesta tributul muncii obligatorii, și apoi — singur — trimiterea disciplinară pe front. La munca obligatorie, ca și pe front, se arată activ împotriva mașinii de război naziste: sabotează transporturile spre front; își declară admirația pentru greva muncitorilor feroviari din Austria; stimulează în soldații germani, aflați pe front, hotărîrea de a dezerta (dar nu oricum, cu mîna goală, ci să ia cu ei, nu orice, ci de la mitraliere în sus); dă o mînă de ajutor celor două femei ruse în satul unde ajunge lîngă linia frontului; dă, în vorbe și în fapte (violente chiar), replici usturătoare lui Bullinger, reprezentantului travestit în haine duhovnicești al ideologiei antiumane naziste.

In opera lui Brecht, Șvejk își cîștigă o dimensiune în plus față de Hašek, dimensiune reclamată de însăși apariția lui în condițiile celui de-al doilea război mondial, cu experiența dobîndită în primul, completată apoi de tragica experiență müncheneză. El își exercită necruțător arma umorului, dar paralel, la umbra pozei de „idiot", își dovedește conștiința sa civică, asociind vorbei, fapta. Pentru ca apoi, către finalul piesei, scena de un grotesc cutremurător a întîlnirii cu Hitler să confirme previziunea lui Șvejk! Este vorba de tabloul reprezentînd pe soldații degerați și dezorientați, victime sigure ale unei aventuri în care s-au lăsat tîrîți orbește, la voia întîmplării.

După aceea, finalul piesei nu putea fi decît o apoteoză a omului de rînd, care o prevestise; el este concluzia nimicitoare cu care se încheie lecția pe care istoria și viața i-au dat-o lui Hitler. Tabloul ultim îți dă un sentiment de reconfortare și încredere. Întîlnirea dintre Șvejk, omul de rînd, și călău este, în fond, marea prăpastie ce desparte pe unul de celălalt; ea ne lasă stăruitor în minte sentimentul triumfului superiorității umane, dar și pe acela de a o apăra.

Regizorul Lucian Giurchescu are, în primul rînd, meritul de a fi gîndit piesa în toată adîncimea ei și de a fi aflat mijloacele de transpunere potrivite. El îl pregătește pe spectator pentru declanșarea acțiunii și pentru acomodarea lui la climatul de un comic ce solicită însă și un sentiment de groază, de oroare față de ce va avea de urmărit. Se folosește în acest scop un scurt interludiu — paza făcută de soldații SS „sferelor înalte". O mască sumară le desfigurează chipul (pe cel convențional), descoperindu-le însă pe cel adevărat, hidos, înspăimîntător. Folosirea măștilor devine de asemenea modalitatea de caracterizare a „sferelor înalte", dar aci masca capătă expresia megalomaniei lor: gigantică și goală. Din țeasta hipertrofiată a lui Hitler ies sunete de tidvă găunoasă, atunci cînd, plin de importanță, își mărturisește „nobila" preocupare pentru soarta omului de rînd. În contrast izbitor cu aceste apariții grotești, omul de rînd din piesă apare autentic, optimist, viguros.

Întregul spectacol urmărește contrapunctic materializarea, în expresie artistică, a înfruntării acestor două planuri: linia coborîtoare a „sferelor înalte" și linia ascendentă a omului de rînd. Acestea sînt, pe larg, coordonatele realizării lui Giurchescu. El a trasat actorilor direcțiile spectacolului, cerîndu-le să fie mereu preocupați să dea spectatorului ceea ce eroii vor ascunde pe scenă, față de naziști. Jocul cu sala și în scenă, cerut de text și de acest fel de teatru, a fost practicat cu o adevărată virtuozitate de-a lungul întregului spectacol. Regizorul și scenograful au gîndit cu răspundere egală, aș spune: cu o întrepătrundere a sarcinilor lor, transpunerea scenică a piesei lui Brecht. Lucru cerut, de altfel, de lucrare, căci piesa este — într-o oarecare măsură — inegală ca intensitate, ba chiar variată ca structură și modalitate de tratare dramatică a materialului observat. Solicită șarja, ca și sentimentul pur, liric, pentru ca — subit — să te transfere într-o demonstrație rece, lucidă, cerebrală, în climatul căreia trage parcă concluzia unei expuneri teoretice ce fusese făcută pînă atunci.

De asemenea, o sarcină complexă a avut-o scenograful, alături de regizor, în caracterizarea reprezentanților „sferelor înalte": Hitler, Goering, Goebbels, Himmler și ceilalți de același aluat. Sînt personaje ce stîrnesc oroarea într-o manieră caricaturală, exprimată cu atîta strălucire de celebrii Kukrîniksi. Megalomania acestei lumi și-a găsit o strălucită concretizare în acele uriașe capete, atît de sugestiv caricaturizate cîndva de artiștii sovietici mai sus pomeniți. În spectacolul Teatrului de Comedie, ele au jucat un rol de prima mînă în redarea acelor sfere cărora le plăcea să se considere „înalte".

Gîndirea complexă a textului a antrenat — și aceasta este un alt mare merit al regiei — întregul colectiv într-o participare creatoare, intelectuală, la pregătirea spectacolului, o participare deloc meșteșugărească. Ceea ce a prilejuit depășirea de sine a tuturor interpreților, descoperirea de către ei înșiși nu numai de posibilități proprii de interpretare, dar și de laturi mai ascunse ale personalității lor artistice, o gîndire activă a actorului în spectacol, o responsabilitate sporită pentru mesajul pe care lucrarea aflată în pregătire îl avea de transmis. Giurchescu a dovedit aci o rară calitate, de animator, de promotor însuflețit al unui teatru greu, complex, dar atît de necesar și de iubit: *teatrul de idei*. El nu s-a lăsat handicapat de prejudecăți, ci a dovedit dimpotrivă, tocmai depășindu-le, o adîncă cunoaștere a lui Brecht, înțelegînd că teatrul lui nu este nici modă, nici teribilism, ci de fapt *un teatru popular*, în cea mai bună și cinstită înțelegere a noțiunii, un teatru cu idei limpezi, emoționant și de bun gust, chiar dacă se spun cuvinte mai tari (climatul spectacolului popular asigură unor expresii mai directe, o destinație strict legată de context și de situație, o funcționalitate care le evită o interpretare vulgară).

Progresul realizat de Teatrul de Comedie, ca artă și ca înțelegere a artei — cu *Švejk în al doilea război mondial*, ne-ar da poate dreptul să exprimăm o recunoștință globală realizatorilor lui. Caracterul său destul de neobișnuit ne obligă însă să ne oprim asupra cîtorva creații memorabile. În primul rînd, la aceea a lui Florin Scărlătescu, autenticul și devotatul interpret al lui Švejk, care a înțeles că numai hazul, nedublat de reliefarea conștiinței combatante de care pomeneam mai sus, nu-l va ajuta în întruchiparea eroului nostru. Cu o artă și discreție emoționante, dar și cu o răspundere de actor într-un teatru militant, interpretul a căutat și a găsit posibilități — diverse și sigure, convingătoare, de a ilustra atît de bogata biografie a acestui personaj care nu oferă totuși și o psihologie la fel de bogată, pe care să grefezi construirea lui. Florin Scărlătescu a înțeles că trebuie să-l transpună, să-l treacă prin împrejurări diferite, contrastante chiar, dar în care el trebuie să domine prin aceea că este un *puternic caracter dramatic*. Și înțelegînd acest dat, interpretul a făcut demonstrația propriei sale măiestrii artistice, a bogăției de nuanțe și argumente artistice de care dispune. Scărlătescu izbutește ca Švejk să poarte sala cu sine și face acest lucru cu mînă sigură, ducînd-o spre țel. El te conduce spre rîs prin glumă, spre sarcasm, și apoi te oprește să mai rîzi, ca să-ți amintească că ceva grav trebuie să fie reținut; după aceea, îți dăruiește aripi spre năzuința ca lumea să fie liberă și să trăiască în pace. Stăpîn pe rol, el este de-acum înainte și o victimă a lui: Švejk îl obligă să se păstreze la acest nivel.

Dem. Savu a opus lui Švejk un personaj în care este vie căutarea adevărului; dar Baloun (acesta este personajul) nu este înzestrat cu atît de multe mijloace de cunoaștere încît să se și orienteze judicios. El este oricînd pe punctul de a cădea victimă curentului. Dacă n-ar fi Švejk și doamna Kopecka — o altă figură de prim ordin din galeria eroilor populari ai acestei piese —, curentul l-ar fi luat. Stăpîna cîrciumii „La păhăruț" nu este propriu-zis o oarecare patroană, ci o bună cetățeană, o patriotă. Dificultatea rolului stă tocmai în înțelegerea funcției lui în piesă, care se apropie de aceea a unui raisonneur ce rostește o seamă de adevăruri grave, alături de cele spuse pe un ton hazliu (dar nu lipsite de gravitate) ale lui Švejk.

Cele două interprete ce slujesc cu rîndul personajul pe scena Teatrului de Comedie au evoluat fiecare pe linia personalității lor artistice. Tamara Buciuceanu-Botez, cu multă pondere, parcă pregătind cuvintele ce nu trebuie să fie uitate de către spectator. Prin interpretarea pe care a dat-o songurilor lui Eisler, ea le-a apropiat mai mult de cîntecul cult.

După realizarea din *Mi se pare romantic*, Liliana Țicău ne-a surprins cu o modalitate de joc cu totul nouă în doamna Kopecka. Ea a conferit crîșmăriței un caracter activ, agitat (uneori prea agitat), făcîndu-ne să vedem în ea o viitoare eroină care nu și-ar precupeți viața. În interpretarea Lilianei Țicău, songurile au căpătat expresia unor adevărate chemări.

Ion Lucian, după un răstimp — ne îngăduim să i-o mărturisim — prea lung pentru un actor de talia lui, ne-a oferit o probă de virtuozitate în întruchiparea Scharführerului SS Bullinger, în care poza de rafinat este mereu asociată de Brecht cu preocuparea de a-i demasca fondul real: o bestie venală, cu suflet de hingher, căruia îi sînt familiare toate mijloacele arsenalului de teroare al Gestapo-ului. El a sintetizat într-un portret, parcă lucrat în filigran, tot ceea ce ajută să nu uiți personajul, multă vreme după ce ai părăsit sala de spectacol: infatuare intelectuală, josnicie, ipocrizie, cruzime. Bullinger admiră arta, are în fața sa un tablou de madonă rinascentistă, dar fură bricheta unui subaltern al său, în timp ce pare obsedat de frumusețea tabloului; privește tabloul urmărind cu mîna linia mai mult imaginară a „formelor“ madonei, ca acestea să-i aducă aminte să întrebe dacă formele de internare sau de execuție ale ostaticilor au fost întocmite; în aceeași stare de „extaz estetic“ și de „înduioșare omenească“ se îngrijește de soarta unui copil, ai cărui părinți sînt condamnați la moarte — și îl „salvează“ ordonînd împușcarea lui.

În rolul Scharführerului, Ion Lucian a izbutit să găsească cele mai potrivite mijloace de exprimare. Mai puțin a izbutit să facă acest lucru atunci cînd a trebuit să ni-l înfățișeze pe preotul Bullinger (rol încredințat tot lui), nu atît pentru că interpretul nu ar fi căutat, ci pentru că — așa cred — regia nu l-a ajutat prin mizanscenă să depășească o anume inerție, să rezolve unele lungimi ce se desfășoară la rampă (ceea ce este atît de pretențios și de dificil pentru actor). Și nu a făcut acest lucru, lăsînd textul să apară aci cam diluat și chiar pedant. Efortul compozițional al actorului se face văzut de astă dată, trezind sentimentul că nu a aflat cea mai bună soluție de reprezentare a personajului. Nici regia, nici actorul n-au urmărit în acest caz îndeajuns de bine cerința textului.

D. Rucăreanu nu s-a intimidat în fața unei grele sarcini: de a reda chipul unui ofițeraș SS, care nu avea prea multe date caracterologice, în timp ce dădea pe gît nenumărate halbe. Dar Rucăreanu a realizat din fiecare replică spusă o adevărată chintesență de trăsături, așa încît, deși participa destul de rar prin replică, atunci cînd a făcut-o, am avut în fața noastră portretul foarte expresiv al unei întregi armate de ofițerasi SS, îngîmfați dar lași, abuzînd de putere, dar speriindu-se de un ghicit în palmă.

Mircea Constantinescu, un maestru al rolurilor de o mai mică întindere, cu atît mai grele uneori, ne-a dovedit și de astă dată virtuozitatea sa, creînd un personaj ce îți rămîne mai strălucitor parcă decît îl oferă textul. Ca și Vasilica Tastaman, care îmbogățește lumea lui Brecht cu un personaj, deși textul îi oferă doar o apariție. Tot o revelație a fost și Gh. Crișmaru. Și el ne-a dovedit că a izbutit să-și depășească realizările de pînă acum, căci, trebuind să compună rolul prin gîndire asiduă, a știut să-și găsească argumente artistice elocvente și să ne facă să credem în reprezentarea fidelă a ceea ce a vrut să exprime Brecht prin fiul de măcelar îndrăgostit de doamna Kopecka, un nătărău căruia i se încinge sîngele în vine după stăpîna „Păhăruțului“, dar se răcește cînd aude că riscă să fie prins de nemți ducînd un pachet cu carne.

Se cuvine să recunoaștem merite tuturor celorlalți interpreți ai rolurilor mai episodice, și în primul rînd lui Amza Pellea (în Brettschneider) și D. Chesa, care, trecînd prin scenă pentru scurt timp, ne-au oferit creații valoroase.

Un loc aparte trebuie rezervat lui Mircea Șeptilici, interpretul lui Hitler, „spiritul suprem al sferelor înalte“. Interpretul, cu mișcări pantomimice, cu gesturi grandilocvente, halucinante și voit mecanice, a completat de minune sugestia oferită de mască. Șeptilici a știut să facă din discursurile rostite, încă un mijloc de satiră la adresa personajului.

Reținem, în sfîrșit, ca pe o contribuție deosebită și de importanță ideologică în popularizarea realizării scenice de la Teatrul de Comedie, caietul-program cu care spectatorul intră în sală și se pregătește pentru vizionarea piesei lui Brecht

Švejk pe scena Teatrului de Comedie e un spectacol care, atît prin problematică, cît și prin realizare, capătă pentru mișcarea noastră teatrală o valoare ce iese din comun.

Mircea Alexandrescu

VALORIFICAREA CONTEMPORANĂ A DRAMATURGIEI CLASICE

ÎN JURUL SPECTACOLULUI „CUM VĂ PLACE"*

● **B. ELVIN**

În prima mea luare de cuvînt, am încercat, printre altele, să arăt că, dincolo de ceea ce e original și interesant în spectacol, există anumite inconsecvențe care se manifestă în planul satiric al piesei. Vreau să semnalez acum, pornind tot de la un detaliu, ceea ce este inconsecvență în așa-zisul plan liric al spectacolului.

Pădurea — ne-a explicat aci tovarășul Pintilie, care am avut impresia că cunoaște mai de-aproape intențiile regizorale — trebuie văzută ca un spațiu moral de puritate, ca un loc în care ne întoarcem la primele și nealteratele surse de viață. Dar de ce tocmai această pădure a fost imaginată sub forma unui corp de balet, recurgîndu-se în mod vădit la un mijloc de expresie convențional, neadecvat intențiilor regizorale? Presupun că aici se află cel puțin o inconsecvență în intențiile regiei.

Cred, în ceea ce o privește pe Rosalinda, că regia a avut o intenție precisă, dar discutabilă. Vedeam pe Rosalinda ca o flacără de poezie, de lumină, de viață, oprimată la curtea ducelui, și care, la un moment dat, va irumpe și se va înălța foarte sus, pe culmile gîndirii și ale vitalității. Or, în spectacol i-a fost încredințat acestui personaj misiunea de a ne prezenta o ființă meditativă, în primul rînd. Și astfel, tocmai dorul de viață, pe care trebuie să-l întruchipeze personajul, se estompează.

Să-mi îngăduiți să revin o clipă asupra interpretării date lui Jacques Melancolicul.

Situat la răscrucea a două epoci istorice, Jacques Melancolicul este un sceptic care-și travestește dezamăgirile. Scepticismul său însă nu are nimic facil și decurge dintr-o consecință logică a unei gîndiri care o anunță pe cea mare din *Hamlet*. A recunoaște răul unei epoci — care, descătușată din canoanele evului mediu, era departe încă de a fi cea mai bună — și a numi acest rău dovedește un superb efort de luciditate. Jacques Melancolicul este un spirit grav, căruia raționalismul îi dă clarviziune, iar umanismul măsură. El știe că nu poate pronunța cuvîntul adevărului și de aceea, își asumă, nu fără regret, rolul Bufonului, sau al nebunului. A uita toate acestea în interpretarea lui Jacques înseamnă a uita un lucru esențial.

● **ANDREI BĂLEANU**

Și eu vreau să spun că în sală, la spectacol, am pierdut tocmai acele elemente filozofice ale Rosalindei, pe care le-am descoperit apoi recitind textul piesei și articolul tovarășului Ciulei. Mi-a scăpat de pildă faptul că Rosalinda e cea care aduce principala critică filozofiei pesimiste a lui Jacques Melancolicul.

● **LIVIU CIULEI**

Prin refuzul ei de a accepta prietenia lui.

---

* Partea întîi a acestei dezbateri a apărut în revista „Teatrul", nr. 2/1962.

● ANDREI BĂLEANU

Da, dar această latură în spectacol rămîne foarte umbrită, n-are accent.

● LIVIU CIULEI

Da, e o critică justă și vom încerca să remediem în spectacol scena Jacques-Rosalinda în acest sens.

● ANDREI BĂLEANU

De asemenea, se pierd multe dintre ironiile ei la adresa lui Orlando și alte asemenea aspecte. Și aceasta, din pricină că interpreta a inundat totul cu sensibilitatea, cu dragostea ei pentru Orlando, cu dorința permanentă de a-l revedea și teama de a nu-l pierde.

● LIVIU CIULEI

Sînteți de acord cu remarca tovarășului Mircea Alexandrescu, că această dragoste e tratată vodevilesc ?

● ANDREI BĂLEANU

Nu-mi dau seamă ce ar putea să însemne acest lucru.

Dragostea Rosalindei nu e tratată ușor, ci, dimpotrivă, ca o dragoste frumoasă, plină de puritate. Însă rămîne numai atît, un sentiment, nu se ridică la nivelul unei dezbateri filozofice, așa cum o cerea piesa.

● LIVIU CIULEI

Această generalizare filozofică apare ca o concluzie, esențializîndu-se în final.

● ANDREI BĂLEANU

Ca să apară o concluzie trebuie ca această concluzie să fie pregătită. Și e pregătită în text, prin observațiile ascuțite și foarte lucide pe care Rosalinda le face unor serii întregi de personaje prin opoziția dintre viziunea ei despre viață și lamentările pesimiste ale lui Jacques. Dar în spectacol, Rosalinda nu apare ca avînd rolul de a trage o concluzie de idei, ci doar de a încheia o poveste de dragoste.

● FLORIAN NICOLAU

Aș vrea să încep chiar cu punctul de pornire al discuției, și anume cu întrebarea dacă acest spectacol a avut la bază o concepție justă, interesantă, atît din punct de vedere al operei shakespeareene în ansamblu, cît și al piesei *Cum vă place,* în special.

Tovarășul Mircea Alexandrescu a fost de părere că sub acest aspect, în liniile lui mari, spectacolul nu și-a îndeplinit misiunea.

Alții, dimpotrivă, au fost de părere că și-a îndeplinit-o.

Eu unul aș vrea să spun, ca și tovarășul Valentin Silvestru, că punctul de vedere al lui Mircea Alexandrescu l-am înțeles, pe cîtă vreme, pe acela al lui Liviu Ciulei n-am izbutit să-l deslușesc prea bine.

Tovarășul Băleanu a spus aici lucruri foarte interesante cu privire la personajul Melancolicului. Tovarășul Silvestru, de asemenea, mi se pare că a reliefat unele aspecte de necontestat.

Cred însă că nu s-a pornit de la problema esențială, și anume de la analiza concepției lui Shakespeare, care stă la baza perspectivei tragice, cît și a celei comice. Este vorba de poziția filozofică a lui Shakespeare, pe baza căreia el construiește perspectiva tragică, comună cu poziția de pe care satirizează atît feudalismul decadent, cît și tînăra orînduire burgheză.

Faptul e statornicit şi nu mi se pare că mai poate suscita discuţii. În tragedii, Shakespeare nu poate fi interpretat decît relevîndu-se şi dîndu-se valoarea cuvenită pesimismului filozofic al marilor sale personaje tragice. Substratul acestui pesimism, al acestei perspective tragice asupra vieţii, este neputinţa eroului de a-şi făuri un ideal de viaţă în condiţiile sociale ale vremii lui, adică neputinţa de a alege între vechea orînduire feudală şi noile relaţii capitaliste care încep să ia locul celorlalte. Acesta e substratul tragic al monologului „A fi sau a nu fi" din *Hamlet,* al celebrei tirade a ducelui împotriva vieţii, din *Măsură pentru măsură,* şi al celor mai semnificative dintre sonetele sale. Pe această linie, încă multe alte exemple pot fi date.

Acelaşi substrat îl are şi comicul shakespearean. Îndoiala, scepticismul, care reprezintă fundamentarea filozofică a comicului shakespearean, rezultă din faptul că în marile comedii shakespeareene sînt satirizate atît orînduirea feudală, cît şi cea burgheză. În general, atît în tragedii, cît şi în comedii, pesimismul, scepticismul — într-un cuvînt, perspectiva critică — duc la un adevărat rechizitoriu împotriva vieţii societăţii contemporane, reprezentînd adevăratul umanism shakespearean, revolta marelui scriitor împotriva nedreptăţilor sociale.

Criticul Anixt a arătat foarte clar faptul că, pornind de la teza lui Engels că titanii Renaşterii sînt departe de a fi, în gîndirea lor, „burghezo-mărginiţi", ei, odată cu veştejirea feudalismului, au înţeles foarte clar şi primejdia pe care o reprezintă pentru omenire expansiunea capitalului. Sînt foarte cunoscute în această privinţă, tezele lui Bacon. În această neputinţă de a alege, pe acea vreme, între vechea orînduire şi cea care îi lua locul, îşi găsesc explicaţia atît perspectiva tragică, pesimismul eroilor shakespeareeni, cît şi cea comică, adică scepticismul, pe care îl profesează multe din personajele comice şi, mai cu osebire, bufonii shakespeareeni.

Această poziţie reprezintă esenţa realismului lui Shakespeare. Tocmai de aceea socot că e o greşeală să ne temem într-un spectacol shakespearean, a reliefa pesimismul lui Hamlet, aşa cum, de asemenea, ar fi greşit să nu valorificăm scepticismul, poziţia critică a unora dintre personajele comice.

Fără îndoială că atît în tragedii, cît şi în comedii, răzbate un anume optimism, o anume încredere în viaţă şi în destinul final al omului, care trebuie de asemenea avute în vedere, dar nu acestea reprezintă aspectul esenţial al atitudinii lui Shakespeare faţă de viaţa epocii sale. Ca în orice operă realist-critică, principalul accent cade şi la Shakespeare asupra negării, a punerii sub semnul îndoielii a prejudecăţilor vremii, a pseudovalorilor epocii, a acelor aşa-zise principii în numele cărora, în Anglia lui Shakespeare, omul era asuprit, ţinut în întuneric.

Aşa după cum şi în personajul Julietei, cu toată soarta ei tragică, se pot descoperi unele accente optimiste, o dorinţă de viaţă, tot astfel şi în *Cum vă place,* un anume optimism există şi este exprimat prin Rosalinda. Dar a axa înţelegerea piesei pe acest optimism şi a anihila scepticismul lui Jacques Melancolicul este, după părerea mea, o greşeală fundamentală. Odată cu scepticismul lui Jacques, anihilăm însăşi poziţia realist-critică a lui Shakespeare în această comedie. Jacques este personajul prin care, alături de Bufon, răzbat în piesă cele mai aspre şi necruţătoare critici la adresa societăţii din epoca lui Shakespeare. Dar, discreditînd acest personaj în ochii publicului, investindu-l cu tare morale, anulăm critica pe care Shakespeare, prin Jacques, o aduce societăţii vremii sale. La acest rezultat ajungem dacă pe Jacques îl considerăm, ca şi pe Hamlet, nu ca pe un personaj al cărui scepticism, a cărui melancolie exprimă o formă de revoltă socială, care acuză nedreptatea, răul social, ci ca pe un negativist de profesie, înzestrat cu o morbiditate înnăscută, viciată.

De aceea mi se pare că tovarăşul Mircea Alexandrescu a avut, în linii mari, dreptate şi că ar fi fost o premisă interesantă şi plină de consecinţe să-l considerăm pe Jacques drept un premergător al lui Hamlet, fără a-l trata, fireşte, în acelaşi chip.

Cred că teza tovarăşului Ciulei de a privi scepticismul lui Jacques prin perspectiva epocii noastre şi nu prin aceea a epocii lui Shakespeare nu este cituşi de puţin condamnabilă, dar susceptibilă de a fi discutată şi contestată. Ne-am putea întreba dacă tovarăşul Ciulei nu cumva a gîndit scepticismul lui Jacques raportat la viaţă în general, indiferent de epocă, şi că deci, tocmai de aceea, a încercat să-i atenueze poziţia critică, să-l discrediteze în ochii spectatorului de astăzi.

Dar dacă în spectacol ar fi fost creat un context artistic, o atmosferă, o ambianţă care să sugereze fidel epoca, şi dacă nu am fi asistat la atît de repetatele evadări din epoca lui Shakespeare, atunci, fireşte că publicul ar fi înţeles foarte bine perspectiva critică a lui Jacques asupra epocii sale.

Atenuînd însă, într-o mare măsură, printr-o serie de elemente fie atemporale, fie din alte epoci, profilul epocii lui Shakespeare, creînd acel spaţiu moral de care vorbea tovarăşul Pintilie, fără îndoială că unele replici ale lui Jacques au căzut alături de obiectivul pe care îl ţintea Shakespeare.

● LIVIU CIULEI

Nu credeţi că exista pericolul ca, văzînd în Jacques un personaj cu o justă poziţie critică, publicul ar fi fost invitat să preia şi afirmaţiile lui dizolvante drept adevăruri ?

Avînd în vedere participarea directă a publicului nostru la spectacol, nu credeţi totuşi că concepţia în care a fost adus Jacques este valoroasă ?

● ANDREI BĂLEANU

Cred că aci există elemente valoroase. Dar, cum spuneam şi mai înainte, nu cred că sînt juste simplificarea personajului şi împingerea lui pe planul secund.

● FLORIAN NICOLAU

Sigur că există posibilitatea ca anume limite ale lui Jacques să fie dezvăluite în spectacol. Dar, fără ca prin aceasta să anihilăm şi să discredităm satirizarea acelor neajunsuri fundamentale ale societăţii epocii respective. Desigur, Jacques nu se ridică pînă la anvergura criticii sociale la care se ridică Hamlet. Din acest punct de vedere, el nu este la fel de reprezentativ ca marile personaje shakespeareene şi, din acest punct de vedere, melancolia lui Jacques putea fi susceptibilă de a fi privită şi cu un ochi critic. Aşa cum, chiar şi pesimismul lui Hamlet, în anume aspecte, îşi are limitele lui şi deci poate fi prezentat ca atare.

● LIVIU CIULEI

Dar, spre deosebire de Jacques, Hamlet acţionează tot timpul. N-am găsit nici un fel de apropiere între Hamlet şi Jacques. Dar nici una ! Jacques este un individ învins în viaţă, izolarea lui nu este rezultatul unei naturi structural mizantropice, al unui caracter dat, ci o răbufnire împotriva unei societăţi în care n-a reuşit. Deci, are caracter social. Iar forma mizantropiei se sublimează prin poza melancoliei.

● FLORIAN NICOLAU

Tovarăşul Băleanu a subliniat unele pasaje din text, în care ducele vorbeşte cu foarte mare interes cu privire la adevărul celor spuse de Jacques. În altă parte a piesei, se accentuează asupra comorilor spirituale pe care le-a adunat călătorind.

● LUCIAN PINTILIE

Dar sînt inutile, spune Rosalinda. Nu există comori de înţelepciune, dacă nu sînt valorificate.

● FLORIAN NICOLAU

Mie mi se pare că a o considera pe Rosalinda centrul spectacolului, aşa cum a constatat tovarăşul Mihnea Gheorghiu, ar fi o greşeală. Accentul, cred eu, trebuie să cadă pe perspectiva critică a lui Jacques şi a Bufonului. Este exact diferenţa pe care o făceau clasicii marxism-leninismului între Schiller şi Shakespeare. Marea calitate pe care clasicii marxism-leninismului i-o văd lui Shakespeare este tocmai lipsa unor soluţii utopice, fictive, şi adîncimea perspectivei critice, realiste, la adresa epocii.

● **LIVIU CIULEI**

Cum vă place nu e reprezentativă pentru această atitudine sceptică a lui Shakespeare. Atunci, de ce să fie accentuată? Am ţinut să valorific în spectacolul *Cum vă place* ideile tonice, vitalitatea, optimismul celor mai frumoase gînduri despre viaţă ale lui Shakespeare. Prea îndepărtatele condiţii feudale le-am criticat. Dar dacă am fi subliniat pesimismul, sau, mă rog, latura sceptică a filozofiei, care să spunem că avea o virulenţă socială în acea epocă, am fi făcut cel mult pe placul unor Jacques izolaţi şi puţini din numărul mare de spectatori dornici de a vibra la toate nuanţele pozitive şi luminoase ale poeziei shakespeareene.

● **FLORIAN NICOLAU**

Nu e suficient de reprezentativă, pentru că nu e atît de izbutită ca alte piese. Dar, părerea mea e că trebuie să înţelegem şi această piesă pe baza concepţiei shakespeareene, în ansamblul ei, şi nu să o considerăm drept o excepţie.

Cred că spectacolul vădeşte o neîncredere prea mare în textul lui Shakespeare.

● **LIVIU CIULEI**

Şi o foarte mare dragoste faţă de el.

● **FLORIAN NICOLAU**

Nu e vorba de dragoste, ci de cum este tratat textul, cu încredere sau neîncredere, aceasta din urmă, desigur, nejustificată.

● **LIVIU CIULEI**

Unde apare neîncrederea?

● **FLORIAN NICOLAU**

Aş vrea să spun că, în esenţă, dumneata încerci — reluînd firul discuţiei întrerupte — să atribui lui Shakespeare o concepţie pe care n-o are.

● **LIVIU CIULEI**

Cred că Rosalinda realizează în context şi optimismul, şi dragostea, şi ironia, şi uneori chiar uşoara tristeţe, nu sceptică, dar cu o înţelegere normală a vieţii — a realităţii. Dar poate pentru că l-am acuzat atît de mult pe Jacques, aceasta necesită o subliniere a replicilor critice ale Rosalindei la adresa lui, într-o mai mare măsură. Am spus că vom remedia acest lucru.

● **FLORIAN NICOLAU**

Aici e vorba de temperamentul personajului. Mi se pare însă că a transforma aceasta într-o concepţie filozofică este o exagerare. După cum n-am înţeles ce a vrut să spună tovarăşul Mihnea Gheorghiu în cronica sa, prin asocierea dintre Malvolio şi Jacques în interpretarea acestui personaj. M-am străduit să înţeleg şi n-am înţeles.

Malvolio este ţinta atacurilor lui Shakespeare, pe cînd Jacques este un personaj prin care Shakespeare critică societatea vremii lui.

Aş vrea să adaug cîteva lucruri cu privire la spectacol.

Am avut impresia că, în interpretarea rolului său, tovarăşul Ciulei n-a fost totdeauna consecvent, şi aceasta în favoarea spectacolului.

● **LIVIU CIULEI**

Cînd aţi văzut spectacolul?

- **FLORIAN NICOLAU**

Ultima dată, acum 2—3 zile.

- **LIVIU CIULEI**

Am căutat să remediez unele lucruri.

- **FLORIAN NICOLAU**

Da. De exemplu, momentul în care Jacques ascultă muzica sugerează o anumită noblețe a personajului. Am observat unele accente în plus, pe această linie, și cred că în această privință, se poate continua. Dar, pe de altă parte, sînt destul de greu de înțeles o serie de aspecte ale concepției regizorale.

Astfel, o anumită neîncredere pe care am remarcat-o, și care la dumneata m-a surprins. Pentru că, nu vreau să-ți aduc elogii, dar eu am privit întotdeauna realizările dumitale ca pe cele ale unei personalități artistice marcante care gîndește, care a dat lucruri foarte valoroase. Și ca cititor al lui Shakespeare, m-am așteptat la o mai intensă și plină de vibrație subliniere a textului. Mi s-a părut că, într-o serie de scene importante, se poate desprinde scepticismul regizorului cu privire la forța de transmitere a ideilor pe care o conține textul lor. Și, din această pricină, regia a încercat să le susțină printr-o serie de mijloace regizorale, dintre care unele s-au contrazis, s-au bătut cap în cap; altele au ieșit din atmosfera shakespeareană.

Și după cum spuneam, lucrul acesta pe mine m-a surprins și, spun drept, într-o măsură m-a dezamăgit. Adică, tocmai de la dumneata așteptam o axare pe valorile textului și nu pe unele artificii regizorale.

Sînt de acord cu lucrurile bune spuse despre spectacol, care suscită discuții interesante. Și sigur că suscitînd discuții interesante, părerile pot fi împărțite.

Cu privire la Bufon, aș vrea să spun un singur lucru. Personajele acestea două — Melancolicul și Bufonul — se completează într-un mod foarte armonios, după cum s-a remarcat. Bufonul, spre deosebire de Jacques, este susceptibil de a avea o priză mai mare și a fi privit cu multă simpatie de public. El are însă o anumită anvergură, de care personajul a fost lipsit prin interpretare.

Mi se pare că asemenea încercări, cum este montarea spectacolului *Cum vă place*, sînt foarte interesante și că ele vor prilejui totdeauna nu numai dezbateri, dar și unele concluzii rodnice. Mi-aș îngădui să fac o invitație: ca aceste încercări să fie plasate pe o concepție justă, pe o poziție care să fie a noastră față de Shakespeare. O astfel de încercare a făcut, de pildă, Zavadski. Și acolo sînt multe lucruri discutabile. Însă, în ansamblul spectacolului, chiar cu o serie de exagerări care pot fi supuse dezbaterii, există un punct de vedere al regizorului, o poziție pe care ne-o putem însuși fără rezerve. Să facem deci cît mai multe încercări, dar de pe o poziție care să promoveze în spectacol o clară și precisă înțelegere a textului.

- **D. ESRIG**

Din păcate, nu cunosc cronica tovarășului Mircea Alexandrescu, la care s-au făcut pînă acum, atîtea referiri aici; pe de altă parte, nu sînt nici în posesia unei documentări istorice suficiente, pentru a aprecia, cum au încercat cu competență tovarășii care au vorbit înaintea mea, exactitatea — hai să-i spunem științifică — a experimentului făcut de Liviu Ciulei. Așa încît, mă voi limita strict la punctul de vedere al unui tînăr practicant al artei scenice, față de un spectacol care mi-a plăcut.

Înainte de orice, simt nevoia să precizez obiectivele discuției noastre. Ar trebui făcută o distincție, cred, între problema de principiu: drumul de creație urmat de tovarășul Ciulei, și eventualele inegalități de interpretare, de rezolvare concretă a intențiilor regizorale. Pentru că, de multe ori, se întîmplă să teoretizăm savant, complicat și gratuit, o simplă insuficiență de interpretare sau, cum mi s-a întîmplat cîndva, o greșeală de manevră tehnică oarecare.

Mi se pare interesant în metoda de creare a spectacolului, faptul că, pentru descoperirea valorilor contemporane ale textului shakespearean, regizorul a încercat întîi să regăsească izvoarele de viață ale piesei, vibrația poetică, ambianța socială în care s-a născut ea. Şi cred că trebuie să îmbrăţişăm această atitudine faţă de un text clasic, ca pe un refuz lucid de a vulgariza, în spirit sociologist, personajele shakespeareene. Pe de altă parte, ea reprezintă un refuz hotărît de a „actualiza" în maniera decadentă a reprezentării lui Hamlet în frac.

Faţă de spectacolul anterior, pe care l-am văzut pe scena aceluiaşi teatru, şi care era montat în genul unei pastorale de salon, amintindu-mi de *Mirtil şi Chloe*, ceea ce am văzut acum mi-a redat, în primul rînd, esenţa populară a textului, bucuria sărbătorească a vieţii care străbate piesa. Cred că aceasta este un merit important. În fond, neputinţa lui Shakespeare de a accepta în întregime noua orînduire burgheză, neputinţa de a adera total la una din cele două forme sociale la hotarul cărora a trăit, cum s-a spus aici foarte bine, găseşte în bunul-simţ popular, în realismul tonic al omului de rînd, un reazem moral... cumva o soluţie de a vieţui.

- **LIVIU CIULEI**

Chiar de a supravieţui.

- **D. ESRIG**

Şi aş dori să citez nu numai satirizarea curţii ducelui — de care s-a mai vorbit — cu acele îndrăzneţe rezolvări regizorale, ca plasarea ducelui cel rău în baie etc. Ci, poate, în primul rînd, momentul înfruntării dintre Orlando şi luptătorul ducelui, în care bătaia este desfăcută gest cu gest, permiţînd transferarea centrului de interes al publicului asupra conflictului incomparabil mai însemnat, care se desfăşoară în jur. Urmărim cu interes modul în care-l descoperă Rosalinda pe Orlando, se precizează caracterul fratelui cel rău şi devine limpede în ce măsură a fost el deformat de relaţiile şi mentalitatea de la curte. Veselia publicului, receptivitatea sa largă şi definitivă faţă de o asemenea soluţie scenică dovedesc limpede trăinicia şi eficacitatea ei.

Scenografia contribuie de asemenea la regăsirea rezonanţei poetice specifice a textului, tocmai prin înlocuirea reprezentării directe a naturii, a mediului ambiant, cu o imagine mijlocită, cu o ilustraţie... Interesul pentru soluţia scenografică e trezit la început de asemănarea cu scena elisabetană.

- **FLORIAN NICOLAU**

Numai elisabetană nu e scena.

- **LIVIU CIULEI**

N-a avut pretenţia să fie strict elisabetană în sensul unei reconstituiri. Scopul ei era de a readuce caracterul popular al spectacolelor elisabetane, în contextul contemporaneităţii.

- **D. ESRIG**

Fireşte, mă refeream doar la raportul dintre scenă şi sală. Dintre actori şi spectatori. Mă gîndeam la scena care îl aduce pe actor în mijlocul publicului, lipsindu-l de orice apărare, de orice refugiu şi subterfugiu... Doream să spun însă că acest interes mi-a fost cîştigat, de-a lungul spectacolului, de coincidenţa semnificativă a textului, cu ceea ce vedeam, de potrivirea perfectă între pînza pictată şi conţinutul sensibil al versurilor shakespeareene. Îmi aduc aminte că în spectacolul anterior, pădurea era înfăţişată „realist" şi realizată chiar cu o apreciabilă virtuozitate. Totuşi, abia acum ea mi-a apărut aşa cum o simţeam din text, ca o ambianţă poetică, sau, cum spunea Pintilie, ca un spaţiu moral anume.

În fond, plein-air-ismul, preocuparea manifestă pentru natură ca un obiect al sensibilităţii şi cunoaşterii artistului, preocuparea pentru lumina vie apar foarte tîrziu, în plin secol al XIX-lea. La Shakespeare, poezia naturii mi se înfăţişează mai curînd ca o temă umanistă, ca o inspiraţie folclorică, ţinînd de înţelepciunea autorului şi nu de observaţia sa aplecată asupra pădurii, ca atare.

Tovarășul Silvestru s-a referit în cîteva rînduri la obiectul experienței artistice a lui Ciulei, arătîndu-se nemulțumit de faptul că ea nu se finalizează într-un mesaj clar, că *ceea ce* a vrut să demonstreze regizorul rămîne obscur. Aș dori, în continuare, să spun cîteva cuvinte despre această chestiune, evident, importantă, nu înainte însă de a preciza că nu consider posibil să reduc mesajul unui spectacol la o frază, la un dicton, iar exemplul spectacolului *Nevestele vesele din Windsor*, prezentat de Mossoviet, care a fost de cîteva ori invocat aici, arată și el că prin mesaj ar trebui să înțelegem o tendință amplă, un sistem de idei și de imagini complex care nu încap într-un răspuns școlăresc.

Tovarășul Băleanu făcea mai înainte o observație interesantă asupra evoluției Bufonului. Dacă nu mă înșel, dînsul își exprima unele nedumeriri, privind faptul că, în pădure, odată cu începutul idilei sale sentimentale, Bufonul își părăsește pîrtia inițială, încurcîndu-se cu Audrey, pînă la a deveni ridicol.

Mie mi-a plăcut această înțelegere a Bufonului și aș fi dorit-o poate încadrată mai complet sau — cum să spun — mai conștient în întregul spectacol.

Amorul dintre Audrey și Tocilă, așa cum ne-a fost înfățișat, mi-a vorbit despre coborîrea în obișnuit a Bufonului. Despre coborîrea sa în banal și pozitiv, așa cum și celelalte personaje își regăsesc simplitatea și autencitatea în pădure... Sau, cum fratele rău, de pildă, se reface moral în această nouă ambianță. În felul acesta, Bufonul, eliberat și el de presiunea curții ducale, revine normal la condiția sa umană, cu bucuriile ei, cu ridicolul ei.

Mi se pare, de altfel, că tema revenirii la simplitate și firesc, la bun-simț, ca o finalitate necesară a experiențelor de viață, trece și prin alte comedii shakespeareene. Iată, îmi vine acum în minte cîntecul Bufonului, care încheie și rezumă *A douăsprezecea noapte*, descoperind la capătul a nenumărate încurcături și complicații, că unu și cu unu fac doi, că, la urma urmei, viața se desfășoară conform legilor sale profunde, și această înțelegere a realității cred că stă la temelia optimismului comediilor din prima perioadă a creației shakespeareene.

Din punctul ăsta de vedere, mi s-a părut interesantă rezolvarea Bufonului în pădure, ca o dovadă în plus a triumfului vieții și adevărului asupra falsității și anacronismului curții, cu felul ei de viață stupid, nenormal. Acum, ne-am apropiat, cred, și de înțelegerea conținutului experienței tovarășului Ciulei. Și pentru că, în această ordine de preocupări, mi s-au evidențiat aspectele cele mai valoroase ale spectacolului, aș dori, în continuare, să numesc și inconsecvențele lui. Îi spuneam, acum cîteva zile, tovarășului Pintilie că mi-ar fi plăcut ca cele două personaje feminine să apară desculțe numai în pădure.

Mi se par justificate, de asemenea, criticile pronunțate la adresa felului în care ne este prezentat Jacques Melancolicul, redus în semnificațiile sale, simplificat excesiv, și neavînd poate tocmai din această cauză un raport limpede cu tema principală a spectacolului. De altfel, chiar tovarășul Ciulei se întreba dacă nu cumva și-a uniformizat personajul.

Și pe mine m-a deranjat baletul. Firește, în principiu, orice e posibil pe scenă, dacă contribuie la o mai mare expresivitate. Mi-a plăcut și mie ironia antipastorală, remarcată de tovarășul Mihnea Gheorghiu în atitudinea balerinilor-pomi, care iau calm, foile de la Orlando. Totuși, în întregime, baletul mi s-a părut inutil, chiar supărător.

● LIVIU CIULEI

Acest balet era conceput în intențiile mele, *nu ca un balet „dansant"*. Balerinii-arbori, aș fi vrut să reprezinte natura prin gesturi metaforice, cu eleganța naturii, dar nu utilizînd alfabetul clasic al coregrafiei. Partea „dansantă" este însă prea evidentă și a acoperit intenția noastră, metafora. Ceea ce e meritoriu e că maestrul de balet Danovski și-a dat el însuși seama de această deficiență. Din păcate, noi n-am revăzut din acest punct de vedere baletul.

● D. ESRIG

Continuu să cred că însăși prezența baletului e o încărcare barocă, ce face parte din altă categorie de mijloace artistice decît cele ale întregului spectacol. Tapiseria înfățișînd pădurea din Ardeni — admirabil pictată, de altfel — mi-a fost absolut suficientă, mi-a dat sentimentul poetic necesar, am văzut pădurea, am înțeles sensul ei...

● LIVIU CIULEI

Nu cred că prezența baletului constituie un element baroc, ci tratarea lui.

● D. ESRIG

M-au supărat rotunjimea mișcărilor baletului, stilizarea facilă pe care o sugera, faptul că în timp ce întregul spectacol era clădit pe un concept viguros, a ceea ce e sau nu frumos, baletul reprezintă o concesie calofilă, ca să întrebuințăm un termen drag lui Camil Petrescu. Baletul mi-a reamintit cu regret de primul spectacol.

Discuția noastră mi se pare extrem de interesantă, iar nivelul exigențelor exprimate, foarte ridicat, oglindește de fapt gradul înalt de interes pe care l-a stîrnit spectacolul.

S-au făcut aici, o sumă de observații — privitoare la înțelegerea și interpretarea unora dintre personajele-cheie ale piesei — de către cunoscătorii intimi ai operei și comentariilor shakespeareene, care mi s-au impus prin seriozitatea argumentării.

● MIHNEA GHEORGHIU

În ce privește poziția mea față de spectacolul lui Liviu Ciulei, ea s-a definit prin cronica din „Contemporanul", care avea inițial o dimensiune mai amplă, explicînd o serie de date istorice, care s-au discutat și aici. Cronica urmărește să exprime punctul de vedere al unui istoric și critic de teatru, în ce privește interpretarea contemporană a lui Shakespeare. Asta nu înseamnă că, apărînd încercarea îndrăzneață a echipei lui Liviu Ciulei — și o apăr în continuare —, n-am remarcat cîteva din slăbiciunile ei.Ceea ce îi reproșez lui Liviu Ciulei în realizarea lui este că frîna directorului de scenă a devenit uneori în spectacol o frînă ideologică. El a avut cîteva linii de forță importante, interesante și care merg pe interpretarea justă a lui Shakespeare. Dar, în clipa în care a pornit lucrul pe tot frontul, el s-a lăsat puțin intimidat de enormitatea întreprinderii care îi sta în față — adică să facă altceva decît s-a făcut la noi și să facă bine. Și atunci, exagerarea, în plus sau în minus, a unora dintre caracterele piesei l-a făcut să strice puțin echilibrul textului. Și asta s-a transmis în spectacol printr-o serie de caracterizări, pe care el a apăsat pedala uneori cînd nu trebuia și a ridicat-o cînd trebuia s-o țină în continuare.

Exemplul cel mai de seamă mi se pare confruntarea dintre Rosalinda și Jacques. Aici a lipsit ceva. Și exemplul Bufonului e de asemenea important. Interpretarea originală dată de Armin (clovnul pentru care Shakespeare a scris rolul Bufonului din *Regele Lear* și *A douăsprezecea noapte*) nu e obligatorie, dar interpretului lui i-au lipsit o parte din însușirile lui Robert Armin, maestrul elisabetan al parodiei satirice.

● LIVIU CIULEI

La el se referă replicile prin care Shakespeare regretă că unul din clovnii principali a plecat la altă trupă?

● MIHNEA GHEORGHIU

Era vorba de Kempe, dinainte de Armin, care a părăsit trupa, pentru că s-a îmbogățit. Acțiunile lui au fost cumpărate de o trupă rivală și clovnul afacerist a fost ruinat.

Înainte de a trece la spectacol, vreau să stabilesc cîteva repere generale și să dau cîteva răspunsuri la întrebările ce mi-au fost adresate în mod direct. Este vorba de cele 3—4 personaje mai de seamă din *Cum vă place* și despre *Cum vă place* în sine, despre poziția acestei piese în comedia shakespeareană. Poate că Facultatea de filologie va continua discuția aceasta, considerîndu-l pe Shakespeare în lumina actualității, cu ocazia apropiatului cvadricentenar al nașterii sale.

După părerea mea, perioada reprezentată prin *Cum vă place* e o perioadă de strălucită satiră la adresa filozofiei aristocratice, chiar a filozofiei „umaniste" aristocratice.

O filozofie idealistă, destul de simplistă, practicată în lumea tinerilor la modă.

Care este poziția lui Shakespeare față de lumea aceea convențională ? El aparține umanismului popular. Lumea elisabetană e ca o oglindă cu mai multe fețe. E greu de obținut certitudinea unei singure imagini. Nu putem cere nici lui Shakespeare o concepție certă sau să i-o încorporăm pe a noastră, ceea ce înseamnă pe englezește „wishful thinking" — adică a gîndi despre cineva că este așa cum vrem noi să fie. Or, în această multilaterală confluență de idei, Shakespeare este autentic prin ceea ce el reprezintă neartificios, deci durabil.

Shakespeare a întîlnit în mediul curții lui Essex și a lui Southampton suficient de multe tipuri de snobi cu pretenții filozofice, de reprezentanți ai concepției absenteiste despre viața socială, de libertine și ipocriți, cu aere dezinteresate, critici ai lumii „rele", dar trăgînd foloase concrete din acea lume. Chiar în unele dintre criticile reprezentanților burgheziei puritane, la adresa moralei feudale, Shakespeare a întrezărit partea de rea-voință față de progresul social real, a întrezărit filistinismul filantropiei puritane, al bunilor creștini care dormeau cu lada de galbeni sub pat. Criticînd falsa cinste și puritate morală a lui Malvolio din *A douăsprezecea noapte*, poetul mergea mai departe decît contemporanii săi antifeudali. Tot astfel, lăsîndu-l pe Jacques să critice lumea „rea" a vremii sale, nu-l mai crede atunci cînd acesta nu mai crede în nimic și cînd recomandă o filozofie a evadării, ca leac la relele lumii.

Ceea ce Ciulei a uitat e că Shakespeare nu lasă deoparte această latură a lui Jacques și nici critica lui. El a făcut bine că n-a îmbrățișat în deplinătate acest personaj — așa cum s-a întîmplat într-o lungă perioadă a shakespeareologiei moderne. Pentru că, desigur, în Jacques există elementele ce se vor dezvolta favorabil în Hamlet, de-a lungul lui Montaigne. Dar, în momentul de față, Jacques nu este Hamlet, și nu poate fi considerat un prototip al lui Hamlet, pentru că poetul îi opune un personaj optimist, purtător al ideilor sale, din prima perioadă de creație. În toate personajele lui Shakespeare există ceva din altcineva — găsiți o parte din Iago, în *Cei doi din Verona*, și așa pînă la *Cymbeline*. Deci, el manevrează cu caractere în mișcare, este un om care face 37 de piese în 15 ani, și nu are destulă vreme să-și separe definitiv caracterele. Nici Rosalinda nu e unică. Dar Rosalinda este eroina piesei acesteia și nu altcineva. Ce aduce ea bine și ce aduce ea mai puțin bine se datorește unui complex de împrejurări, de influențe : tributului pe care Shakespeare l-a plătit ambianței sale pentru ceea ce este rău, și previziunii lui de clasic al literaturii mondiale, pentru ceea ce reprezintă binele. Acest lucru l-am arătat în „Contemporanul".

Pe unii pot să-i intereseze alte personaje din piesă. Pe mine mă pasionează, de pildă, în *Romeo și Julieta*, personajul Mercutio. Dar în critică e bine să pornim de la adevărurile simple, fără *wishful thinking.*

De ce Rosalinda este în centrul acțiunii ? Pentru că, în această poveste de dragoste, ea trebuie să ducă, cu autenticitate, cu partea de autenticitate din ea, lupta împotriva tuturor artificiilor de care se ciocnește. Dar și Rosalinda, care iubește puțin artificial, este totuși un personaj al lui Shakespeare, cu limitele ei. E tînără, inteligentă, și-a păstrat simțul umorului și trebuie să dea față cu filozofia, cu acea parte din filozofia Renașterii, filozofia libertină a unui profesionist al speculației verbale. La sfîrșit, acesta spune : am să mă retrag la mănăstire. Or, în legătură cu retragerile solitare, care erau arătate puțin cu degetul, ca însăși solitudinea călugărilor din acea perioadă, se făceau multe glume pe atunci. Și noi trebuie să le luăm sub aspectul laic de atunci. Se întîmplă în ideologia unei părți a lumii capitaliste că unele aspecte de atunci redevin actuale și azi, în legătură cu acei solitari care, necunoscînd cu adevărat lumea, nu vin să spună : *această* viață nu merită să fie trăită, ci : viața în general. În antiteză cu acest Jacques, Rosalinda îl preferă pe Bufon, care ia totul în rîs, preferă partea lui de satiră sănătoasă, de pe pozițiile bunului-simț popular ; interpreta trebuie să dea posibilitate Rosalindei să fie, la un moment dat, ea însăși, din punctul de vedere shakespearean, un erou popular, să aibă ceva din femeia de la Stratford (vorbind în esență), cu care Shakespeare și-a asigurat contravaloarea în aur a personajelor comediilor lui. Clody Bertola a realizat o Rosalindă complexă, o Rosalindă care ironizează și se autoironizează, care joacă partitura lirică și se retrage la timp din artificiul care stă la pîndă ; teoretizează amorul idilic pînă la pedanterie și nu cade în pedanterie. Toate intențiile acestea au pornit bine în concepția de joc a lui Clody Bertola, dar, din cauza frînei direcției de scenă, n-a pășit mai departe în ciocnirea de idei, n-a transmis în sală, mai energic, latura ei combativ „laică", deşi avea o încărcătură lirică aşa de puternică, încît lucrul acesta nu i-ar fi slăbit partea de poezie existentă în interpretare. Ciulei avea suficient material ca să imprime rolului Rosalindei, cu mai mult curaj, un mesaj de idei. Deci, încercînd să confrunte nişte puncte de vedere, o serie de concepţii din epoca elisabetană, de pe poziţiile actualităţii noastre, mi se pare că Ciulei a reuşit în cea mai mare măsură să aducă spectacolul în contemporaneitate, însă, felul în care el a dozat această interpretare a lui a fost, pe-alocuri, incomplet.

Să luăm şi exemplul celor doi duci. Nimeni nu mai crede în epoca noastră în atotputernicia — mă refer la publicul care vine la spectacol — unor asemenea duci care taie şi spînzură. Şi, a făcut bine Ciulei că i-a arătat ridicoli. Trebuia să meargă cu ridicolul pînă la capăt, să-i facă ridicoli pe toţi şi în egală măsură. Era o sarcină suplimentară şi care punea noi probleme. Iată că s-a oprit şi aici la jumătate. Începînd cu tiranul (ceea ce a obţinut în scena cu baia, în plecarea de la întrecerea sportivă ş.a.) şi încheind cu existenţa celuilalt, ducele pastoral.

LUCIAN PINTILIE

Nu credeţi că există tendinţa de ironizare a ducelui pastoral?

MIHNEA GHEORGHIU

Există, dar s-a procedat cu timiditate. În cîteva puncte de contact între principalele personaje ale piesei, Ciulei a venit cu o frînă, care, uneori, a dezechilibrat mersul înainte. Nu prea ştii ce doreşte să ne spună pînă la capăt. Pentru că există ceva din toate şi intenţia este foarte bună; însă această pluralitate de direcţii şi, mai ales, „stopurile", ne cam derutează.

În ce-l priveşte pe Bufon, ideea de a face un bufon dornic de plăcere şi căpătuială e, de asemenea, bună şi conformă cu textul. Touchstone este însă şi un om cinstit care a suferit pe pielea lui „consecinţele" modului de viaţă aristocratic. Pe de altă parte, el face parte din categoria celor care, despărţindu-se definitiv de clasa lor, se simt bine în noul mediu şi nu i-ar strica să se vadă şi el undeva acolo, căpătuit măcar cu insigna de slujitor de casă mare, care îl scutea pe nevoiaşi de bici şi însemnări cu fierul roşu. Deci, dorinţa de chiverniseală este manifestă. Shakespeare îşi dă seamă de aceasta, şi îi trage un şfichi de bici pentru poltronerie.

E însă greşit să uităm că Bufonul e încărcat cu filozofia bunului-simţ cu care a venit de la ţară, cu experienţa omului de la Stratford. Pedalînd pe vulgaritate, interpretul a mers adeseori mai mult spre altceva: ceva care seamănă cu muzica populară, trecută prin taraful lăutarului, şi care nu mai este ceea ce înregistrăm, curat, la Institutul de folclor. Aceasta, în ce priveşte Bufonul. Prin urmare, şi acesta a avut o dublă partitură (critică şi autocritică), din care interpretul a reţinut, cu brio, numai fragmente.

Dacă m-a mulţumit, sau nemulţumit, spectacolul? Rămîn la punctul de vedere exprimat în cronica mea. Cred că este un spectacol bun şi îndrăzneţ!

Şi lucrurile acestea neînsemnate, ca: „de ce merg fetele desculţe", sau „de ce cîte capete, atîtea peruci" — acestea, realmente, pot fi importante într-o dezbatere de specialitate, însă nu aici unde am venit pentru o discuţie generală de idei.

Din acest punct de vedere, cred că spectacolul lui Ciulei reprezintă, la noi, un pas înainte în interpretarea comediei de tip shakespearean. Nădăjduiesc că următoarele spectacole vor dobîndi, din schimburile de opinii purtate în presă şi aici, experienţă şi argumente noi. Şi, atunci cînd vom discuta *Visul unei nopţi de vară* la... Circul de Stat, sau, mai tîrziu, *Romeo şi Julieta*, nu mai ştiu unde, să putem să ne întîlnim pornind pretenţiile noastre de la exigenţele superioare de la care am impresia că s-a pornit în această întîlnire prietenească de la redacţia revistei „Teatrul", căreia îi mulţumim pentru ospitalitate.

FLORIN TORNEA

Ţin să aduc mulţumiri tovarăşului Liviu Ciulei pentru prilejul pe care l-a dat spectacolul d-sale — cu ceea ce îi este caracteristic în intenţii şi realizare — de a se dezbate unele lucruri de o importanţă care, dacă priveşte nemijlocit spectacolul propriu-zis, îi depășește netăgăduit aria de cuprindere. Căci problema care se pune, discutînd spectacolul *Cum vă place* de la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", este problema clasicilor pe scena contemporană. În climatul căutărilor menite să imprime spirit și factură contemporane teatrului nostru, această problemă plutește de foarte mult timp în aer. S-au încercat firav și, de cele mai dese ori, pe plan teoretic, unele luări de poziție. Practic, nu știu însă să se fi încercat o dezbatere atît de amplă și cu implicații atît de generalizatoare. Este, desigur, meritul realizării artistice a lui Liviu Ciulei de a o fi suscitat.

S-a pornit, e drept, și în această discuție, sfios parcă, nedecis, de la unele aspecte oarecum nesemnificative, de detaliu : justificarea picioarelor desculțe, rolul măștilor etc. S-a ajuns însă, firesc și repede, la cercetarea semnificațiilor afirmate prin aceste detalii ; așadar, la adîncirea spectacolului în problemele de esență pe care acesta le pune. Desigur, asemenea probleme nu pot fi rupte de *felul* în care ne-a fost transmis, astăzi, Shakespeare, pe scena Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra". Ele privesc însă, în primul rînd, măsura în care Shakespeare a fost chemat, cu textul său, să participe la crearea spectacolului. E poate banal că fac aluzie la rolul — și respectul — textului dramatic în așezarea unui spectacol teatral. Dar problema e una de bază în închegarea imaginii teatrale, și ea nu se alterează, oricît de des și de subliniat am reveni la ea. Cu atît mai mult, cu cît e vorba de un text din alt veac și, mai ales, cu cît acest text aparține lui Shakespeare. Vreau să spun, cu cît acest text poartă marea virtute de a străbate și înfrunta veacurile, tocmai datorită profundei lui ancorări în veacul în care a fost scris.

E hazardat să-l citești pe Shakespeare ignorîndu-i epoca, oamenii, tendințele, spiritul ei ; și e riscant să cauți a-l înțelege — și mai ales a-l face înțeles, a-l valorifica — acomodînd la epoca noastră ceea ce ține de epoca și de oamenii lui. Nu vreau să insinuez prin aceasta că Liviu Ciulei a abordat comedia *Cum vă place*, netinînd seamă de lumea și timpul oglindite în ea. Mi s-a părut totuși că el a pornit la realizarea spectacolului, stînjenit de o teamă. Firește, de o neîntemeiată teamă : aceea de a vedea publicul nereceptiv sau nu îndeajuns de receptiv la oamenii — personajele — lui Shakespeare, la filozofia pe care, dinăuntrul epocii sale, ne-o transmite Shakespeare. Altfel (cel puțin mie), îmi apar greu explicabile așezarea în prim-plan, în lumină, a luminoasei Rosalinda și întunecarea — nu numai umană, dar și scenică — a lui Jacques Melancolicul. După cîte am înțeles, poziția lui Ciulei, în raport cu aceste două personaje-pilon ale comediei, nu este însă arbitrară. Ciulei e convins că filonul filozofic shakespearean trebuie urmărit în caracterul și conduita Rosalindei ; că, așadar, a făcut bine scoțînd în relief linia exultant-optimistă a acesteia, și numai această linie. A făcut bine ? Numai *epoca* Rosalindei și a problemelor ei, epoca în care a creat și pe care a oglindit-o Shakespeare în creația lui, ne-o poate spune. Iar această creație nu poate fi periodizată mecanic — de la an la an —, așa cum s-a propus aci. Cum nici prezența repetată, în opera lui, a unor motive și caractere ori contururi de caracter nu poate fi explicată cu ușurință, în raport cu scurtul interval de timp în care a creat Shakespeare, ca o „neputință a lui de a separa definitiv caracterele", sau mai de-a dreptul, de a crea unicate caracterologice. Creația lui Shakespeare e una, în pofida anumitor dominante filozofice într-o perioadă a ei, și a altor dominante filozofice în altă perioadă. Cît privește caracterele, el le-a întîlnit, așa interferate, atunci, în viață.

Să ne oprim, de aceea — nu prea mult — la epoca în care s-a format Shakespeare și la motivele generale ce-l înconjurau și s-au impus gîndirii lui. Este o epocă în care Anglia trăiește, după un ev de adînc întuneric, de apăsare și de resemnare, apariția unui spirit nou de viață și de cuprindere a vieții : Renașterea. Este epoca în care se înfiripă, după descoperirea Americii, după marea înfrîngere a Armadei spaniole, nu numai o nouă clasă — burgheză —, ci se și tatonează căile de înlocuire a unei orînduiri (și ordini) social-politice cu o alta. Nu interesează deocamdată dacă această altă ordine va fi una esențial nouă sau nu ; esențială pare să fie înlocuirea ei. Viața-i dominată de un nestăvilit val de îndoială, care izbește toate straturile sociale, toate valorile consacrate pînă acum, umane și ale gîndirii. Ne îndoim în primul rînd, în această epocă, de dumnezeire, de biserică, de catolicism. Ne îndoim apoi și de justiția autorității civile, de morala și canoanele etice statornicite sub egida acestor autorități. Rupem cu ceea ce numim astăzi conformismul vremii, și ne îndoim de tot ceea ce ne înconjoară. Este aceasta un lucru pozitiv, propice progresului ? Neîndoios. Pentru că această îndoială, acest scepticism, poartă cu sine dorul de cunoaștere, impulsul spre investigare ; pentru că această investigare se face în numele adevărului, în numele altor orizonturi și duce, mai departe, la descoperiri. Pentru că această cercetare critică a lumii presupune și eliberarea omului, dobîndirea dreptului pentru el de a gîndi ; prin urmare, de a se desface din inerția subordonării necontrolate, pasive și resemnate, față de niște limite care, acum, se cer și se arată în stare a fi sparte : deopotrivă în cele abstracte (ale credinței), ca și în cele practice (ale științei și ale relațiilor sociale). Omul cunoaște astfel, în condițiile în care își cucerește dreptul la o poziție activă, critică, în domeniile vieții, însemnătatea experienței pentru cucerirea ori stabilirea adevărului, și satisfacția afirmării sale ca om, în viață. A pune rațiunea și experiența umană în slujba afirmării omului a dus însă — și aceasta este deopotrivă caracteristic epocii — la confundarea ideii de afirmare a geniului uman, cu ideea parvenirii individului în societate. Istețimea gîndirii eliberate își deviază misiunea în ipocrizie ; disponibilitatea de manifestare a rațiunii favorizează atitudinea cinică și, în general — de la clasele înalte, nobiliare, pînă jos în lumea de toată teapa —, în această goană de a-și păstra pozițiile sau de a cuceri poziții în societate, morala aparențelor și a forței brute e atotstăpînitoare. În principiul ei, această morală pleacă de la un fond sănătos : de la explozia de viață, de la încrederea în forța cuceritoare a omului descătușat de resemnări și de supuneri oarbe, de la optimismul care, firesc, îl animă în această împrejurare. Dar omul care se afirmă (în înțelesul mărunt al parvenirii) presupune în chip necesar pe omul care se prăbușește. Iar optimismul lui — și atîta vreme cît se exprimă în formele primare, dezordonate, ale exultărilor egoiste, lipsite de sens, pe căile umbroase ale ipocriziei sau pe cele brutal-cinice — va fi un optimism ce se va îngemăna cu o conștiință amară a perspectivelor. Dorul de adevăr, de dreptate, de lumină, de puritate, va zvîcni ca o latență în constatarea că ceea ce este pe cale să înlocuiască vechea, și aspra, și întunecata ordine feudală nu este pe cale să-i înlocuiască decît aparențele, și că adevărata nouă, dreaptă, alcătuire a societății umane se plasează ideal, pe o treaptă la care lumea aceasta, a vremii lui Shakespeare, nu poate ajunge, pentru că, pur și simplu, nu cunoaște încă, n-are cum să cunoască, drumul spre ea. Nu se poate vorbi în acest moment de o conștiință de clasă, nici la Shakespeare, nici la alții (cum s-a încercat a se afirma în discuția noastră). Se poate vorbi despre o conștiință a omului ca atare, a omului care se descoperă și se manifestă ca o ființă complexă și care acceptă pe cei din preajma lui, cum se arată — mă refer la ipocrizie — și nu cum sînt în realitate. Această complexitate a caracterelor, care se încheagă din linii contrastante și din porniri divergente, stă la baza artei, prin excelență portretistice, a lui Shakespeare, la baza geniului său dramatic. Creația lui se refuză, nu numai ca modalitate, ci și în substanța ei filozofică, liniarității. Montaigne și Macchiavelli cresc în această creație ca ramurile aceluiași copac, prin trunchiul căruia trece zvîcnind, seva dragostei de adevăr, de lumină, de viață.

Dar viața — alcătuirea ei lumească — nu se fixează niciodată deplin confirmator în opera lui Shakespeare. Căci marea luciditate shakespeareană descoperă — fie în familia unor eroi strîns înrudiți între ei, cum sînt „bastarzii", Richard al III-lea, Iago, Edmund, ori „nefericiții", Jacques Melancolicul, Hamlet, Prospero — că acțiunile de cucerire a propriei individualități umane, sau de cucerire a dreptății și luminii adevărului, sînt menite eșecului. Shakespeare nu putea confirma (decît conformist, în cazuri de forță majoră, și doar în aspectele fără adîncă importanță ale operei sale) societatea și căile epocii sale. El visa și viza o umanitate purificată de tarele vremii sale — aceasta da. Dar acest vis, el și l-a mărturisit — de-a lungul operei sale — nu poetizînd contemporaneitatea, ci dramatizînd-o. Sau, contemplînd-o cu înțelegere — deci, cu amărăciune, cu indignare, cu dispreț, cu ironie, descoperind trăsăturile ei înșelătoare, acolo unde descoperea — și asta, atît de lesne — acel joc al aparențelor, al relațiilor ipocrite din societate. „Lumea văzută ca un teatru" nu este, de altfel, o imagine proprie lui Shakespeare ; n-o întîlnim doar în *Cum vă place*, în tirada lui Jacques, nici doar, dacă nu mă-nșel, în *Neguțătorul din Veneția*. Imaginea era a epocii. Teatrul Globus activa sub deviza „totus mundus agit histrionem", chemîndu-și parcă spectatorii la înțelegerea lucidă, reală, a zilelor pe care le trăiau.

Această boare grea de scepticism domină și comedia *Cum vă place*. În ciuda aparențelor. Prin Jacques Melancolicul, desigur, în primul rînd. Dar și prin clovnul Touchstone și, la urma urmelor, chiar prin celelalte personaje care, în frunte cu Rosalinda, descoperă și cîntă frumusețea vieții, puritatea iubirii, cinstea și sinceritatea în relațiile dintre oameni, nu în realitate, ci la umbra vrăjitorească a codrilor din Ardeni... Asemenea refugiu eliberator (și transformator) în natură îl întîlnim la Shakespeare și în pădurea *Visului unei nopți de vară.* Descoperirea forței purificatoare a naturii și refugiul în natură sînt, desigur, reversul neîncrederii în forța mîntuitoare a dumnezeirii. Dar ele sînt mai cu seamă soluția poetică rinascentistă, de atingere a acelei Arcadii, ideal stăruitor invocat de Ronsard și du Bellay, ecou al prospeției pastorale promovate de Plutarh și Virgil. (În nici un caz, expresia unei realități efective.).

Nu se pot, așadar, ierarhiza și despărți valorile etice, filozofice, psihologice ale personajelor shakespeareene — după criterii ingenue, schematizante — în bune și rele, albe sau negre. Prin structura lor, aceste personaje reflectă complexitatea epocii lor ; tendințele și năzuințele înnoitoare, mai subliniate la unele, pot înlesni o anume conturare morală, filozofică, dar nu și o definire absolută a lor.

De aci, necesitatea de a surprinde și a face vizibilă, în complexitatea caracterelor și construcției dramatice a comediei *Cum vă place*, ideea dominantă pe care ne-o transmite Shakespeare. Această idee mi se pare a fi esențial critică. Aș fi dorit, din pricina aceasta, să-l văd în spectacol, pe Jacques Melancolicul, întruchipat altfel decît l-am văzut. Mai bogat pe planul comportamentului, ca și, mai ales, pe planul filozofiei ce exprimă. În orice caz, linia net și total cinică în care a fost desenat și masca decis negativă în care a fost compus îl înstrăinează de fondul uman care-l justifică în momentul, în societatea și în cadrele acțiunii dramatice. Jacques este, în pădurea „eliberatoare" a Ardenilor, singurul care nu se pierde în jocul iluziilor și care vede cu luciditate caracterul de *joc al năzuințelor* — dar prin aceasta, precar, van, în afara realității — în tot ce e frumos, pur, luminos, ingenuu, la toți cei care au socotit refugiul în „pădure" — refugiul din viață — drept soluție efectivă a problemelor vieții. Prezența lui Jacques este grea de experiență și de cunoaștere a celor pătimite într-o epocă istorică lăsată în urmă, dar și de convingerea că, în fața lui, în vremea lui, nu se arată un liman vrednic de atins. Prezența lui Jacques în *Cum vă place* nu are așadar numai o misiune grotesc contrapunctică, ori una pasivă și rece de raisonneur. Prezența lui Jacques — cinică sau contemplativă — e o prezență polemică, deci filozoficește activă, menită să trezească la realitate (poate nu atît personajele fabulei, cît pe spectator). În sensul : nu luați de bune roadele purificatoare ale Ardenilor ; ele sînt înșelătoare. Viața și alcătuirea lumii nu se schimbă, refugiindu-te din ele. E drept, Jacques (aci : Shakespeare) nu indică, în schimb, calea spre soluția justă. Dar nici nu i-o putem pretinde. Jacques (Shakespeare) trăiește într-o epocă a lipsei de soluții, a căutărilor de soluții. Conștiința că realitatea și drumurile ei — în această epocă — sînt fără ieșire e marea conștiință a adevărului pentru acea vreme. Această conștiință a nimicniciei, pătrunsă de amarul scepticism al epocii, e însă luminată de o aprigă — chiar dacă vagă — aspirație spre ceva efectiv înnoitor, spre realizarea efectivă a omului, de convingerea — chiar dacă neorientată — că acest ceva efectiv nou și această realizare sînt posibile *cîndva. Această* conștiință îl caracterizează pe Jacques. Și *ea* îl apropie de noi, de zilele noastre. De aceea, mi se pare neîntemeiată temerea de a prezenta pe această linie forțele de idei existente în dramaturgia lui Shakespeare — și, în speță, în *Cum vă place* —, temerea că ele ar putea fi tălmăcite de public în chip neconvenabil. Eu am multă încredere în publicul nostru, atîta timp cît îi dăm cum trebuie, ceea ce trebuie să-i dăm. Și mi se pare de-a dreptul absurd să susții că acceptînd această linie de interpretare, aruncăm o punte de unire între Shakespeare și existențialiștii din vremea noastră (așa cum s-a încercat a se face de tovarășul Pintilie). Poziția lui Jacques este poziția critică a unui observator lucid pe care o întîlnim pînă tîrziu, în secolul al XIX-lea.

Ideile filozofice nu pot fi luate la modul absolut. Poziția lui Jacques și a urmașilor lui a fost o poziție de condamnare a unor stări și așezări sociale date, în anume etape ale istoriei. „Filozofia neantului" este la existențialiștii de azi, prin tendințele ei ascunse, o filozofie de apărare, de justificare a acelor stări și așezări sociale.

În altă ordine de idei, Jacques e socotit de Lunacearski, citat și în discuția noastră, și în articolul tovarășului Ciulei, ca unul din prinții shakespeareeni cei mai...

● LIVIU CIULEI

Prinţul leneşilor filozofici.

● FLORIN TORNEA

Nu, ceva mai tare: ca unul din cei mai simpatici reprezentanţi ai aristocraţiei feudale. E vorba de acea pătură a aristocraţiei care, deopotrivă cu intelectualii vremii, din care făcea parte şi Shakespeare, privea cu dezaprobare şi suferea în climatul răscolitor de pasiuni al societăţii elisabetane. Convingerile critice, chiar cinice, în legătură cu această societate, se asociau la ei — în orice caz la Shakespeare — în chip organic, cu aspiraţia către frumos, către lumină, cu optimismul. Jacques coexistă cu Rosalinda. Această coexistenţă cred că ar fi trebuit să transpară mai limpede — dacă nu pur şi simplu să transpară — în spectacol. Altfel, se unilateralizează gîndul lui Shakespeare, bogăţia lui filozofică, unitatea în esenţa ei contradictorie, a vederilor lui. Cam pe aceste coordonate ne-am aşezat atunci cînd am socotit realizarea scenică a lui Ciulei ca fiind deviată de la sensurile textului shakespearean. Tenta generală în *Cum vă place* e amăruie. Ea ar fi trebuit să reiasă şi din spectacol. Măcar în final...

● LIVIU CIULEI

Tovarăşe Tornea, pot fi de acord cu interesanta dv. expunere asupra condiţiilor istorice ale epocii respective, dar mă declar în total dezacord cu concluziile estetice şi cu aplicarea la materialul piesei *Cum vă place*. În general, mi se pare că se vorbeşte foarte mult despre ce ar fi dorit unul sau altul să scrie Shakespeare şi nu despre ce a scris el.

● FLORIAN NICOLAU

E clar, în final. Plecarea lui Jacques nu trebuia privită ca o izgonire a lui din atmosfera optimistă a finalului, ci tocmai, ca un accent, prin care Shakespeare a vrut poate să sugereze contemporanilor săi, caracterul convenţional al acestui vesel şi fericit deznodămînt, faţă de care Jacques îşi manifestă îndoiala, amărăciunea, odată cu însuşi poetul.

● LUCIAN PINTILIE

Să limpezim acest lucru — e vorba de finalul piesei —: credeţi că Jacques lasă o perspectivă amăruie, voită de Shakespeare, care într-un fel ar discredita sentimentul de tonicitate, de plenitudine a piesei?

Eu personal, în privinţa asta, am altă opinie. Eu cred că în viziunea generală finală, cu semnificaţia ei de împlinire limpede, triumfătoare, a dragostei — şi să nu uităm ce funcţii ample, evoluate are dragostea în această piesă —, Jacques reprezintă acea undă de melancolie şi de negativism, îndepărtată în chip delicat de la consensul acesta unanim, tonic, convenţional acceptat, al sărbătorii fericirii, exprimat atît de elocvent în monologul final al Rosalindei. Nu cred că Shakespeare operează aici cu semnificaţii complexe de circulaţie modernă. Eu cred că operează în finalul piesei cu o modalitate precisă, direct populară — esenţială —, în direcţia cea mai fericită a comediei populare a evului mediu. Această modalitate apare evident sub o formă cultă, evoluată, rafinată, dar păstrînd sentimentul iniţial, sărbătoresc, tonic, popular.

● ANDREI BĂLEANU

Dacă Shakespeare ar fi scris între paranteze: „cu ton amar", ce simplu ar fi fost atunci totul!

● FLORIN TORNEA

Finalul general de epilog este salutul către public. Dar finalul ca atare al piesei este un final care te lasă să pleci gîndind că nu este un final definitiv.

- **LUCIAN PINTILIE**

Credeți că situația tragică a omului se rezolvă undeva la Shakespeare?

- **FLORIAN NICOLAU**

Ea nu se putea rezolva în epoca lui Shakespeare, deoarece nu existau condițiile necesare; tocmai de aceea, esența realismului shakespearean constă în acel rechizitoriu la adresa vieții contemporane lui, de care vorbeam. Că Shakespeare a avut o încredere în destinul final al omului, aceasta este adevărat. Dar ea nu anulează și nici nu rezolvă perspectiva tragică a eroilor shakespeareeni. Nici măcar în *Cymbeline*, cu tot acel final „optimist“ al tragediei.

- **FLORIN TORNEA**

N-am vrut să pledez neapărat pentru Jacques. Și, în nici un caz, n-am vrut s-o înnegresc pe Rosalinda. Dar a favoriza pe unul împotriva celuilalt, umbrind trimiterile filozofice de esență ale textului, de teama ca nu cumva spectacolul să nu fie înțeles, mi s-a părut...

- **LIVIU CIULEI**

N-a existat nicidecum această „teamă“, și ați vorbit mai înainte despre ea — n-am vrut să vă întrerup. Am procedat conform concepției expuse și în scris și demonstrate în spectacol.

- **FLORIN TORNEA**

Atunci, apăs și eu, cu atît mai mult, pe această latură, ca pe un neajuns.

- **LIVIU CIULEI**

Chiar după această completare, nu sînt de acord cu punctul de vedere cuprins în expunerea dv.

- **FLORIN TORNEA**

Sînt puncte de vedere pe care le discutăm, și sînt soluții pe care, de asemenea, le discutăm.

- **D. ESRIG**

Aș dori să subscriu la o idee, care s-a exprimat aici, că spectacolul pe care îl discutăm reprezintă o experiență deschizătoare de drumuri. Aș spune, o operă de pionierat. Este realmente important ca un text pe care ne-am obișnuit să-l știm zăcînd sub praf, să fie scos la drumul mare și, așa cum chiar convorbirea noastră demonstrează, ridicat la altitudine, unde bat vînturi puternice, unde ideile se încrucișează cu pasiune și folos.

În legătură cu dorința unanim subliniată aici, de a se consolida în practica teatrelor o atitudine creatoare, curajoasă din partea regizorilor, aș dori să obținem o atenție sporită pentru ameliorarea plasticității actorilor. O parte din nedumeririle exprimate de unii vorbitori se datorează, cred, efortului neterminat al unor interpreți de a exprima, prin comportarea lor, o anume intenție. Asemenea imperfecțiuni derutează, limitînd expresivitatea, forța unor scene. M-am lovit de cîteva ori, în cursul muncii mele, de greutăți care țin de o redusă pregătire actoricească în acest sens. Pentru realizarea spectacolului meu de producție cu *Vicleniile lui Scapin*, am avut nevoie de circa două luni, afectate exclusiv pregătirii fizice a actorilor.

- **LIVIU CIULEI**

Cele demonstrate la noi de spectacolul lui „Piccolo Teatro“ se datorează unei puternice școli de pantomimă.

- **D. ESRIG**

Cred că ar fi foarte bine dacă teatrele și-ar putea apropia sau chiar forma maeștri de mișcare și stil, care să instruiască apoi, sistematic, întreaga trupă de actori.

LUCIAN PINTILIE

Ca regizor, în raport direct cu critica, vreau să spun ceva:

Este prima dezbatere la care asist şi la care a emoţionat dorinţa sinceră a participanţilor de a sublinia ce e nou şi important într-un spectacol cu virtuţi contemporane ca acesta.

Revista „Teatrul“ are un mare merit în organizarea acestei discuţii. Ea a depăşit astfel momentul inaugural, reprezentat de o cronică exclusivistă, antrenînd alte voci, alte opinii, realizînd o pasionată şi exigentă discuţie despre spectacol, despre teatru, pentru care eu îi mulţumesc.

Personal, cu mici amendamente şi nuanţe, îmi menţin aceleaşi idei generale semnalate pe parcursul discuţiei.

Însă, mă simt profund mişcat — şi este un cuvînt care echivalează cu ceea ce simt — de a asista la discuţii de acest nivel, în care am simţit vibrînd cea mai profundă dorinţă de a sprijini un spectacol reuşit.

ANDREI BĂLEANU

Vreau să spun două vorbe despre o chestiune la care nu m-am referit la început, pentru că am socotit că discuţia trebuie îndreptată în primul rînd spre spectacol şi nu spre cronica revistei „Teatrul“. Eu sînt de acord cu multe din observaţiile tovarăşului Mircea Alexandrescu. Dar cronica, în raport cu gîndirea autentică ce a stat la baza spectacolului, cu interesul pe care-l prezintă acesta, era cam superficială, scrisă la repezeală. Şi n-aş spune asta, dacă n-aş şti că Mircea Alexandrescu poate să scrie şi a şi scris articole mult mai bune.

Discuţia de azi a fost foarte reuşită, tocmai pentru că a pornit de la ideea că, pe aceeaşi paltformă ideologică a realismului socialist, pot exista păreri diferite, interpretări diferite, date aceluiaşi text.

Această dorinţă manifestată aci, de a cunoaşte şi înţelege păreri deosebite, de a face un schimb de opinii prietenesc şi principial, trebuie să rămînă un punct cîştigat pentru noi.

Atitudinea tovarăşului Ciulei, disponibilitatea pe care a dovedit-o în a discuta puncte de vedere diverse, în a-şi însuşi alte păreri, atunci cînd îşi dă seama de justeţea lor, m-au impresionat. Este condiţia reală şi firească a unui creator de artă, dornic nu să primească laude cu orice preţ, ci să asculte cu interes şi criticile argumentate cu privire la obiectul muncii lui artistice. Acesta este un spirit pe care trebuie să-l cultivăm în teatru, atît prin felul nostru de a scrie, receptiv şi exigent totodată, într-un cuvînt: principial, cît şi prin ceea ce solicităm, la rîndul nostru, din partea regizorilor, actorilor şi dramaturgilor.

LIVIU CIULEI

Eu trebuie să mulţumesc în primul rînd participanţilor pentru pasiunea cu care s-au aplecat asupra acestui spectacol, indiferent de adeziunea lor faţă de el. Mărturisesc că nu am scontat că această montare va stîrni discuţii — aşa cum le prevedeam pentru *Azilul de Noapte*. Nici n-am crezut că e originală — că e neapărat „un alt fel de punct de vedere“ inclus în aceasta. Aş putea să spun, aşa citesc eu *Cum vă place* şi îmi cer scuze că vă oblig să-l citiţi cu ochii mei, dar ar fi poate mai prost ca eu — care cumva prin profesie îl citesc cu glas tare în faţa atîtora — să-l citesc cu ochii altora. Multe din cele spuse aici înţeleg să-mi folosească spre o mai clară citire, şi pentru aceasta mulţumesc.

TRAIAN ŞELMARU

Aşa cum era de aşteptat, dezbaterea noastră în jurul spectacolului *Cum vă place*, pus în scenă de tovarăşul Liviu Ciulei, a constituit o analiză multilaterală şi a abordat o serie de aspecte esenţiale ale teatrului shakespearean, al epocii respective. Astfel, cadrul dezbaterii s-a lărgit, prilejuind concluzii preţioase în ceea ce priveşte valorificarea contemporană, în spirit marxist-leninist, a teatrului clasic în general. Voi încerca în cele ce urmează să sintetizez ideile asupra cărora s-a stăruit îndeosebi şi care s-au cristalizat într-un punct de vedere colectiv.

În privința spectacolului în sine, toți participanții au fost de acord că el constituie o experiență interesantă prin căutarea de căi noi, prin rezolvări regizorale îndrăznețe, pline de fantezie și inedit. A fost apreciată în mod deosebit tendința de îndepărtare a spiritului pastoralo-curtean, imprimat de trecute viziuni regizorale, și de accentuare a caracterului optimist și popular al textului. Pe această linie s-au subliniat ritmul captivant al spectacolului, bogăția paletei scenografice, ingeniozitatea realizării multor momente, în special a celor satirice la adresa curții. S-au făcut observații judicioase cu privire la unele inconsecvențe în stilul de montare și joc, ca și la neclaritatea unor elemente convenționale. În unanimitate însă, participanții au reliefat ca o calitate importantă a spectacolului, aceea că, prin preocupările sale, stîrnește discuții la un nivel teoretic ridicat.

Din acest punct de vedere, mi se pare firească amploarea pe care a luat-o discuția în jurul personajului Jacques, tocmai pentru că — așa cum a afirmat cineva — el constituie una din cheile justei descifrări a textului shakespearean.

Încă în articolul publicat de noi în nr. 8 al revistei (august 1961), se sublinia că, prin interpretarea dată acestui personaj, „se pierde în mare măsură latura filozofico-satirică a piesei". În articolul său de răspuns, tovarășul Ciulei, argumentîndu-și viziunea asupra lui Jacques, ne-a ajutat să înțelegem mai bine în ce constă una din principalele scăderi ale spectacolului, poate chiar cea mai importantă. Discuția de azi a clarificat lucrurile mai deplin.

Pentru tovarășul Ciulei, așa cum reiese din articolul său, ca și din cele spuse aci, Jacques a reprezentat un personaj negativ. Așa l-a conceput, așa l-a realizat: satirizîndu-l printr-o variată și subtilă gamă de nuanțe actoricești. Combătînd afirmația noastră că Jacques este expresia gînditorului rinascentist, care-l anunță pe Hamlet, avînd certe afinități cu prințul Danemarcei, el scrie: „Renașterea și principalii ei gînditori umaniști au însemnat un aport pozitiv în istoria gîndirii și în nici un caz un personaj care nu întrevede scopul final al existenței; un personaj mizantropic și plictisit nu putea s-o reprezinte". În sprijinul viziunii sale despre Jacques, tovarășul Ciulei aduce o serie de citate, din care reiese că Jacques «...gîndește și nu face nimic» ... «este prințul leneșilor filozofici», că „...neagă prin replică sau atitudine tot ce este motor pozitiv al vieții, dragostea, bucuria, munca, posibilitatea de fericire" etc. etc. În legătură cu apropierea de Hamlet, tovarășul Ciulei scrie: „În interpretarea noastră am neglijat în mod voit acest punct de vedere. A. V. Lunacearski însă subliniază diferența dintre cele două personaje, spunînd de Hamlet, în comparație cu Jacques: «El nu este pur și simplu un vorbăreț» și «că Hamlet este un tip volițional, au observat-o limpede și alții»". În discuția noastră s-a arătat pe larg care este adevăratul chip al lui Jacques. O serie de vorbitori, încadrînd pe Jacques în epocă, au subliniat că scepticismul personajului este o trăsătură profund pozitivă, ea reprezentînd tocmai critica vehementă pe care Shakespeare o aduce prin el societății. Și asta e esențialul. Sînt în totul de acord cu tovarășul Ciulei cînd, citîndu-l pe Lunacearski, susține că nu tendința pastorală a comediei *Cum vă place* ne interesează. Și, așa cum am arătat mai sus, cred că un mare merit al spectacolului său este tendința sa antipastorală. Dar Lunacearski nu se oprește doar la partea citată. El continuă, spunînd răspicat *ce ne interesează*. „Ne interesează — scrie Lunacearski — una din figurile centrale ale piesei, deși nu deține un rol prea activ, și anume Jacques cel trist. Jacques este numit de cîteva ori «cel trist», lucru extrem de semnificativ. El însuși caută să definească în ce constă de fapt tristețea lui, și o face într-un stil aparte, de semibufonerie. În general, Jacques tinde să dea un înveliș ironic, glumeț, profundei lui înțelepciuni, tuturor lucrurilor pe care le află mintea sa iscoditoare și care se deosebesc paradoxal de cele ce află de obicei așa-numitele inteligențe mijlocii. Iată ce spune Jacques încercînd să definească factura tristeții sale: «Eu nu sînt trist ca un savant dornic să-i întreacă pe toți, nici ca un muzicant închipuit. Eu nu sînt trist ca un curtean trufaș, ca un oștean jinduind după mărire, ca omul legii care umblă numai cu chițibușuri, ca o femeie plină de hachițe sau ca îndrăgostitul care adună-n el toate aceste lucruri la un loc. Nu, eu am o tristețe a mea, care s-a împlinit cu încetul din cîte am văzut și am auzit. Călătoriile mele, la care mă gîndesc adeseori, îmi adîncesc, fără îndoială, această stare de tristețe». Jacques nu vrea să ascundă celorlalți oameni concluziile triste la care ajunge.

Dar el ştie că nu va fi înţeles fără zăbavă. De aici, tendinţa lui de a se înveşmînta în straiele pestriţe de bufon, căruia îi este îngăduit să debiteze tot felul de paradoxuri. El poate «să-şi arunce săgeţile, adăpostit ca de o pavăză de nebunia lui». O, de-aş fi nebun! exclamă Jacques.

> Rîvnesc să-mbrac o haină de paiaţă!
>
> . . . .
>
> E singura-mi dorinţă!
> Dar mai întîi din judecata voastră
> Vă rog să smulgeţi, ca pe-o buruiană
> Acele gînduri ce vă fac să credeţi
> C-aş fi un înţelept...
>
> . . . .
>
> Îmbracă-mă în haina de bufon,
> Dar lasă-mă să-mi dau pe faţă gîndul
> Şi voi înzdrăveni atuncea trupul
> Mîncat de boală-al păcătoasei lumi
> De va răbda să-nghită doctoria.

De aici rezultă — continuă Lunacearski — că Jacques cel trist nu consideră lumea un bolnav definitiv condamnat. El constată pur şi simplu că lumea este grav bolnavă şi are convingerea că raţiunea, aruncînd asupra acestei maladii lumina ei, va putea s-o tămăduiască spunînd adevărul, fie şi sub aparenţa bufoneriei"[1].

Abia la capătul acestei pătrunzătoare analize a caracterului lui Jacques, Lunacearski face afirmaţia citată de tovarăşul Ciulei: „E limpede, prin urmare, cum înţelege lumea Jacques". Cît despre relaţia Jacques-Hamlet, e drept că Lunacearski stabileşte deosebirile citate de tovarăşul Ciulei, dar în formularea următoare: „Prin ce se deosebeşte în fond Hamlet de prototipul său Jacques?" Reţineţi: de prototipul său. Şi asta după ce, cu cîteva pagini înainte, consideră că „Jacques cel trist — acest Hamlet în germene — Hamlet însuşi şi Prospero" constituie „un acord grandios în care se contopesc oarecum toate trăsăturile hamletiene". Cred că e cazul să spunem: e limpede, prin urmare, cum îl înţelege Lunacearski pe Jacques!

Fără îndoială că nimeni nu e obligat să ia părerile lui Lunacearski drept literă de evanghelie. Dar din moment ce tovarăşul Ciulei s-a referit atît de mult la marele critic sovietic, autor al unora dintre cele mai strălucite interpretări marxist-leniniste asupra lui Shakespeare, din păcate numai parţial traduse, am crezut necesar să aduc completările de mai sus.

De altminteri, chiar şi tovarăşul Ciulei îşi dă seama că ceva nu e tocmai în ordine în interpretarea lui Jacques, cînd scrie: „...am apăsat prea mult asupra demascării falsei sale melancolii, a pozei pesimismului şi mizantropiei lui", pentru că „de primă importanţă mi s-a părut însă necesitatea de a acuza lipsa de finalitate a extazurilor lui filozofice". O părere similară a fost exprimată de domnia-sa şi în discuţia noastră. Numai că aci nu e vorba doar de a accentua mai mult sau mai puţin o latură sau alta a personajului. E vorba de a-l pune pe picioare pe Jacques, care în spectacol a fost, ca să mă exprim astfel, răsturnat cu capul în jos.

Ce să satirizăm în Jacques? Să demascăm falsa lui melancolie? Am arătat mai sus în ce constă ea şi că nu e deloc falsă. „Poza pesimismului şi mizantropiei"? Am văzut că nu e nici o poză, ci o înţelegere profundă a epocii sale. Să acuzăm „lipsa de finalitate a extazurilor lui filozofice"? Care finalitate, într-o vreme în care finalitate în gîndire nu putea exista, ci doar căutări? Se ştie că numai marxismul a dat finalitate reală gîndirii, sensul ei nou. Atunci, de ce să-l acuzăm pe Jacques pentru ceea ce nu putea să reprezinte?

A pune problema astfel înseamnă a nu înţelege că Jacques face parte nu numai dintre eroii pozitivi, dar dintre acele nobile personaje clasice, din acel „acord grandios", de care pomeneam mai sus, în care sînt întruchipate virtuțile cele mai profunde ale omului Renașterii și în primul rînd rațiunea, luciditatea, inteligența, dorul de libertate, disprețul față de prejudecăți. Acești „cavaleri ai rațiunii" sînt eroii cei mai dragi lui Shakespeare. El îi prețuiește chiar și pentru cinismul lor, care se manifesta, în acea vreme, tocmai ca urmare a rațiunii descătușate, a imensei lor lucidități. Aceștia sînt oamenii cei mai expuși suferințelor, pentru că ei văd mai profund decît cei din jur, pentru că descoperă în explozia de vitalitate a Renașterii, și crimele, și ticăloșiile, și stupiditatea care mai dăinuiau și aveau să dăinuiască încă multă vreme. În asta și constă scepticismul lor, care în momentul acela e un factor de progres și nu poate fi confundat cu ceea ce reprezintă scepticismul ca poziție filozofică în zilele noastre — fără riscul vulgarizării. Stigmatizîndu-l pe Jacques și aruncîndu-l în lumea celor pe care el însuși îi satiriza, tovarășul Ciulei l-a pierdut, după părerea mea, pe cel mai prețios aliat în perspectiva satirică pe care a dorit s-o imprime — și într-o măsură a și imprimat-o — spectacolului. Opunînd-o pe Rosalinda lui Jacques și accentuînd unilateral elanurile lirice și optimismul cam naiv al acesteia, spectacolul capătă tocmai acea coloratură idilică nedorită de regizor. E paradoxal, dar așa e. Sigur că un personaj lucid ca Jacques stingherește pe cei care se lasă purtați de exaltarea dragostei, a aparenței libertăți. Așa se și explică remarcele ironice și răutăcioase ale Rosalindei la adresa lui. Chiar dacă nu e totdeauna pe plac, dar Jacques reprezintă chemarea la realitate, la rațiune, avertismentul că lucrurile nu sînt chiar așa cum par, că lumea încă nu e așa cum ar trebui să fie. Aceasta e perspectiva istorică reală intuită de Shakespeare ca un adevărat geniu al contemporaneității epocii sale.

---

[1] A. V. Lunacearski, „Bacon în societatea eroilor lui Shakespeare". Din volumul „Despre literatură", E.S.P.L.A. — Cartea Rusă.

Eu înțeleg adversitatea tovarășului Ciulei față de interpretarea idilică, lipsită de vlagă, dată de unii regizori comediei *Cum vă place*. Și consider extrem de pozitiv faptul că a vrut să polemizeze cu imaginea neputincioasă, clorotică, dată de aceștia lui Jacques. Să polemizăm cu această viziune, de acord, dar nu cu Jacques. Să-i dăm acestuia toată strălucirea rațiunii, virulența, sarcasmul, toată profunzimea de gîndire conferită de Shakespeare, ca o expresie a celei mai înaintate poziții filozofice a epocii, ca pe o treaptă — cu limitele ei inerente — în lupta pentru eliberarea omului, pentru triumful vieții și al frumosului. Numai printr-o asemenea înțelegere și valorificare, în spirit creator marxist-leninist, a acestor trepte de luptă a gîndirii umane, opera marilor clasici își ia locul de drept în epoca noastră, epoca eliberării definitive a umanității și a reconstruirii ei conștiente. Cred că într-o asemenea viziune, spectacolul interesant și îndrăzneț al tovarășului Ciulei s-ar fi ridicat la un nivel calitativ superior. Discuția noastră a fost de un real folos, nu numai prin analizarea spectacolului *Cum vă place*, ci mai ales prin clarificarea unor probleme de ordin teoretic mai larg ce privesc dificila și complexa operă de valorificare contemporană a dramaturgiei clasice în general.

Pentru noi, cei din redacția revistei „Teatrul", este o mare bucurie că am reușit să reunim în jurul acestei mese rotunde creatori și critici dramatici, care să dezbată într-o atmosferă tovărășească probleme atît de însemnate pentru mișcarea noastră teatrală, să ne ajute să ne verificăm punctele de vedere, să le îmbogățim, să le argumentăm mai profund. Vă mulțumim tuturor.

Cronica

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE“

„BOLNAVUL ÎNCHIPUIT“ de Molière

Data premierei ; 5 februarie 1962. Regia : Sică Alexandrescu. Decoruri și costume ; Al. Brătășanu. Muzica : *Alfred Mendelsohn. Coregrafia : Stere Popescu. Distribuția* : Al. *Giugaru* (Argan) ; *Silvia* Dumitrescu-Timică (Béline) ; Valeria Gagealov (Angélique) ; Anca Banciu și Eva-Maria Anghelescu (Louison) ; Marcel Enescu (Béralde) ; Gh. Popovici-Poenaru (Cléante) ; Ovid Teodorescu (Domnul Diafoirus) ; Mihai Fotino (Thomas Diafoirus) ; Dem. Rădulescu (Domnul Purgon) ; Constantin Rauțchi (Domnul Fleurant) ; Matei Alexandru (Domnul Bonnefoi) ; Carmen Stănescu (Toinette) ; Marian Hudac (Praeses).

Care este imaginea păstrată de generații de spectatori și de oamenii de teatru despre *Bolnavul închipuit?* Toată lumea consideră această piesă o satiră a imposturii, o critică a dogmatismului în știință, o batjocură a stupidității.

Nu este *Bolnavul închipuit* singura operă în care marele scriitor a rîs de prostie și de cei ce și-au făcut o sursă de venituri din erudita ei speculare. *Tartuffe, Burghezul gentilom, Femeile savante, Prețioasele ridicole* marchează toate aceeași preocupare și fac parte — într-un anume sens — din același univers de gînduri. Și poate nu este *Bolnavul închipuit* cea mai desăvîrșită dintre piesele lui Molière, opera care suportă cel mai lesne o confruntare cu publicul anilor noștri. *Avarul* sau *Tartuffe, Femeile savante* sau *Mizantropul,* sau *Don Juan* constituie culmile creației lui Molière și ele reprezintă pentru noi, cei de astăzi, lucrările de faima cărora beneficiază în mod firesc și celelalte opere ale sale, ce-i întregesc o glorie necontestată.

Povestea lui Argan, bolnavul închipuit, ipohondrul de o prostie compactă, care se lasă înșelat de autoritatea unei false științe, nu este nici astăzi lipsită de interes pentru spectatori, cum nimic din ceea ce privește destinul omului nu-i lipsit de interes. Piesa cheamă însă publicul, și prin intrigă și prin situații, în mijlocul unor realități foarte îndepărtate de noi.

Asumîndu-și sarcina punerii în scenă a acestei piese, regizorul Sică Alexandrescu a înțeles că, dacă nu este exclus, este în orice caz destul de greu de găsit o nouă semnificație comediei, iar cea veche nu parvine cu forța ei primă în contemporaneitate. Cu toate acestea, el s-a decis să rejoace *Bolnavul închipuit.* Nu putem decît să felicităm regizorul care se încumetă să treacă peste astfel de dificultăți.

Dem. Rădulescu (Purgon) și Al. Giugaru (Argan)

Credinţa lui Sică Alexandrescu a fost probabil aceea că o preferinţă de atîtea ori verificată a publicului nu a pierit peste noapte şi că trebuie găsit numai drumul care să redea piesei strălucire şi pregnanţă. I s-a părut — şi nu fără dreptate — că retransmiţînd piesa cu un alt ritm, ca şi cum ar fi repovestit o glumă celebră, sala va revedea *Bolnavul închipuit* cu interes.

Aşadar, *Bolnavul închipuit* pe scena Teatrului Naţional n-a intenţionat ca, prin mijlocirea unei piese clasice, să replice unor obiceiuri actuale asemănătoare celor incriminate de marele scriitor. Şi nici nu şi-a propus să recreeze scrupulos, prin intermediul unei opere semnate de Molière, şi spre educarea

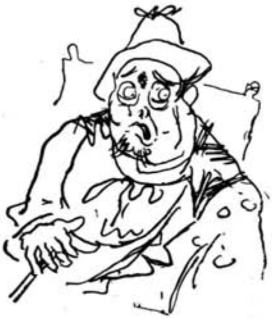

celor mai tinere generații, tabloul unei lumi astăzi dispărute. Regia a dorit mai curînd să înlesnească spectatorilor un spectacol foarte colorat și în care ridicolul unor situații și hazul unor caractere să fie subliniate în tonuri tari. Că regia a avut această intenție, ne îndeamnă să credem decorul plin de lumină și culoare iscălit de Al. Brătășanu, baletul grotesc cu care se încheie piesa și numeroasele momente bufe din spectacol, în care ceea ce se juca altădată cu grație, cu acea spumoasă grație specifică interpretărilor tradiționale ale operei lui Molière, este tratat acum violent caricatural. În serviciul acestei intenții, regia a folosit o excelentă echipă de artiști, a schițat cîteva tipuri, a marcat cu insistență sensurile comediei. Avem de-a face cu un spectacol în care ridicolul în situații, în caractere, în atitudini se realizează cu violență, prin efecte sigure, de un umor gras și care exclude nuanțele.

Stînga — sus : **Scena finală**

Stînga — mijloc : **Al. Giugaru (Argan)** văzut de Silvan

Stînga — jos : **Gh. Popovici-Poenaru (Cléante), Carmen Stănescu (Toinette), Al. Giugaru (Argan), Ovid Teodorescu (Domnul Diafoirus), Mihai Fotino (Thomas Diafoirus), Valeria Gagealov (Angélique)**

Dreapta : **Silvia Dumitrescu (Béline), Al. Giugaru (Argan), Matei Alexandru (Bonnefoi)**

Al. Giugaru în rolul lui Argan exprimă, cu un cuceritor umor, pătimirile unei ființe care suferă de o gravă maladie intelectuală, și anume credulitatea, dar care nu e mai puțin în mijlocul a lor săi un tiran obtuz și egoist. Mulți alți actori creează cu haz tipuri. Mihai Fotino, de pildă, realizează tipul unui pseudosavant la care memoria suplinește inteligența și elocvența mecanică ține loc de bun simț. Dem. Rădulescu creionează chipul unui medic despotic, care, după ce-și fascinează pacienții, îi transformă în victime sigure ale cupidității sale ; Matei Alexandru aduce pe scenă un notar care, dacă-și spune domnul Bună-Credință, este complicele fidel și autorizat al tuturor manevrelor ilegale. Nu trebuie apoi să uităm contribuția actriței Carmen Stănescu (Toinette), care se războiește, în scene de o vervă reală, cu răul și cu prostia. Din păcate, interpreta nu a pus totdeauna accentul pe acele laturi mai profunde ale personajului. Toinette nu sclipește atît prin ingeniozitate, cît se afirmă printr-o viclenie zgomotoasă.

Ceea ce ne-a nemulțumit în spectacol a fost faptul că atît regia cît și interpreții, din dorința foarte lăudabilă de a ne face să asistăm la un spectacol plin de haz, au împins uneori personajele și conflictul piesei dincolo de limitele farsei, stăruind peste măsură asupra tot ceea ce ne-ar putea provoca rîsul. Așa, de pildă, sala a fost chemată să urmărească excesiv tribulațiile stomacale ale lui Argan ; de asemenea, s-au agitat abuziv pe scenă gigantice clistire.

Deși a urmărit cu orice chip să ne provoace rîsul, regia nu a speculat în această piesă o sursă clasică de umor : marea diferență de vîrstă dintre Argan şi Béline (de altfel, interpretată cu mult farmec de Silvia Dumitrescu-Timică). Apoi, datorită faptului că Marcel Enescu nu a dat relief lui Béralde, corul oamenilor de bun simţ din piesă, care dau o replică plină de umor lui Argan, a fost lipsit de un glas. Nu ştim, în fine, de ce regia care a parodiat cu succes unele scene (vezi, de pildă, finalul), nu a folosit acelaşi procedeu în altele (vezi declaraţia de dragoste a lui Cléante către Angélique — jucată fără elan de Gh. Popovici-Poenaru, dar cu graţie şi gingăşie de Valeria Gagealov).

Bolnavul închipuit rămîne în ansamblul său un spectacol antrenant. Nădăjduim că vom revedea curînd şi celelalte piese ale lui Molière şi, în primul rînd, culmile creaţiei sale.

B. Elvin

TEATRUL TINERETULUI

„PIGULETE + 5 FETE" de Constanţa Bratu

Data premierei : 8 februarie 1962. Regia : Ion Lucian. Scenografia : Ion Mitrici. Distribuţia : Nicolae Pomoje (Dinu Rozmarin) ; Gheorghe Dinică (Biţă Matei) ; Aurora Eliad (Elena Aioanei I) ; Neofita Pătraşcu (Catinca Plămădeală) ; Genoveva Preda (Varvara Curechianu) ; Tatiana Iekel (Irina Aioanei şi Elena Aioanei II) ; H. Nicolaide (Mitică Pigulete) ; Margareta Papazian (Fira) ; Sina Neacşu (Îngrijitoarea) ; Consuela Darie şi Tilda Radovici (Paula Dragomir) ; Ion Gheorghe (Vopsitorul de la „Vopsim tot") ; Vasile Gheorghiu (Romeo Stan) ; Constantin Cristescu (Antal Jozsef) ; Julieta Mărculescu (Maria Anton) ; Stroe Atanasiu (Directorul) ; Marin Moraru (Ziaristul).

Semnul originalităţii pe care-l înregistrează debutul Constanţei Bratu — *Pigulete + 5 fete* — stă în încercarea de a prezenta un aspect din universul bogat şi interesant al muncitorilor, prin prisma umorului dezinvolt, fără rezerve, într-o suită de situaţii comice, plină de încurcături şi surprize. Izvorul acestor încurcături comice îl constituie identitatea nominală a ţesătoarelor de la „Trainica Moldova", Elena Aioanei I şi Elena Aioanei II, şi asemănarea acesteia din urmă cu sora ei geamănă, Irina Aioanei. Acest arhicunoscut motiv comic al „gemenilor" mereu confundaţi, elementul străvechi al tehnicii teatrale, qui pro quo-ul, nu este însă folosit de autoare în sine, ci ca un mijloc pentru a demonstra din perspectiva noului din viaţă, o idee valoroasă : munca, concepută şi îndeplinită ca o creaţie, dăruieşte omului sentimentul unei nemărginite bucurii şi satisfacţii. Lupta tinerelor ţesătoare pentru o înaltă productivitate şi pentru o calitate superioară capătă în comedia Constanţei Bratu, datorită entuziasmului şi veseliei cu care se petrece, caracterul unei adevărate competiţii festive. În atmosfera de voie bună, pe care o degajă desfăşurarea acţiunii, pe lîngă patosul şi poezia muncii, spectatorul desprinde, sugerat în cîteva linii fugare (impuse de limitele genului), ceea ce este esenţial în viaţa de azi a muncitorilor : o concepţie luminoasă, robustă asupra vieţii, asupra dragostei, tendinţa spre un înalt grad de cultură, o gîndire ascuţită şi un dezvoltat simţ al umorului.

Mai mult ca la alţi autori tineri, am întîlnit în această comedie, redate convingător, noile relaţii umane, armonia vieţii colective. Dincolo de interesele profesionale sau legăturile sentimentale, răzbate, pe întreg parcursul acţiunii, o caldă şi vibrantă solidaritate umană.

Fără să fie foarte profundă, eficacitatea educativă a comediei e incontestabilă prin aceea că autoarea mînuieşte cu talent satira şi ironia, în demascarea şi condamnarea birocratismului, a autoliniştirii, a spiritului rutinier, a egoismului şi a lenei, aspecte ce constituie încă piedici în aplicarea înaltelor principii ale eticii comuniste. Autoarea supune judecăţii colective atitudinea înapoiată a Elenei Aioanei II, care stînjeneşte avîntul întregii brigăzi, muncind prost şi fără elan. În transformarea Elenei Aioanei II de la muncitoarea care nu îndeplinea măcar planul, pînă la fruntaşa pe fabrică, rolul constructiv al colectivului nu poate fi subapreciat. Dragostea, ajutorul colegelor de brigadă, perseverenţa şi tăişul ironiei lor au contribuit în cea mai mare parte ca Elena Aioanei II să poată obţine în muncă un succes deosebit. Autoarea a izbutit să respingă clişeul facil în crearea acestui personaj şi să-l realizeze astfel încît să găsească în el înseşi datele şi resursele plauzibile transformării acestuia. Elena Aioanei II are multă personalitate, ambiţie şi mîndrie, o inteligenţă vie şi o sensibilitate care-i conferă dreptul de a-şi fi putut însuşi în procesul muncii o nouă concepţie, capacitatea de a simţi şi a înţelege bucuria autodepăşirii. Mai puţin original ca factură artistică, Pigulete reprezintă îndeosebi ţinta ascuţişului satiric al autoarei. În climatul creator şi luminos al colectivului de la „Trainica Moldova", Pigulete, prin prostie, impermeabilitate la nou, refugiu în dosare, prin voluptatea cu care ascultă la uşi şi vînează greşeli, aruncă o pată cenuşie. Autoarea o risipeşte, supunînd-o hazului general.

Comedia Constanţei Bratu ne-a reţinut atenţia mai ales prin acea sclipire de emoţie şi umor care însoţeşte pe mezina brigăzii, Varvara. Personajul reprezintă o explozie de tinereţe şi prospeţime, al căror farmec îl dau o sinceră candoare sufletească, un entuziasm de nestăvilit, stîngăcia şi inocenţa cu care descoperă viaţa şi dragostea, ataşamentul faţă de fabrică pînă la confundarea acesteia cu căminul părintesc.

Regretînd faptul că autoarea n-a dat condeiului său acelaşi avînt în zugrăvirea Catincăi — a cărei comportare rigidă şi didactică, obiectul ironiei autoarei şi, implicit, a colegelor ei, apare cam artificială — sau în aceea a Irinei şi a celor doi tineri montori Dinu Rozmarin şi Ghiţă Matei, insuficient individualizaţi, putem afirma capacitatea tinerei autoare de a da viaţă şi relief acţiunii unor eroi pozitivi de comedie, încadraţi în fondul comic al piesei şi care privesc viaţa cu o optică nouă, socialistă.

Tonică, tot timpul optimistă, dovedind o gamă bogată a umorului, de la zîmbetul indulgent şi rîsul care afirmă, pînă la cascadele satirei dezlănţuite care exclude personajul, *Pigulete + 5 fete* îşi justifică din plin dreptul la existenţă.

Toate aceste calităţi suplinesc, dar nu reuşesc să şi ascundă unele neîmpliniri. Încă în prima ei versiune, concentrată la două tablouri, comedia dezvăluia ca una din slăbiciuni, dozarea inegală a materialului dramatic, caracterul mult prea expozitiv şi de o vervă comică redusă a primului tablou, aglomerarea tuturor resurselor comice în cel de-al doilea. Transformarea pe care a suferit-o piesa la Teatrul Tineretului, prin amplificarea ei la proporţiile piesei de trei acte, nu a înlăturat acest neajuns; dimpotrivă, l-a scos mai mult în evidenţă. Tabloul adăugat se dovedeşte aproape inutil, prin lipsa lui de substanţă comică, prin lipsa de supleţe şi cursivitate a acţiunii, prin situaţiile insuficient caracterizate pe linia farsei, prin dialogul lipsit de strălucire. Am salutat alegerea acestei comedii în repertoriul Teatrului Tineretului, şi nu putem subaprecia efortul pe care l-au depus teatrul şi autoarea pentru a o prezenta publicului. Socotim însă că nu s-a depus o muncă suficientă în adîncirea textului, înspre valorificarea la maximum a ceea ce prezenta el inedit.

Tatiana Iekel (Elena Aioanei II) şi H. Nicolaide (Pigulete)

Genoveva Preda (Varvara) şi Tatiana Iekel (Irina Aioanei).

În spectacolul regizat de Ion Lucian, sînt multe elemente de valoare care slujesc dezvăluirii a ceea ce este esenţial în substanţa comediei : o demonstraţie în care noul din viaţă alungă prin arma rîsului ceea ce e vechi şi perimat. Regizorul a căutat, în general, să obţină în mod organic adeziunea şi rîsul vesel al publicului — chiar şi în situaţiile cele mai ilariante — nu prin şarjă sau exces de zel comic.

Textul comediei Constanţei Bratu invita însă la o mai mare expresivitate scenică, la o montare mai tinerească, mai proaspătă. Deşi lucrat cu acurateţe, spectacolul respiră un aer oarecum vetust, rutinier. Impresia porneşte de la o mişcare în scenă şi un grupaj al personajelor, inexpresive, de la o penurie de amănunte comice în portretizarea personajelor, de la ritmul prea puţin alert şi, mai ales, de la insuficientul efort creator cerut interpreţilor pentru a-şi încadra replica într-un tempo mai viu, mai nuanţat. Am fi dorit ca în decor, şi mai ales în costume, să se fi găsit acel corespondent descris atît de plastic de către autoare, privind rodul muncii eroinelor sale : „explozii de culori de la rubiniul vinului din strugurele întîrziat în vie, pînă la imitaţia blondului solar ; de la verdele vegetal, după o noapte de ploaie, la argintul peştilor ce sar capra pe coama valurilor mării". Nici elementele decorului : fire şi panouri, nici croiala sau culoarea costumelor nu demostrează simţul estetic şi bunul-gust pe care-l afirmă în text eroinele piesei.

Regizorul a acordat, cum era şi firesc, cel mai mare credit interpreţilor. Fără a fi exploatat la maximum resursele artistice ale tuturor, el a obţinut totuşi, prin elementul actoricesc, cîteva realizări interesante. Merită a fi subliniată, în primul rînd, creaţia Tatianei Iekel, în rolul dublu Irina şi Elena Aioanei II, în care actriţa a marcat cu precizie trăsăturile care disting cele două gemene : lirism, blîndeţe şi duioşie pentru Irina; neastîmpăr, temperament exploziv, în caracterizarea Elenei II. Tatiana Iekel a intuit, dincolo de egoismul şi automulţumirea pentru lucrul făcut de mîntuială ale Elenei II, acel bun-simţ şi acea perspicacitate care ne conving în final că şi-a înţeles greşeala că nu se poate mulţumi cu o izbîndă formală, că depăşirea planului reprezintă, de fapt, rodul unei structurale transformări în mentalitatea sa.

Genoveva Preda a susţinut cu temperament şi energie rolul Varvarei. Actriţa a izbutit să dea viaţă şi strălucire celor mai multe scene, a avut farmec, dar unele mici răsfăţuri au apropiat personajul prea mult de infantilitate. Simplă, sinceră, Aurora Eliad a redat convingător pe tînăra muncitoare Elena Aioanei I, iar Neofita Pătraşcu a reuşit să marcheze aerul didactic şi acea rigiditate exasperantă pentru cei din jur, ale Catincăi.

Am înregistrat cu bucurie debutul în acest spectacol al mai multor absolvenţi ai Institutului de Teatru care, în roluri nu prea generoase, au vădit calităţi remarcabile pentru comedie. Ne referim la Nicolae Pomoje, care ne-a prezentat în Dinu Rozmarin chipul unui muncitor jovial, simpatic, un amestec de curaj şi timiditate cuceritoare. Gh. Dinică a cheltuit generos vervă şi dezinvoltură, interpretîndu-l pe montorul Biţă Matei. Vasile Gheorghiu a interpretat, cu o mimică excelentă şi cu un real simţ al umorului, pe strungarul Romeo Stan. Chiar în cîteva replici şi-au marcat prezenţa Ion Gheorghe (vopsitorul), Marin Moraru (ziaristul).

Cunoscut pentru umorul său suculent, H. Nicolaide a conferit lui Pigulete o imagine caricaturală, subliniind cu precizia detaliului ilustrativ, prostia și suficiența acestuia.

Chiar dacă spectacolul *Pigulete + 5 fete* de la Teatrul Tineretului nu este scutit de imperfecțiuni, el se bucură pe merit de adeziunea voioasă a spectatorilor, care găsesc în el imagini convingătoare ale actualității noastre.

Valeria Ducea

TEATRUL DE STAT DIN BRĂILA

„NEVESTELE VESELE DIN WINDSOR" de Shakespeare

Data premierei : 16 ianuarie 1962. Regia : D. Dinulescu. Decoruri și costume : Camillo Osorovitz. Distribuția : Nae Nicolae (Sir John Falstaff) ; Mihai Atanasiu (Fenton) ; Valentin Gustav (Shallow) ; Gheorghe Lazarovici (Slender) ; Petre Simionescu (Ford) ; Viorel Brinzaş (Page) ; Dorel Mihăilescu (Sir Hug Evans) ; Eugen Popescu (Doctor Caius) ; Eftimie Ştefanu (Hangiul) ; Emil Georgescu (Bardolf) ; Nicolae Budescu (Pistol) ; Anghel Deac (Nym) ; Jeny Dumitrescu (Robin) ; Gheorghe Haucă (Simple) ; Dumitru Dinulescu (Rugby) ; Virginia Veber (Doamna Ford) ; Ileana Pop Radu (Doamna Page) ; Livia Ungureanu (Ann Page) ; Olly Eftimiu (Doamna Quicly).

Teatrul de Stat din Brăila a înscris în programul său din această stagiune *Nevestele vesele din Windsor.* Aceasta este prima piesă de Shakespeare pe care o reprezintă colectivul brăilean. Alegerea este cu atît mai pozitivă, cu cît — în planul de perspectivă al teatrului — constituie primul pas pe drumul pregătirii colectivului pentru un spectacol cu una din tragediile lui Shakespeare, în vederea apropiatei sărbătoriri a 400 de ani de la nașterea marelui Will. Spectacolul realizat la Brăila a constituit un greu examen pentru tînărul regizor D. Dinulescu. *Nevestele vesele,* cuprinzătoare cronică a moravurilor societății engleze de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, reprezintă o treaptă superioară în comedia shakespeareană, în care diversitatea tipurilor, aparținînd diferitelor clase sociale, se conjugă cu satira ascuțită, umorul, ironia, într-o abilă desfășurare de întîmplări pline de semnificații pentru realitatea timpului. Regizorul a distribuit curajos în cel mai dificil rol al comediei — și poate că Falstaff este unul din cele mai complexe roluri din întreg repertoriul shakespearean — un actor tînăr, Nae Nicolae. Incercarea i-a reusit în parte, talentatul interpret al întîrziatului cavaler împlinind o seamă din cerințele rolului, deși unele alunecări spre grotesc, unele tendințe spre șarjare exagerată știrbesc din valoarea compoziției lui. Grija cu care D. Dinulescu a urmărit evoluția celorlalți interpreți nu s-a manifestat în cazul lui Falstaff, și această concesie șubrezește unitatea de stil a întregului spectacol și umbrește limpezimea ideii că acest „burduf umflat" își trăiește amurgul strălucirii și puterii sale, așa cum Anglia acelui secol trăia amurgul puterii feudale.

Cînd într-un spectacol ca acesta, majoritatea rolurilor sînt bine realizate — și mă gîndesc în primul rînd la Petre Simionescu în rolul egoistului domn Ford, la Viorel Brînzaș, în rolul atît de dornicului de parvenire domn Page, la Eugen Popescu, interpretul îngîmfatului medic Caius, la N. Budescu în rolul haimanalei Pistol, la nătîngul Slender, jucat de Gh. Lazarovici —, preocuparea regiei trebuia să se orienteze către adîncirea interpretării date de Virginia Veber și Ileana Pop-Radu celor două neveste din Windsor, cărora mai multă predispoziție pentru glumă, mai multă veselie n-avea cum să le strice. Dimpotrivă, s-ar fi justificat versurile :

Prin tot ce vom face, să le dovedim,
Rămînînd cinstite, că știm să glumim !

și ar fi dat din plin substanța comică pretinsă de această strălucită farsă populară.

Fără îndoială, pășind pe un drum încă neumblat de ei, regizorul și interpreții au avut de întîmpinat mari dificultăți — și multe dintre ele le-au depășit — de la rostirea versului pe scenă, pînă la realizarea unor personaje complexe. Îi rămîne colectivului brăilean să-și desăvîrșească această dintîi realizare din repertoriul lui Shakespeare, cu încrederea că însăși comedia conține suficiente date comice pentru a se putea lipsi de adaosuri păgubitoare. Nu mă refer la comentariul modest, discret, care însoțește desfășurarea acțiunii, ci la unele îngroșări în interpretare care au apărut pe alocuri.

TEATRUL DE STAT DIN GALAȚI

„MI SE PARE ROMANTIC“ de Radu Cosașu

Data premierei : 16 ianuarie 1962. Regia : Vlad Mugur. Scenografia : Jules Perahim. Distribuția : Cornel Dumitraș (Constantin Dinu) ; Marga Georgescu (Simina Ioniță) ; Ion Niciu (Dorobanțu) ; Dumitru Dunea (Marcu Fuiorescu) ; Alexandru Năstase (Gheorghe Isaia) ; Lavinia Anghelescu (Maria Cernea) ; Gina Patrichi (Lilly Gigea) ; Elena Chelefa (Doamna Gigea) ; Grigore Chirițescu (Mircea) ; Eugen Tudoran (Ignat) ; Viorel Popescu (Un milițian) ; Sică Stănescu (Un chelner) ; Septimiu Pop (Reporterul) ; Veronica Irașog (Casierița) ; Constantin Anghelovici (Un om de serviciu).

Am apreciat întotdeauna la Vlad Mugur încrederea cu care distribuie actori foarte tineri în roluri dintre cele mai dificile. Desigur, experiența nu a fost întotdeauna izbutită — nici nu se putea altfel — în cazul de față însă, distribuirea proaspătului absolvent al Institutului, Cornel Dumitraș, în cel mai de răspundere rol al piesei lui Radu Cosașu, s-a dovedit a fi un act bine chibzuit. Tînărul actor, foarte potrivit datelor inițiale ale personajului Constantin Dinu, are o fermecătoare simplitate, un surprinzător de matur simț al nuanțelor, el știe să-și asculte atent partenerii, să dea sens pauzelor și să se miște în scenă firesc. Portretul moral al muncitorului aflat în pragul unui examen dificil se întregește scenă cu scenă. Vlad Mugur a acordat toată atenția evoluției acestui interpret, de reușita căruia depindea exprimarea limpede a ideii piesei. De altfel, e clar că regizorul a urmărit în special redarea, pînă la nuanțe, a procesului interior al tînărului muncitor care trebuie să aleagă între a plăti un trist tribut vechii mentalități și a se bucura, în sfîrșit, de conștiința demnității sale, de încrederea în forțele proprii.

Estompînd, nu însă pînă la punerea lor totală în umbră, personajele Fuiorescu și doamna Gigea, regizorul le-a îngăduit să cîștige primul plan al atenției, doar atunci cînd avea strictă nevoie să sublinieze, prin contrast cu ele, substanța etică, simțitor deosebită calitativ, a personajelor pozitive. Firesc deci ca Dumitru Dunea, interpretul pictorului de rațe și țigănci, și Elena Chelefa, interpreta doamnei Gigea, să aibă o prezență mai discretă, mai puțin agresivă, decît s-au lăsat ispitiți s-o facă interpreții acelorași roluri din alte teatre.

Romanțioasa domnișoară Lilly, iubitoare de galeșe melodii de import și de bărbați „cu situație“, a găsit în Gina Patrichi o interpretă plină de vervă, de spirit, de fantezie, care însă a greșit, adăugînd pe alocuri mai multă vulgaritate decît îngăduia rolul. Să-și fi epuizat oare această înzestrată actriță resursele, de se vede acum silită să recurgă la efecte mai prejos de autoexigența cu care ne-a deprins ?

Simina a fost interpretată de Marga Georgescu cu multă căldură, cu simplitate și firesc. Ion Niciu a fost poate prea reținut, prea voit sobru, în orice caz însă, convingător în intransigența lui de comunist, îmbinată cu o sinceră înțelegere a proceselor sufletești ale lui Dinu. Ne-a plăcut Lavinia Anghelescu, pentru că nu a lipsit-o de feminitate pe Maria Cernea, activista sfatului popular, și nici de umor subtil. În general, trebuie subliniată unitatea întregului colectiv, acordul — cu foarte vagi excepții — stabilit în omogenizarea stilului de interpretare al tuturor interpreților. Meritul este al regiei, care a dovedit că știe să stimuleze resursele creatoare ale actorilor, dar laude se cuvin și interpreților, care au depus un serios efort pentru a se achita de sarcinile lor în timpul nepermis de scurt rezervat pregătirii spectacolului. E o serioasă lipsă care ține de modul de organizare și de stilul de muncă al teatrului, cu nimic folositoare activității lui creatoare. Am lăsat dinadins la urmă o problemă hotărîtoare pentru reușita unui spectacol : colaborarea dintre regizor și scenograf. Nu încape îndoială că fantezia creatoare a lui Vlad Mugur a găsit un admirabil stimulent în decorurile realizate de Jules Perahim. Mereu inedit, mereu surprinzător de inventiv și receptiv la sensurile piesei, Perahim a găsit și de astă dată o soluție pe cît de simplă, pe atît de sugestivă. Pe un ecran mare sînt proiectate imagini menite să sugereze locul acțiunii, în vreme ce strict utile elemente de mobilier și recuzită ajută pe actori să evolueze. Dar cîtă poezie, cît pitoresc, cît romantism e în imaginea potecii din parcul încă nedesfrunzit, pe care a acoperit-o ninsoarea pretimpurie și în care abia se deslușesc urmele proaspete ale unor pași de copil !

Virgil Munteanu

meridiane

PRIN TEATRELE DIN R. P. BULGARIA

Dincolo de Dunăre. În Republica Populară Bulgaria, fie că pleci cu IL 18 sau cu trenul peste frumosul Pod al Prieteniei, nu ai deloc impresia că ești, așa cum se spune, în străinătate. În primul rînd, pentru că drumul este neverosimil de scurt, iar în al doilea rînd, pentru că peste tot oamenii te întîmpină cu căldură și prietenie și pentru că peste tot ai impresia că ești așteptat, deși toți tovarășii din jurul tău — și întotdeauna ești înconjurat de adevărați tovarăși — nu fac eforturi deosebite în acest sens. Dimpotrivă, ai impresia că-i cunoști de mult, și de aceea conversația — după saluturile de rigoare și deloc protocolare — începe pe nesimțite, ca o continuare a unei discuții, începută de mult și întreruptă accidental. Ospitalitatea bulgară nu se dezminte. Oriunde în Bulgaria, la Sofia, la Plovdiv, Burgas sau Ruse te simți într-adevăr ca acasă.

La Sofia dificultatea cea mai mare începe evident atunci cînd vrei să mergi la un spectacol. Și nu pentru că toate spectacolele încep la șapte precis (dar precis), ci pentru că pe de o parte nu se găsesc bilete, iar pe de altă parte, este foarte greu să te hotărăști. Mai ales atunci cînd la Operă cîntă Uzunov sau Nikolov, cînd la Tineret se joacă *Umiliți și obidiți;* La Satiric, *Arturo Ui;* la Național, drama istorică a lui Kamen Zidarov *Ivan Sișman;* la Studioul Naționalului, *Scandaloasa legătură* de Priestley; la *Armatei,* piesa originală a lui Nikola Rusev, *Direcții,* iar la Teatrul Muncii, drama lui Claude Baal, *Dacă ne vede lumea împreună.*

Și așa e în mai toate serile la Sofia, unde cele cinci săli de teatru oferă un repertoriu variat, actual, și unde nu e deci de mirare faptul că toate aceste săli sînt pline.

Asistînd la cîteva interesante spectacole pe scenele Sofiei, am rămas încîntat în mod deosebit de remarcabilele valențe interpretative ale unor actori; de forța dramatică a lui Stefan Ghețov, de farmecul și umorul fin al lui Apostol Karamitev, de tumultul vital cu care umple efectiv scena Mila Pavlova, de subtilitatea psihologică a lui Ivan Kondov, sau de candoarea cuceritoare a Valentinei Borisova.

Teatrul Tineretului este unul din cele mai interesante teatre ale Sofiei, cu un profil distinct reliefat. Aici am văzut două spectacole.

Primul, *Umiliți și obidiți,* în dramatizarea proprie a regizorului spectacolului, Willy Țankov. La acest spectacol, întreaga scenă — fundalul, arlechinii și chiar fosa — era acoperită cu o imensă pînză neagră. Printr-un panou, o proiecție de umbre reliefează siluetele unor oameni aflați în fața țevilor de pușcă ale unui numeros pluton de execuție nevăzut. Imaginea, sugestivă pentru atmosfera de teroare din Rusia țaristă și pentru biografia lui Dostoievski, se estompează, în locul ei apărînd brusc o uriașă proiecție: chipul expresiv al marelui romancier. Treptat, treptat, aparatul surprinde în gros-plan și întîrzie mai multe clipe asupra ochilor, asupra privirii pătrunzătoare, meditative și puțin stranii a portretului. Proiecția dispare și imediat bezna scenei este străpunsă de conurile de lumină a două reflectoare — aidoma a doi ochi — care cercetează scena, și încet, încet, ca un decupaj cinematografic, sînt readuse în memoria spectatorului fragmente din destinul tragic al umiliților și obidiților, al Natașei și al micuței Nelly. Scenele sînt urmărite și legate între ele de prezența alter ego-ului autorului, de scriitorul Ivan Petrovici, care observă atent și participă la viața Natașei și a micuței Nelly, în fond la propria lui viață, trăită într-o societate în care orice ideal și orice aspirație de puritate sau de dreptate erau brutal profanate. Dezaprobarea acestei societăți inumane este evidențiată pe întreg parcursul spectacolului: prin tipologia epocii, bine surprinsă şi redată de interpreţi, şi prin atmosfera care învăluie discret acţiunea dramatică într-un permanent clarobscur, aproape pictural, şi prin ilustraţia muzicală, ale cărei acorduri se sting dureros, odată cu năzuinţele acestor oameni simpli, atît de umiliţi şi atît de obidiţi.

Spectacolul ne-a dezvăluit un regizor de mare sensibilitate, Willy Ţankov şi un colectiv de actori talentaţi, din ale căror creaţii nu se poate să nu amintim zguduitoarea apariţie a lui D. Dosev (Ivan Petrovici), sau emoţionantele evoluţii ale Violetei Minkova (Nataşa) şi ale Iankăi Vlahova (Nelly).

Al doilea spectacol de la „Tineret" cu piesa lui Pavel Kohout, *Asemenea dragoste*, a devenit în regia Veselinei Ganeva o dezbatere etică publică, la care spectatorul a fost solicitat direct, cu luciditate şi căldură, ca participant activ la procesul de pe scenă. Şi pe drept cuvînt, pe scenă avea loc un proces uman, iar sala a fost o adevărată sală de judecată. Spectacolul a afirmat răspicat şi convingător o idee majoră: nu trebuie şi nici nu poţi — dacă eşti om cinstit — să treci indiferent pe lîngă tovarăşii tăi de viaţă şi de muncă, mai ales cînd în viaţa acestora au loc întîmplări pe care singuri nu le pot rezolva, dar de care societatea, colectivul este răspunzător. La această dezbatere asupra responsabilităţii omului au solicitat în permanenţă şi actorii (citez doar pe Kosta Tonev, Violeta Minkova şi Gh. Cerkelov), care şi-au întruchipat rolurile pe două planuri: puternic afectiv în trăirea lor, şi raţional, distanţîndu-se momentele esenţiale ale destinului eroilor, pentru a da astfel posibilitate „sălii de judecată" să reflecteze şi să-şi precizeze atitudinea.

Interesîndu-ne în mod special cei doi regizori, i-am urmărit şi în alte spectacole. Nu ne-a fost greu să o recunoaştem pe Veselina Ganeva, vizionînd piesa *Vinovatul* de Dimităr Dimov (pe scena Studioului Teatrului Naţional). Asprul rechizitoriu pe care piesa îl face spiritului mic-burghez, care mai dăinuieşte în mentalitatea unor oameni, a strălucit în spectacol datorită mai ales stilului sobru, lucid (întîlnit şi la primul spectacol), cu care a fost interpretat, datorită aceleiaşi forţe de convingere şi solicitare directă a spectatorului la precizarea unei atitudini morale.

Pe Willi Ţankov l-am reîntîlnit tot pe scena „Tineretului" într-un spectacol experimental *Cum vă place*, lucrat cu multă fantezie în stil commedia dell'arte. Ţankov şi-a imaginat şi a realizat piesa ca un spectacol dat în aer liber — într-o piaţă sau într-un bîlci — folosind ca principal loc de acţiune un podium rotund, deosebit de ingrat ca spaţiu de joc, care a obligat pe actori la precizie şi fineţe plastică şi la o concentrare maximă. Şi totuşi, am asistat la o explozie de tinereţe şi vioiciune, dar şi la o profundă şi semnificativă subliniere a poveţelor morale ale Rosalindei (excelent jucată de G. Stanceva), a ironiei de esenţă populară din tiradele Bufonului, sau a poziţiei sceptice *dar critice* a lui Jacques. Amintesc din spectacol doar scena marelui monolog filozofic „întreaga lume e o scenă...", rostit cu o frumoasă ştiinţă scenică (interpretul era acelaşi D. Dosev din spectacolul Dostoievski) în faţa podiumului-scenă pe care nu întîmplător s-a jucat întreaga piesă (vezi monologul), podium-scenă care de astă dată s-a transformat, printr-un efect tehnic de lumină, într-un foc în pădure, în jurul căruia erau prezenţi toţi eroii pădurii din Ardeni.

N-am putut să rezist tentaţiei (deşi colectivul „Tineretului" mă cucerise) de a vedea spectacolele Teatrului Satiric, animat de eminentul om de teatru, regizorul B. Danovski. Stilul de interpretare al acestui colectiv (de numai 28 de actori) l-aş numi maiakovskian, pentru că, într-adevăr, in fiecare spectacol al teatrului — fie că era vorba de satira antifascistă *Arturo Ui*, de comedia lirică a lui V. Petrov *Cînd trandafirii dansează*, sau de spumoasa comedie a lui Marcel Aimé *Capul altora* — ca într-o „lupă care măreşte", au fost incisiv demascate racile moral-sociale de care spectatorul contemporan se detaşează rîzînd, cu optimismul superiorităţii sale. Nu se poate să nu subliniez, din întregul acestui neobosit şi pasionat colectiv, pe inepuizabilul şi complexul actor de comedie, care este G. Kaloiancev. Cum de asemenea trebuie amintit — cu bucurie — şi faptul că în repertoriul permanent al Teatrului Satiric se află şi acum *Mielul turbat* de Baranga, în această stagiune urmînd a fi montată şi *Siciliana*.

În teatrele din provincie nu am întîlnit deloc radicale deosebiri calitative în ţinuta spectacolelor, faţă de cele din Sofia, aşa cum greşit ne-am imaginat. Ba uneori, ele au fost superioare. Astfel, s-a întîmplat la Varna cu drama istorică *Ivan Sişman,* unde am asistat la un spectacol mai emoţionant şi mai patriotic decît la Naţionalul din Sofia ; sau la Teatrul din centrul muncitoresc Dimitrovo, unde am văzut *Cînd trandafirii dansează,* spectacol montat de Liliana Penceva, cu mai multă fantezie şi graţie, deşi cu forţe artistice mai puţin valoroase decît cele de la Satiric.

Cele mai interesante colective teatrale din provincie le-am întîlnit însă la Plovdiv, Burgas şi Ruse.

În istoricul şi frumosul Plovdiv — unde, printre altele, am văzut un impresionant monument al ostaşului sovietic, pe care localnicii îl cunosc mai mult sub numele familiar de Alioşa — am vizionat un bun spectacol cu piesa lui Nazim Hikmet, *Prima zi de sărbătoare,* o dramă cu puternice semnificaţii sociale, în care stadiul crepuscular al burgheziei a fost admirabil dezvăluit şi inteligent opus apariţiei pionierilor unei orînduiri sociale drepte : oamenii muncii. La reuşita spectacolului, pus în scenă de regizorul D. Punev, au contribuit şi actorii D. Danov, Paşa Berova şi N. Dacev, precum şi sugestivul decor simbolic al lui A. Anghelov.

În pitorescul şi veselul port al Mării Negre, Burgas, ne-am amuzat la comedia lui Salacrou, *Arhipelagul Lenoir,* în care actorul Ţeno Kandov ne-a încîntat prin dezinvoltură scenică şi umor de bună calitate. În acest tînăr colectiv, care repeta cu însufleţire drama antirăzboinică *Sabia lui Damocles* de Nazim Hikmet, am întîlnit o continuă frămîntare creatoare, susţinută de altfel cu atenţie şi pricepere de şeful secţiei de învăţămînt şi mare iubitor de teatru, tovarăşul Ciorbagiev.

Iar pe malul Dunării, la Ruse, unde am văzut drama lui Simonov, *Al patrulea,* şi piesa lui Kohout, *Asemenea dragoste,* ne-a interesat mai cu seamă preocuparea căutării celor mai simple şi emoţionante mijloace de expresie artistică pe care colectivul o dovedeşte cu fiecare spectacol. Sînt convins că rezultatele acestor căutări nu vor întîrzia să se arate, atîta timp cît în colectiv există actori talentaţi ca Ţvetana Nikolova, T. Iurikov, E. Grekov, L. Kremen, toţi foarte buni actori de dramă, un regizor ca J. Pavlovici şi un scenograf ca J. Avdala.

În sumarele şi destul de incompletele note de mai sus, nu am enumerat deloc întîmplător numele atîtor actori, regizori sau scenografi. Pentru că, una dintre cele mai depline satisfacţii artistice pe care teatrul bulgar contemporan o lasă spectatorilor săi o constituie tocmai bogăţia şi varietatea resurselor de cadre artistice pe care le întîlneşti în fiecare teatru.

Despre dramaturgia originală bulgară, e adevărat, am amintit mai puţin, deoarece am văzut-o în prea puţine spectacole. Trebuie subliniat însă pozitiv faptul că tema eroico-revoluţionară a luptei comuniştilor pentru eliberarea Bulgariei este bogat ilustrată în piese de valoare artistică, dintre care amintesc numai *Blocada* de K. Zidarov, *În fiecare seară de toamnă* de I. Peicev sau *Conştiinţa* de E. Manov. Tot cu titlu informativ amintesc şi cîteva piese originale, în care este dezbătută foarte combativ, lupta împotriva vechilor mentalităţi, a spiritului mic burghez, a inerţiei sau a carierismului : *Vinovatul de* D. Dimov, *Cînd trandafirii dansează* de V. Petrov, sau *Direcţii* de N. Ruse.

Împărtăşind în numeroasele discuţii tovărăşeşti avute cu oamenii de teatru bulgari, impresia că dramaturgia actuală este oarecum datoare vieţii noi şi harnicului popor bulgar, ca de altfel şi forţelor artistice de care am amintit, capabile şi dornice să-i înfăţişeze pe scenă pe constructorii de viaţă nouă, impresia mi-a fost confirmată numai în parte ; deşi mulţi actori şi regizori solicitau, pe drept cuvînt, autorilor dramatici să încerce să spargă mai des cadrul strîmt al dramelor intime, de interior, să pătrundă pe şantiere şi în fabrici şi să oglindească artistic — lucru nu atît de uşor, dar necesar — chipul eroului zilelor noastre, al zilelor desăvîrşirii construcţiei socialiste.

În timpul acestor discuţii, am aflat şi de o serie de lucrări noi — pe care am regretat foarte mult că nu le-am văzut. Este vorba de *Efortul* de N. Rusev, care tratează probleme de etică socialistă din viaţa sondorilor,*Nu există moarte* de T. Manov, inspirată din viaţa constructorilor de pe un mare şantier, şi *Gingăşie crudă* de K. Ţacev, continuarea destinelor tinerilor eroi ai primei sale piese *Din prea multă dragoste,* jucată de altfel şi pe scenele din ţara noastră.

Emil Riman

TEATRUL „C. I. NOTTARA"

B-dul Gl. Magheru nr. 20 - Telefon 15.93.02

STAGIUNEA 1961 — 1962

SALA MAGHERU

FÎNTÎNA BLANDUZIEI
de VASILE ALECSANDRI
Regia: ION ŞAHIGHIAN

VLAICU VODĂ
de AL. DAVILA
Regia: ION ŞAHIGHIAN

PYGMALION
de G. B. SHAW
Regia: SANDA MANU

CYRANO DE BERGERAC
de EDMOND ROSTAND
Regia: GEORGE RAFAEL

CÎND ÎNFLORESC MIGDALII
de ANGELA NICULESCU PLATTI
Regia: MIRCEA AVRAM

FIUL SECOLULUI
de I. KUPRIANOV
Regia: SANDA MANU

SCANDALOASA LEGĂTURĂ DINTRE DL. KETTLE ŞI D-NA MOON
de J. B. PRIESTLEY
Regia: GEORGE RAFAEL

ÎN NOAPTEA ASTA NU DOARME NIMENI
de FLORIAN POTRA
Regia: SANDA MANU

LÎNGĂ POARTA BRANDENBURG
de E. M. REMARQUE
Regia: SANDA MANU

DE PARTEA CEALALTĂ
de ANATOL BARIANOV
Regia: GEORGE RAFAEL

ANTONIU ŞI CLEOPATRA
de W. SHAKESPEARE
Regia: GEORGE TEODORESCU

CIOCÎRLIA
de JEAN ANOUILH
Regia: MIRCEA AVRAM

SALA STUDIO

CÎNTĂ PRIVIGHETORILE
de LUCIA DEMETRIUS
Regia: GH. CHEŢA

BĂIEŢII VESELI
de H. NICOLAIDE
Regia: MIRCEA AVRAM

VIORI DE PRIMĂVARĂ
de AL. STEIN Regia: GH. CHEŢA

ÎN PREGĂTIRE

FRAŢII KARAMAZOV
de B. N. LIVANOV
după DOSTOIEVSKI

PEER GYNT
de H. IBSEN

TEATRUL REGIONAL BUCUREŞTI

ŞI-A INAUGURAT ACTIVITATEA IN NOUA SALĂ
DIN ŞOSEAUA ŞTEFAN CEL MARE Nr. 34
CU SPECTACOLELE:

„Iaşii'n Carnaval“ şi „Millo Director“

de VASILE ALECSANDRI

REGIA: Dinu Cernescu — DECORURI: Paul Bortnovski
COSTUME: Camillo Osorovitz — ILUSTRAŢIA MUZICALĂ: Timuş Alexandrescu

IN DISTRIBUŢIE: Petre Dragoman, Angela Macri, Eugen Petrescu, Mihai Pălădescu, Dominic Stanca, Romulus Bărbulescu, Dorina Lazăr, Mihai Marsellos, Aurel Tunsoiu, Anda Caropol, Andreia Năstăsescu, Constantin Florescu, Mihai Pruteanu, Eugen Racoţi şi Dorel Livianu

ÎNDRĂZNEALA

de GHEORGHE VLAD

REGIA: Mihai Dimiu — DECORURI ŞI COSTUME: Ervin Kuttler
ASISTENT DE REGIE: Eugen Petrescu

ÎN DISTRIBUŢIE: Silviu Stănculescu, Maria Burbea, Ion Marinescu, Angela Macri, Mihai Pălădescu, Dominic Stanca, Lucreţia Racoviţă, Ica Molin, Eugen Petrescu, Cornel Gîrbea, Gheorghe Mihalache, Margareta Dumitrescu, Niky Rădulescu, Rodica Popescu, Anda Caropol, Ion Mîinea, Virginia Stîngaciu, Constantin Florescu, Traian Păruş

In repertoriul stagiunii mai figurează:

- **TRENUL BLINDAT de Vsevolod Ivanov**
- **MIELUL TURBAT de Aurel Baranga (versiune nouă)** ?
- **UN DRAC DE FATĂ de Nicolae Damaschin**
- **MATEIAŞ GÎSCARUL, prelucrare de Al. Andriţoiu şi Al. Marosi, după Móricz Zsigmónd.**

ŞOSEAUA ŞTEFAN CEL MARE 34 (Linii I. T. B.: 4, 24, 26, 27, 31, 35, 88)

CEA MAI PLĂCUTĂ RECREARE FIZICĂ ŞI INTELECTUALĂ

o realizaţi în

EXCURSIILE

organizate de

O. N. T. CARPAŢI

CARPAŢI

- Excursii de sfîrşit de săptămînă la munte, la mare, la diferite obiective turistice.
- Excursii la locurile istorice şi la monumentele care evocă trecutul de luptă al poporului nostru.
- Excursii de mai multe zile la cabane şi în staţiuni balneo-climaterice.
- Excursii în circuit prin cele mai interesante regiuni şi oraşe ale ţării.
- Excursii cu itinerarii combinate prin regiuni turistice din ţară şi în oraşe apropiate din ţări vecine (Russe, Varna etc.)
- Excursii pentru oamenii muncii aflaţi la odihnă, cu plecarea din staţiunile balneo-climaterice.
- Excursii pentru practicarea sporturilor de iarnă.
- Excursii cu vaporul pe Dunăre şi în Deltă.
- Excursii cuprinzînd schimburi de experienţă pe ramuri de activitate (producţie, învăţămînt etc.)
- Excursii la cerere, pe orice itinerar, pentru grupuri.

/ Transportul cu trenuri speciale, cu vagoane şi locuri rezervate, cu autobuze I.R.T.A. sau cu autocarele O.N.T. Carpaţi

/ Cazare şi masă în cele mai bune condiţii.

/ Reduceri 50-67% pe C.F.R. şi I.R.T.A.

Informaţii şi înscrieri la toate agenţiile şi filialele O.N.T. Carpaţi.

I. P. 2, c. 815

BIBLIOTECA
INSTITUTULUI
DE ISTORIA
ARTEI

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE"

STAGIUNEA 1961—1962

În repertoriu:

SALA COMEDIA

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale
Regia: Sică Alexandrescu
Învierea, dramatizare după Lev Tolstoi
Regia: Vlad Mugur
Poveste din Irkutsk de A. Arbuzov
Regia: Radu Beligan
Cidul de Corneille
Regia: Mihai Berechet
Regele Lear de W. Shakespeare
Regia: Sică Alexandrescu
A treia, patetica de N. Pogodin
Regia: Moni Ghelerter
Tragedia optimistă de Vs. Vîșnevski
Regia: Vlad Mugur
Apus de soare de B. Delavrancea
Regia: M. Zirra
Discipolul diavolului de G. B. Shaw
Regia: Al. Finți
Cînd scapătă luna de Horia Stancu
Regia: Vlad Mugur
Oameni care tac de Al. Voitin
Regia: Mihai Berechet
Siciliana de Aurel Baranga
Regia: Sică Alexandrescu
Anna Karenina, după L. Tolstoi
Regia: Moni Ghelerter
Oamenii înving de Al. Voitin
Regia: Mihai Berechet
Fiața ancorelor de I. Stock
Regia: Lia Niculescu

SALA STUDIO

Năpasta de I. L. Caragiale
Regia: Miron Niculescu
Titanic Vals de Tudor Mușatescu
Regia: Sică Alexandrescu
Bădăranii de Carlo Goldoni
Regia: Sică Alexandrescu
Tartuffe de Molière
Regia: Ion Finteșteanu
Surorile Boga de H. Lovinescu
Regia: Moni Ghelerter
Hangița de Carlo Goldoni
Regia: Sică Alexandrescu
Dezertorul de Mihail Sorbul
Regia: Miron Niculescu
Ascultă-ți inima de Al. Korneiciuk
Regia: Al. Finți
Milionarii de Ion Istrati
Regia: Lia Niculescu
Fiicele de Sidonia Drăgușanu
Regia: Al. Finți
Bolnavul închipuit de Molière
Regia: Sică Alexandrescu
Vicleniile lui Scapin de Molière
Regia: Marcel Anghelescu

În pregătire:

Macbeth de W. Shakespeare	Regia: Mihai Berechet
Henric al IV-lea de W. Shakespeare	Regia: Al. Finți
Orfeu în infern de Tennessee Williams	Regia: Moni Ghelerter
Bulevardul Durand de Armand Salacrou	Regia: Al. Finți
Febre de Horia Lovinescu	Regia: Sică Alexandrescu
Maria Stuart de Fr. Schiller	Regia: Ion Finteșteanu
Chirița în Iași de Vasile Alecsandri	Regia: Ion Finteșteanu

AGENȚIA DE BILETE: Calea Victoriei 42—Telefon 14.71.71

Lei 5